

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

Ömer ARSLAN

SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN EMPATİK
EĞİLİMLERİ İLE SALDIRGANLIK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUŞ-2024

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

Ömer ARSLAN

**SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN EMPATİK
EĞİLİMLERİ İLE SALDIRGANLIK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı :	Doç. Dr. Sultan YAVUZ EROĞLU
Jüri Üyesi :	Doç. Dr. Muhammed Zahit KAHRAMAN
Jüri Üyesi :	Dr. Öğr. Üyesi Servet ÖZORUÇ

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	I
ÖZET.....	IV
ABSTRACT	V
TEŞEKKÜR.....	VI
KISALTMALAR DİZİNİ.....	VII
ŞEKİLLER DİZİNİ	VIII
TABLOLAR DİZİNİ	IX
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

AMAÇ

1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI	3
1.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	3
1.3. PROBLEM CÜMLESİ	4
1.3.1. Alt Problemler	4
1.4. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ	5
1.5. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI	7
1.6. SINIRLILIKLAR.....	7
1.7. TANIMLAR	8

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. EMPATİ	10
2.1.1. Empati Tanımı	10
2.1.2. Empatinin Tarihçesi.....	10
2.1.3. Empatinin Bileşenleri	11
2.1.3.1. Algısal (Fiziksel) Empati.....	11
2.1.3.2. Bilişsel Empati	12
2.1.3.3. Duyuşsal Empati	12
2.1.3.4. Bildirişim Bileşeni	12
2.1.4. Empatinin Tepki Basamakları	13
2.1.4.1. Onlar Basamağı.....	13
2.1.4.2. Ben Basmağı	14

2.1.5. Empatiyle Bazı Kavramların İlişkisi	14
2.1.5.1. Empati ve Sempatı	14
2.1.5.2. Empati ve Özdeşleşme	15
2.1.5.3. Empati ve İçtenlik	15
2.1.5.4. Empati ve Sezgisel Tanı	16
2.1.6. Sporda Empati Kavramı.....	16
2.1.7. Spor ve Empati İlişkisi.....	16
2.2. SALDIRGANLIK ve ŞİDDET	17
2.2.1. Saldırganlık	17
2.2.2. Şiddet	17
2.2.3. Saldırganlığın Nedenleri	18
2.2.3.1. Engellenme	18
2.2.3.2. Mensubiyet Duygusu.....	18
2.2.3.3. Cinsiyet Faktörü.....	18
2.2.3.4. Kitle Faktörü	19
2.2.3.5. Kültür.....	19
2.2.4. Saldırganlığın Türleri.....	19
2.2.4.1. Amaç yönelimli Saldırganlık	20
2.2.4.2. Araçsal (Edilgen) Saldırganlık.....	20
2.2.4.3. Emir Altında Saldırganlık.....	21
2.2.4.4. Düşmanca (Yıkıcı) Saldırganlık.....	21
2.2.4.5. Atılgnlık	21
2.2.5. Saldırganlığı Etkileyen Faktörler	22
2.2.5.1. Aile	22
2.2.5.2. Okul ve Eğitim.....	22
2.2.5.3. Davranış Türü	23
2.2.5.4. Holiganlık	23
2.2.5.5. Çevresel Nedenler	24
2.2.5.6. Kitle İletişim Araçları ve Medya	24
2.2.5.7. Alkol ve Uyuşturucu	25
2.2.6. Saldırganlık Kuramları.....	25
2.2.6.1. İçgüdü Kuramı	25

2.2.6.2. Biyolojik Kuram	26
2.2.6.3. Engellenme- Saldırganlık (Dürtü) Kuramı	26
2.2.6.4. Öğrenme Kuramı.....	27
2.2.6.4.1. Davranışçı Kuramı.....	28
2.2.6.4.2. Sosyal Öğrenme Kuramı.....	28
2.2.7. Sporda Saldırganlık Kavramı	28
2.2.8. Spor ve Saldırganlık İlişkisi	29
2.3. EMPATİ VE SALDIRGANLIK İLE İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALAR	29
2.3.1. Empati İle İlgili Yapılan Ulusal ve Uluslararası Araştırmalar	29
2.3.3. Saldırganlıkla İlgili Yapılan Ulusal ve Uluslararası Araştırmalar Araştırmalar	34
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
YÖNTEM VE BULGULAR	
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	40
3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM YÖNTEMİ	40
3.2.1. Protokol.....	40
3.2.2. Veri Toplama Araçları	41
3.2.3. Kişisel Bilgi Formu.....	41
3.2.4. Empati Eğilim Ölçeği	41
3.2.5. Saldırganlık Envanteri Ölçeği	42
3.2.6. Verilerin Analizi	42
3.3. BULGULAR.....	43
3.3.1. Empati Ölçeği Puan Ortalamalarının İstatistik Sonuçları	44
3.3.2. Öğrencilerin Saldırganlık Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin Sonuçları.....	47
3.3.3. Öğrencilerde Empati İle Saldırganlık Davranışları Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular	53
SONUÇ VE TARTIŞMA.....	56
KAYNAKÇA.....	79
EKLER.....	102

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN EMPATİK EĞİLİMLERİ İLE SALDIRGANLIK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Ömer ARSLAN

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Sultan Yavuz EROĞLU

2024, 115 sayfa

Bu çalışmada spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin empatik eğilimleri ve saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişki incelenerek, bazı demografik değişkenler arasındaki farklılıklar değerlendirilmiştir. Nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeliyle gerçekleştirilen bu çalışmada, Muş Alparslan Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi (Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, Antrenörlük Eğitimi, Spor Yöneticiliği, Rekreasyon, Engellilerde Egzersiz ve Spor Bilimleri) bölümlerinde öğrenim gören toplam 650 öğrenci evren olarak kabul edilmiş ve tabakalı örnekleme yöntemi ile 2023-2024 Eğitim-öğretim yılında Spor Bilimleri Fakültesinin farklı bölümlerinde öğrenim gören 242 erkek ve 166 kadından oluşan toplam 408 öğrenci gönüllülük esasına göre çalışmanın örneklemini oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında kişisel bilgi formu, Empatik Eğilim Ölçeği ve Saldırganlık Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde "Bağımsız İki Örneklem t Testi", "Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way ANOVA)", "Pearson Korelasyon Katsayısı" ve "Basit Doğrusal Regresyon Analizi" testleri kullanılmıştır. Sonuç olarak, Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin empatik eğilim düzeyleri ile saldırganlık düzeyleri arasında pozitif bir ilişkinin olduğu, empatik eğilim düzeyi arttıkça saldırganlık düzeyinin azaldığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Empati, Saldırganlık, Spor, Spor Bilimleri Fakültesi.

ABSTRACT
MASTER'S THESIS
THE RELATIONSHIP BETWEEN EMPATHIC TENDENCIES AND
AGGRESSION LEVELS OF SPORT SCIENCES FACULTY STUDENTS

Ömer ARSLAN

Advisor: Associate Prof. Sultan Yavuz EROĞLU

2024, Page: 115

In this study, the relationship between empathic tendencies and aggression levels of sports science faculty students was examined and the differences between some demographic variables were evaluated. In this research, which was carried out with the relational scanning model, one of the quantitative research methods, a total of 650 students studying in the departments of Muş Alparslan University Faculty of Sports Sciences (Physical Education and Sports Teaching, Coaching Education, Sports Management, Recreation, Exercise for the Disabled and Sports Sciences) were accepted as the population and stratified sampling was used. With the method, a total of 408 students, consisting of 242 men and 166 women, studying in different departments of the Faculty of Sports Sciences in the 2023-2024 academic year, formed the sample of the study on a voluntary basis. Personal information form, Empathic Tendency Scale and Aggression Scale were used to collect data. "Independent Two Sample t Test", "One Way ANOVA", "Pearson Correlation Coefficient" and "Simple Linear Regression Analysis" tests were used in the analysis of the data. As a result, there was a difference between the empathic tendency levels and aggression levels of the students of the Faculty of Sports Sciences. It has been observed that there is a positive relationship and as the level of empathic tendency increases, the level of aggression decreases.

Key Words: Empathy, Aggression, Sports, Faculty of Sports Sciences.

TEŞEKKÜR

Küreselleşen dünyada sporun insan yaşamı üzerindeki etkisi her gün artırmaktadır. Birey yaşamı boyunca birçok problemle karşı karşıya kalmaktadır. Bu problemlerle başa çıkma noktasında güçlü kişilik özelliklerine sahip olan bireylerin empatik eğilimleri ve saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin olumlu yönde olabileceği düşünülmektedir. Biz de bu düşünceden yola çıkarak "Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Empatik Eğilimleri ve Saldırganlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi " başlıklı çalışmayı oluşturduk.

Yaptığım çalışmaya gönüllü olarak katılan, her ölçeği sabır ve itina ile dolduran Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerine ve bu çalışmada katkısı bulunan hocalarıma teşekkür ederim. Bu süreçte yüksek lisans tez çalışmamın oluşturulması sürecinde bilgisinden her zaman faydalandığım, çalışmamı sahiplenip yardımlarını esirgemeyen, anlayış ve sabırla kıymetli zamanını ayıran, ufku açan değerli hocam ve danışmanım Doç. Dr. Sultan YAVUZ EROĞLU'na sonsuz teşekkür eder, saygılarımı sunarım. Tezimde Jüri üyesi olarak öneri, bilgi ve tecrübesinden yararlandığım Doç. Dr. Muhammed Zahit KAHRAMAN ve Dr. Öğr. Üyesi Servet ÖZORUÇ hocama teşekkür ederim. Her zaman desteğini yanımda hissettiğim Muş Sosyal Hizmeti Merkezi Müdürü Hasan HAMİTOĞLU'na, bilgi ve tecrübesinden istifade ettiğim değerli hocalarım Prof. Dr. Alper KARADAĞ, Doç. Dr. Muhammed Fatih BİLİCİ ve Şakir SALAR'a teşekkür ederim.

Son olarak, her konuda benden desteklerini esirgemeyen annem Saniye ARSLAN'a, abilerime, ablalarım ve tüm sevdiklerime canı gönülden teşekkürlerimi sunarım.

Muş-2024

Ömer ARSLAN

KISALTMALAR DİZİNİ

Akt	: Aktaran
BESYO	: Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
EEÖ	: Empatik Eğilim Ölçeği
KBF	: Kişisel Bilgi Formu
KŞİ	: Kriz, Şiddet, İnatçılık
SB	: Sporcu Bayan
SE	: Sporcu Erkek
SEÖ	: Saldırganlık Envanteri Ölçeği
SOB	: Sporcu Olmayan Bayan
SOE	: Sporcu Olmayan Erkek
TDK	: Türk Dil Kurumu
Vb	: Ve Benzeri
Vd	: Ve Diğerleri

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. Aşamalı Empati Sınıflaması.....	13
--	----

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 3.1. Katılımcıların Demografik Değişkenlerine Göre Yüzdelik Dağılımı.....	43
Tablo 3.2. Ölçek ve Alt Boyutları Ortalama ile Normallik Test Sonuçları.....	44
Tablo 3.3. Empati Ölçeği Puan Ortalamalarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu.....	44
Tablo 3.4. Empati Ölçeği Puan Ortalamalarının Bölüm Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu.....	45
Tablo 3.5. Empati Ölçeği Puan Ortalamalarının Sınıf Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu.....	45
Tablo 3.6. Empati Ölçeği Puan Ortalamalarının Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu.....	45
Tablo 3.7. Empati Ölçeği Puan Ortalamalarının Gelir Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu.....	45
Tablo 3.8. Empati Ölçeği Puan Ortalamalarının Aktif Spor Yapma Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu.....	46
Tablo 3.9. Empati Ölçeği Puan Ortalamalarının Sporculuk Geçmişi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu.....	46
Tablo 3.10. Empati Ölçeği Puan Ortalamalarının Spor Türü Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu.....	46
Tablo 3.11. Empati Ölçeği Puan Ortalamalarının Takım Tutma Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu.....	46
Tablo 3.12. Empati Ölçeği Puan Ortalamalarının Maçlara Katılım Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu.....	47
Tablo 3.13. Saldırganlık Ölçeği Puan Ortalamalarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu.....	47
Tablo 3.14. Saldırganlık Ölçeği Puan Ortalamalarının Bölüm Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu.....	48

Tablo 3.15. Saldırganlık Ölçeği Puan Ortalamalarının Sınıf Değişkenine Göre Farklılaşma.....	48
Tablo 3.16. Saldırganlık Ölçeği Puan Ortalamalarının Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu.....	49
Tablo 3.17. Saldırganlık Ölçeği Puan Ortalamalarının Gelir Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu.....	49
Tablo 3.18. Saldırganlık Ölçeği Puan Ortalamalarının Aktif Spor Yapma Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu.....	50
Tablo 3.19. Saldırganlık Ölçeği Puan Ortalamalarının Sporculuk Geçmişi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu.....	51
Tablo 3.20. Saldırganlık Ölçeği Puan Ortalamalarının Spor Türü Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu.....	51
Tablo 3.21. Saldırganlık Ölçeği Puan Ortalamalarının Takım Tutma Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu.....	52
Tablo 3.22. Saldırganlık Ölçeği Puan Ortalamalarının Maçlara Katılım Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu.....	52
Tablo 3.23. Öğrencilerde Empati ile Saldırganlık Davranışları Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Analizi Sonuçları.....	53
Tablo 3.24. Empatinin Yıkıcı Saldırganlık Davranışları Üzerindeki Etkisine Ait Regresyon Analizi Sonuçları.....	53
Tablo 3.25. Empatinin Atılganlık Davranışları Üzerindeki Etkisine Ait Regresyon Analizi Sonuçları.....	54
Tablo 3.26. Empatinin Edilgenlik Davranışları Üzerindeki Etkisine Ait Regresyon Analizi Sonuçları.....	54
Tablo 3.27. Empatinin Saldırganlık Davranışları Üzerindeki Etkisine Ait Regresyon Analizi Sonuçları.....	54

GİRİŞ

Küreselleşen dünyanın etkisiyle sporun insan yaşamındaki önemi her geçen gün artmaktadır. Özellikle üniversite okuyan Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin spora yönelik eğilimleri, kültürel faktörler, yaptığı spor türü, tuttuğu takım, taraftarlık düzeyi ve maçlara katılım sıklığı bireylerin spora bakış açıları üzerinde önemli bir faktör olduğu düşünülmektedir. Spor bireyin fiziksel gelişiminin yanında psikolojik gelişimi üzerinde olumlu etkisi olduğu söylenebilir. Sosyal ortamı paylaşan sporcu kimliğe sahip öğrencilerin maç anında rakip oyuncuya karşı tutumu, karşı tribünde maçı izleyen taraftarlara yönelik ifadeleri ve maça katılım sağlayan akranlara yönelik yaklaşımları onun empatik eğilim düzeyini ortaya çıkarmaktır.

Psiko-sosyal alanda da adını sıklıkla duyduğumuz empati önemli bir kavramdır. Dökmen' in (1988) yılında yaptığı çalışmalarla geliştirdiği empati terimi, insanların karşısındaki kişinin duygu düşüncelerini anlayarak kendisini onun yerine koyarak doğru bir şekilde anlayabilme kapasitesinin ortaya çıkarılması olarak ifade edilmiştir. Bu kapsamda ortaya çıkarılan Empatik Eğilim Ölçeği ile kişilerin kendini karşısındakinin yerine koyarak doğru bir şekilde anlayabilme potansiyellerini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır (Ertürk, 2010). Bireylerin fiziksel ve sözlü olarak etkileşim halinde olmasını sağlayan sporda takım aidiyeti, fairplay ruhu, ahlak gelişimi ve takım arkadaşlarıyla uyum içinde çalışma yapmayı amaçlamıştır. Bu durumun aksine sporun ruhuna aykırı davranışlar, saldırgan tavırlar ve bu yaşanan durumlar sporun ana hedefinden sapmasına, sporla uğraşan kişilerin olumsuz düşüncelere ve ön yargılara sahip olmasına yol açmaktadır (Duygu, 2022).

Saldırganlık, zihinsel probleme veya fiziksel zarara neden olan davranış olarak ifade edilebilmektedir. Spor bağlamında saldırganlık ise karşıdaki bireyi rahatsız eden bir davranış olarak tanımlanabilmektedir. Sözlü ya da fiziki olarak yapılan saldırganlık aynı zamanda psikolojik olarak da ortaya çıkan bir kavramdır. Günün şartlarında saldırganlık, çağdaş sporun önemli bir bölümü ve parçasıdır (Allen & Anderson, 2017).

Empati eğilim ve saldırganlık düzeyi kapsamında yapılan bu çalışmada Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin empatik eğilimleri ve saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin demografik değişkenler üzerindeki etkisi incelenerek literatüre katkı sağlanması amaçlanmıştır. Bu çalışma spor bilimleri kapsamında yapılacak olan psiko-

sosyal alandaki çalışmalara da ışık tutması ve literatüre katkı sağlaması açısından önemlidir.

BİRİNCİ BÖLÜM

AMAÇ

1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin empatik eğilimleri ve saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesidir.

1.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Saldırganlık, insanoğlunun var oluşundan bu yana devam eden bir durumdur. İnsanların yaşadığı sosyal çevre, aile, okul ve arkadaş çevresinde saldırgan eylemlere sıklıkla maruz kalmaktadır. Yapılan bilimsel çalışmalarda saldırgan eylemlere başvuran bireylerin yaş kategorisinin hızla düştüğü, şiddet ve saldırganlığa başvuran kişilerin sayısının her gün arttığı görülmektedir. Bu bağlamda hem bilimsel çerçevede hem de yasal çerçevede önleyici, caydırıcı ve yasal düzenlemelerin yapılmasını gerekli kılmaktadır.

Toplumların gelişmesine katkı sağlayan, bireyleri belirli eğitim seviyesine çıkaran ve ülkelerin gelişmişlik seviyelerini ortaya koyan üniversitelerde eğitim alan Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin yaptıkları spor faaliyetleri fiziksel gelişimlerini, sosyalleşme süreçlerini, çevredeki insanlara karşı saygı olmalarını ve öğrencilerin kendilerine güvenen bireyler olmalarının yanı sıra empati gelişimine önemli katkı sağladığı bilinmektedir. Öğrencilerde görülen fanatizm duygusu, taraftarlık ve takım tutuma durumları ise öğrencilerin saldırganlık eğilimlerinin artmasına neden olmaktadır. Bunun yanında saldırganlık düzeyi gibi empatik eğilimlerde mevcut durumda değişebilmektedir. İletişim becerisi gelişmiş olan bireylerin daha iyi empati kurabildiği, olaylara bakış açısını değiştirebildiği, problem yaşadığında da sorunların çözümünde sorumluluk alabildiği görülmektedir. Dolayısıyla bilişsel ve duyuşsal olarak gelişen bireylerin empatik eğilimleri daha yüksek olmaktadır.

Yapılan araştırmalar neticesinde empatik eğilimleri ve saldırganlık düzeyleri ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında farklı yaş kategorisi ve değişkenler açısından araştırma yapıldığı, fakat Spor Bilimleri Fakültesi üzerine yapılan çalışmaların az olduğu görülmektedir. Bu kapsamda, literatüre katkı sağlamak amacıyla Spor Bilimleri

Fakóltesi öğrencilerinin yaptığı spor türü, tuttuğu takım, taraftar düzeyi ve maçlara katılım düzeyi değişkenlerini kullanarak farklı bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin empatik eğilimleri ve saldırganlık düzeyleri açısından değerlendirildiği bu çalışma, spor bilimleri alanına önemli bir katkı sağlayacağı düşünölmektedir.

1.3. PROBLEM CÜMLEĞİ

Araştırmanın problem cümlesi, Spor Bilimleri Fakóltesi öğrencilerinin empatik eğilimleri ve saldırganlık düzeyleri demografik değerşkenler açısından farklılık göstermekte midir? Aynı zamanda empatik eğilimleri ve saldırganlık düzeyleri arasında ilişki var mıdır? Empatik eğilim saldırganlık düzeyini yordamakta mıdır?

1.3.1. Alt Problemler

Çalışmadaki problem cümlesi doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır.

1. Spor Bilimleri Fakóltesi öğrencilerinin empatik eğilimleri ve saldırganlık düzeyleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
2. Spor Bilimleri Fakóltesi öğrencilerinin empatik eğilimleri ve saldırganlık düzeyleri bölümlere göre farklılaşmakta mıdır?
3. Spor Bilimleri Fakóltesi öğrencilerinin empatik eğilimleri ve saldırganlık düzeyleri sınıflara göre farklılaşmakta mıdır?
4. Spor Bilimleri Fakóltesi öğrencilerinin empatik eğilimleri ve saldırganlık düzeyleri kardeş sayısına göre farklılaşmakta mıdır?
5. Spor Bilimleri Fakóltesi öğrencilerinin empatik eğilimleri ve saldırganlık düzeyleri gelir durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
6. Spor Bilimleri Fakóltesi öğrencilerinin empatik eğilimleri ve saldırganlık düzeyleri annelerin çalışma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
7. Spor Bilimleri Fakóltesi öğrencilerinin empatik eğilimleri ve saldırganlık düzeyleri babaların çalışma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
8. Spor Bilimleri Fakóltesi öğrencilerinin empatik eğilimleri ve saldırganlık düzeyleri aktif spor yapma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

9. Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin empatik eğilimleri ve saldırganlık düzeyleri sporculuk geçmişine göre farklılaşmakta mıdır?
10. Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin empatik eğilimleri ve saldırganlık düzeyleri bireysel veya takım sporuyla uğraşanlara göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
11. Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin empatik eğilimleri ve saldırganlık düzeyleri tuttuğu takıma göre farklılaşmakta mıdır?
12. Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin empatik eğilimleri ve saldırganlık düzeyleri taraftarlık düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?
13. Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin empatik eğilimleri ve saldırganlık düzeyleri maçlara katılma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
14. Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin empati eğilim düzeyleri ile saldırganlıkları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
15. Empatik eğilim saldırganlık düzeyini yordamakta mıdır?

1.4. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

H₁: Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₂: Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerinde bölüm değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₃: Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerinde sınıf değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₄: Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerinde kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₅: Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerinde gelir durumu değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₆: Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerinde aktif spor yapma durumu değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₇: Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerinde sporculuk geçmişi değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₈: Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerinde bireysel veya takım sporu değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₉: Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerinde takım tutma değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₁₀: Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerinde maçlara katılma değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₁₁: Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₁₂: Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinde bölüm değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₁₃: Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinde sınıf değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₁₄: Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinde kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₁₅: Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinde gelir durumu değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₁₆: Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinde aktif spor yapma durumu değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₁₇: Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinde sporculuk geçmişi değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₁₈: Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinde bireysel veya takım sporu değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₁₉: Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinde takım tutma değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₂₀: Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinde maçlara katılma değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₂₁: Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin empatik eğilim düzeyleri ile saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₂₂: Empatik eğilim saldırganlık düzeyini yordamaktadır.

1.5. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

- ✓ Çalışmaya katılan katılımcıların dağıtılan sorulara samimi ve doğru cevaplar vermesinin yanında, soruları dikkatlice okudukları varsayılmıştır.
- ✓ Araştırma örnekleminin evreni yansıttığı varsayılmaktadır.
- ✓ Araştırmaya katılan öğrencilerin “Empatik Eğilim Ölçeği” ve “Saldırganlık Envanteri Ölçeği’ni” gönüllü doldukları varsayılmaktadır.
- ✓ Yapılan literatür araştırmasının güvenilirlik ve geçerliliği açısından yeterli olduğu varsayılmaktadır.
- ✓ Araştırmada ölçmek istenen değişkeni veri toplama aracı kullanılarak ölçtüğü varsayılmaktadır.

1.6. SINIRLILIKLAR

Bu araştırma aşağıda belirtilen sınırlılıklar içinde yapılmıştır.

- ✓ Araştırma bulguları 2023–2024 eğitim-öğretim yılı ile sınırlandırılmıştır.
- ✓ Muş Alparslan Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören toplam 408 öğrencinin görüşleriyle sınırlandırılmıştır.
- ✓ Araştırma beş farklı bölümdeki (Antrenörlük Eğitimi, Spor Yöneticiliği, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, Rekreasyon ve Engellilerde Egzersiz ve Spor Bilimleri) üniversite öğrencileriyle sınırlandırılmıştır.
- ✓ Araştırma konusuyla ilgili yapılan literatür taraması sonuçlarıyla sınırlandırılmıştır.
- ✓ Araştırma, beş farklı bölümde öğrenim gören öğrencilerin Empatik eğilim düzeyleri ve saldırganlık düzeyleri ile sınırlandırılmıştır.
- ✓ Öğrencilerin ölçülen empatik eğilim düzeyleri Dökmen tarafından geliştirilen “Empatik Eğilim Ölçeği” verilerinden elde edilen sonuçlarla sınırlandırmışlardır.

- ✓ Öğrencilerin ölçülen saldırganlık düzeyleri Kiper tarafından geliştirilen “Saldırganlık Envanteri” verilerinin sonuçlarıyla sınırlandırmışlardır.

1.7. TANIMLAR

Spor: Bireylerin zihinsel ve psikolojik olarak potansiyellerini çok yönlü geliştirmeyi amaçlayan bir disiplin olarak tanımlanmaktadır. Sporcuların fiziksel performanslarının yanında zihinsel olarak antrenman anına hazır olmaları, antrenman ve müsabaka öncesi yapılacak görevi hayal etmeleri ve bunun neticesinde yapılan araştırmalar sporcuların başarıları üzerinde büyük bir etkiye sahip olduğu anlaşılmıştır (Karademir vd., 2018; Akt., Buyrukoğlu, 2023).

Saldırganlık: Bedensel ve ruhsal açıdan karşısındaki bireye yönelik yapılan nefret, kızgınlık ve öfke gibi davranışların tamamına kapsamaktadır. Davranışın sosyal ortamda saldırganlık olarak ifade edilebilmesi için doğrudan ya da dolaylı olarak, kişiye maddi ve manevi acı veren davranışlar olarak ifade edilmesidir (Weinberg ve Gould, 2015).

Yıkıcı Saldırganlık: Bireyin kendisini olumsuz etkileyen hedefe doğru yönelerek, karşısında bulunan bireye zarar verme amacı taşıyan davranış olarak ifade edilmektedir (Bostan ve Kılıcıgil, 2008).

Edilgen Saldırganlık: Karşıdaki bireyin olumsuz duyguları ortaya çıkmadan, bireyin saldırganlık duygusunun gerçekleşmiş olmasıdır (Bostan ve Kılıcıgil, 2008).

Atılgnlık: Kavram olarak saldırganlık teriminin bir alt başlığı olarak ifade edilse de aslında bir tepki durumu ve bir davranış olarak gelişim döneminde olan bireylerde isteğe bağlı bir eylem olarak ifade edilir. Bireyin kendi koruması ya da savunabilmesi, kaygı durumu yaşamadan davranışı gerçekleştirebilmesi ve karşısındaki bireyin hak ve özgürlüğüne engel olmadan yapması atılgnlık kavramıyla tanımlanmaktadır (Gökçiçek, 2015; Akt., Önel, 2021).

Empati: Bireyler arasındaki diyalogu artıran, anlaşılmayı kolaylaştıran ve bireylerin birbirleriyle olan ilişkilerini güçlendiren önemli bir bağdır (Dökmen, 2013).

Empatik Eğilim: Empati alt boyutlarından olan diğer kavram da empatik eğilim kavramıdır. Bu kavram başka kişilerin duygularını anlayabilme ve onlara içinde bulundukları durumla başka edebilme yetkinliğini açıklar. Empatik eğilim boyutu,

empatinin duygusal ve diğ er boyutlarından daha yüksek bir ilişki durumu vardır. Empatik eğilim kapasitesi her bireyde farklı şekilde etkisini göstermektedir. Yüksek veya düşük kişisel duyarlılık, yüksek veya düşük empati ile doğrudan alakalıdır. Empati kurulan bireyin duygusal tecrübesinden etkilenmeye hatta destek olmaya istekli olma derecesidir (Dökmen, 1996).

Sempati: Karşımızdaki bireyin tek başına olduğu duygudan geçici olarak kurtulmasını sağlarken, bireye yalnız olmadığı hissini verir. Sempati bir tür taraftarlık ve yandaşlıktır. Sempati çoğu zaman özneldir ve acıma duygusunu içerir (Gün, 2018).

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. EMPATİ

2.1.1. Empati Tanımı

Literatürde empati kavramı ile ilgili çok sayıda tanıma ve araştırmaya ulaşılmıştır. Özellikle kuramsal çerçevede üzerinde en çok durulan noktalardan biri olarak yer almaktadır (Türkçapar, 2018). Empati, bir bireyin karşısında bulunan kişinin düşünce ve duygularını doğru bir şekilde anlaması, olaylara onun penceresinde bakması ve karşısında bulunan kişide anlaşıldığı hissi uyandırmasıdır (Ersoy ve Köşger, 2016). Başka bir deyişle empati uzun yıllar öncesinde kültürümüzde diğergamlık olarak ifade edilmekteydi. Kültür olarak bir diğer kelime anlamı ise “hemhal olmak” karşımızdaki bireyle aynı ruh hali içerisinde olmak, ona taraftar olmak, sempati duymak ve yandaş olmak gibi anlamlara gelmektedir. Diğergamlığın kelime olarak anlamı ise kişinin başkası hakkına endişe duyması, kederli olması ve başka insanların iyiliğini düşünerek davranması anlamına gelmektedir (Tarhan, 2016).

Birbirleriyle etkileşim halinde olan insanların birbirlerini olumlu yönde algılayıp iletişim halinde olmaları için empati kurma becerisinin gelişmiş olması, bunun yanında insani ilişkiler yönünden bireylerin gelişmiş olması empati becerilerine katkı sağlamaktadır. Empati kurduğumuzda ya da birbirimizi anladığımızda empati duygusu ortaya çıktığı görülmektedir. Genel bir ifadeyle empati, bireyin yaşadığı bir olayda karşısındaki bireyin olaylara ve konulara onun penceresinden bakabilmesi, karşısındaki bireyin duygu ve düşünceleriyle olayları analiz ederek anlaması ve iletme süreci olarak ifade edilmektedir (Eroğlu, 2018).

2.1.2. Empatinin Tarihçesi

Empati kelimesi Antik Yunanda “empathia” ve Almanca’da “einfühlung” köklerinden gelir. Kelime anlamı olarak empati, eş duyum anlamına gelmektedir. Eş duyum anlamında kullanılan bu kelime İngilizcede bir başkasının ayakkabısını giyebilme, Almanca’da ise bir başkasının yerine geçebilme anlamında kullanılmaktadır (Gülseren, 2001). Literatüre empati kavramını kazandıran isim ise Alman Theodor Lipps olarak belirtilmiştir (Alçay, 2009). Sözcük kökeni olarak Empati eski Yunanlılara kadar

ulaşmaktadır. İlk olarak Theodor Lipps tarafından 1897 yılında Empati kavramını, içinde duyguyu hissetme kelimesine benzetilerek kullanılmıştır. Empati ifadesinin anlamı em (iç, içinde) ve patheia ise (algılama) anlamına gelen ifadelerin köklerinden türemiştir (Basch, 1983). İnsanın kendisini bir objeye yansıtarak anlaması Lipps’e göre “einfühlung” şeklinde ifade edilmiştir. Bu ifade Titchener tarafından 1990 yılında İngilizceye “empathy” olarak çevrilmiştir. Empati, “bireyin kendini algıladığı objeye yansıması” şeklinde ifade edilmiştir. Psikiyatri ve psikoloji alanında empati kavramıyla ilgili yapılan araştırmalar literatürde karşımıza çıkmaktadır (Dökmen, 2013).

Uzun yıllar öncesinde kültürümüzde empati ile aynı anlama gelen diğergamlık ve özgecilik olarak kullanılan ifadeler karşıdaki kişiyle aynı olmak, yandaş olmak anlamlarına gelmekteydi (Tarhan, 2016). 1920’li yıllardan itibaren kullanılan Empati kavramı hem psikoterapistler hem de karakter analizcileri tarafından kullanılmıştır. Empati kavramı literatürde uzun yıllar boyunca varlığını sürdürmüştür. Empatinin bilişsel boyutuna ek olarak duyuşsal boyutu 1960’lı yıllardan itibaren incelenmeye başladığı görülmektedir. 1970 yıllardan itibaren ise empati kavramı artık zihinsel ve duyuşsal olarak karşıdaki bireyi anlamının yanında geri dönüt vermenin önemine vurgu yapılmış ve önemli olduğuna değinilmiştir (Ural, 2010).

2.1.3. Empatinin Bileşenleri

Empatiyi neyin oluşturduğuna yönelik farklı yaklaşımlar empati kavramının tanımındaki farklılıklardan ortaya çıkmaktadır. Empati üzerine yapılan çalışmalarda bazı araştırmacılar duyuşsal bileşenin daha önemli olduğu söylerken, diğerler araştırmacılar ise bilişsel bileşenlerin daha önemli olduğunu söylemektedir. Buna ek olarak empatinin duyuşsal ve bilişsel temel bileşenlerinin yanında farklı bileşenleri de mevcuttur (Beyleroğlu, 2017). Empatinin bileşenlerini; bakış açısını fark etme (algısal-fiziksel empati, ne düşündüğünü fark etme (bilişsel empati) ve ne yaşadığını tanıma (duygusal empati) olarak üç başlığa ayırır. Genellikle empati duyuşsal ve bilişsel bileşenlerden oluşmaktadır. Bunun yanında günümüz şartlarında ise empati dört ana bileşenden oluştuğu varsayılmaktadır (Eroğlu, 1995; Akt., Demirel, 2023).

2.1.3.1. Algısal (Fiziksel) Empati

Bir başkasının duygularını deneyimlerken empati kurulması empatinin algısal (fiziksel) basamağını oluşturmaktadır. Empati kurma sürecinde birey, muhataplarının

yüz ifadesini, davranışlarını, jest ve mimiklerini, sözlerini, ses tonunu ve zamanlamalarını gözden geçirmesi gerekir. Bunun akabinde bilişsel ve duyuşsal süreçleri değerlendirdikten sonra bir bildirim aşaması oluşturulması gerekmektedir (Öner, 2001).

2.1.3.2. Bilişsel Empati

Bir bireyin zihinsel durumu hakkında başkalarının söylediklerinden ve yaptıklarından anlama ve varsayımda bulunma anlamına gelen ifadeye bilişsel empati denir (Aaltola, 2014). Büyükcebeci (2017) ise bilişsel empatiyi, kendini karşısındaki bireyin yerine koyarak ne hissettiğini anlamaya çalışması olarak ifade edilmiştir. Bilişsel empatinin ilk aşaması kişinin ruh halini kabul etmektir. Bilişsel empatide karşısındaki bireyin duygu yönünden anlayamaz, sadece kabul eder (Pedersen ve ark. 2008). Bireyin duygularını anlamak yerine bu duyguların zihinsel aşamada anlam kazanması bilişsel empatide önemlidir. Süreç içinde duygusal entegrasyon karşılanmadığı için düşünmeyi ve gözlemi gerekli kılmaktadır. Bu aşamada, karşı tarafa ait duygunun değerlendirmesi ve paylaşılması söz konusu değildir (Yılmaz, 2003).

2.1.3.3. Duyuşsal Empati

Empatinin duyuşsal yönü üzerine araştırmacılar tarafından yapılan bir tanımda, bireyin duygularını paylaşma ve karşısında bulunan bireyin duygularına karşı duyarlı olma becerisi olarak ifade edilmektedir (Güldağ, 2007). Diğer bir tanımda ise birey başkasının rolüne girerek ne düşündüğünü anlamaya çalışması olarak tanımlanmaktadır (Dökmen, 2013).

Duygusal empati ifadesi Guttman'a göre, karşında bulunan bireylerin hislerine sempati ile yaklaşarak onun hisleriyle derin bir bağlantı kurmasıdır. Empati kurmada başarılı olan kişilerin duygusal zekâlarının daha fazla gelişmiş olduğu söylenebilir (Balçıkanlı, 2009; Akt., Eroğlu, 2023).

2.1.3.4. Bildirişim Bileşeni

Karşımızdaki bireyin düşünce ve duygu dünyasını anladıktan sonra bunu karşı tarafa iletme durumu bildirişim bileşeni olarak tanımlanmaktadır (Özodaşık, 2009).

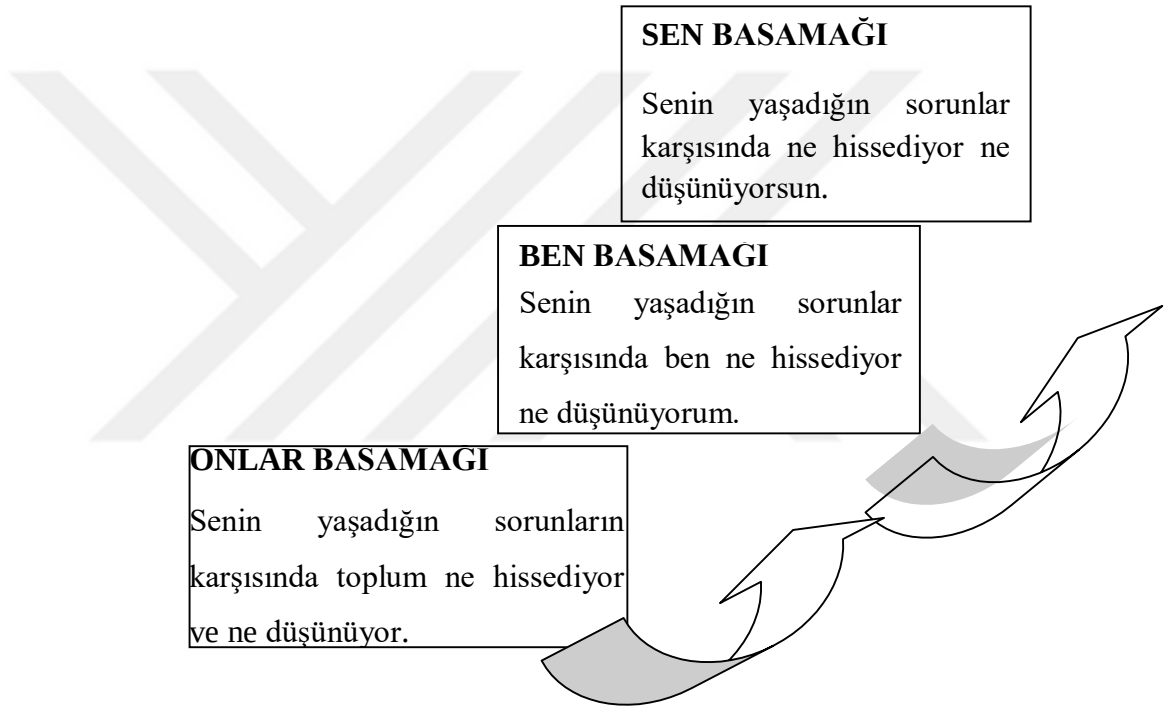
Empati sürecinin tamamlanma safhasına bildirim bileşeni denir. Başka bir deyişle empatide bildirişim bileşeni duyuşsal ve bilişsel süreçte meydana gelen yaşantıların

karşımızda bireye hissettirilmesi ve iletilmesi anlamında kullanılmaktadır (Alçay, 2009).

2.1.4. Empatinin Tepki Basamakları

1988 yılında Dökmen empatiyi sınıflandırıp basamaklara ayırmıştır. Bu empati basamakları üçe ayrılır: Ben basamağı, sen basamağı, ve onlar basamağıdır. Ayrıca bu basamaklarda kendi içinde “duygu” ve “düşünce” olarak iki alt basamağa ayrılmaktadır (Korur, 2014; Akt., Eroğlu, 2018).

Şekil 1.1. Empatinin Aşamalı Sınıflaması

Kaynak: Dökmen, 1988.

2.1.4.1. Onlar Basamağı

Toplumda yaşanan bireyin sorun üzerine tahlil yapamadığı, kendi duygu ve düşüncelerini rahat bir şekilde ifade edemediği ve toplumda problem yaşayan kişinin fikirlerinin önemsenmediği sınıflandırmaya onlar basamağı denir. Sorunun nedenini dinleyen bireyin yapmış olduğu geri bildirim toplum adına yani ortam olmayan üçüncü şahıs adına olduğu belirtilir. Dinleyici durumunda olan birey atasözleriyle genelleme yaparak karşıya cevap verir (Korur, 2014; Akt., Eroğlu, 2018).

2.1.4.2. Ben Basmağı

Ben basamağında empatik tepki veren kişide benmerkezci bir tutum söz konusudur. Bireyin başkalarının düşünce ve duygularına eğilim gösteren sorunu anlatmak yerine, sorunun asıl kaynağını bulan, bireyin kendisiyle baş başa kalmasını sağlayan ve öz benliğini keşfetmesini sağlayan yaklaşımdır. Ben basamağında ortaya konan tepkiler onlar basamağındaki tepkilere nazaran daha empatik tepkileridir. Ben basamağındaki bireyler karşısındaki bireyin gelişimine katkı sağlayabilirler. Ama ben basamağındaki birey bilişsel ve duygusal açıdan karşısındaki bireyin yerine yeterli düzeyde giremediği için empati kurmamış olur (Korur, 2014; Akt., Eroğlu, 2018).

2.1.5. Empatiyle Bazı Kavramların İlişkisi

Sempati, özdeşleşme, empati, merhamet, içtenlik, karşısındaki kişiyle yer değiştirme ve sezgisel tanı gibi benzer kişiler arası ifadeler arasında anlam bakımından ayırım yapmak zordur. Hem literatür çalışmalarında hem de genel konularda bu ifadelerin birbirinin yerine kullanılması karmaşıklığa neden olmaktadır (Davis, 1990; Akt: Ekici, 2022).

2.1.5.1. Empati ve Sempati

“Sympatheia” terimi eski Yunanca İngilizceye “sympathy” terimi olarak aktarılmış ve bu terimin kelime anlamı “Birisiyle birlikte acı çekmek” şeklinde kullanılmıştır. İlk olarak David Hume ve Adam Smith tarafından 18. yüzyılda araştırma konusu yapılan sempati, içinde bulunduğumuz dönemde psikoloji alanında çalışmalar yapılmasının yanında daha çok sosyal psikoloji alanında çalışmalar yapılmıştır. Günümüzde psikolojik danışman ve psikoterapi alanında sempati kavramı ile empati kavramının karışmasını önlemek adına önemli araştırmalar yapılmaktadır (Dökmen, 2007).

Sempati kavramı, empati kavramı ile en çok karıştırılan ve ilişkilendirilen kavramdır. Bu benzerliğin sebebi ise kullanılan iki kavramında bireyin duygularını odak noktası olarak almasından kaynaklı olduğu söylenebilir (Topçu, 2019). Empati kavramı kişinin ait olma hissini güçlendirmesiyle birlikte yalnız olmadığını hatırlatırken, sempati ise karşımızdaki bireyin tek başına olma hissini geçici olarak ortadan kaldırılmasına yardımcı olduğunu hatırlatır. Sempati çoğu kez acıma duygusunun yanında öznel bir bakış açısı söz konusudur. Yani sempati bir tür taraftarlık ve yandaşlıktır (Gün, 2018).

Bir birey karşısındaki kişiye yakınlık duyuyorsa, onunla birlikte üzüldür ya da sevinir. Empati kurduğunda ise karşısında bulunan bireyin düşünce ve duygularını anlaması gerekir. Fakat sempati karşısındaki kişiyle aynı fikirlerin ve hislerin paylaşılması gerekli değildir. Buradaki asıl amaç onun düşünce ve duygularını anlamaya çalışmaktır. Bir insana “hak vermek” başka şey bir insanı “anlamak” başka şeydir. Sempati kavramında kişinin anlaşılmış olup olmadığına bakılmaksızın hak vermek söz konusuyken, empatide kişinin anlaşılmış olması söz konusudur (Dökmen, 2017).

2.1.5.2. Empati ve Özdeşleşme

Bir bireyin özünden ayrılıp farklı bir role bürünmesi, farklı bir tutum ve davranış ortaya koyması özdeşleşme kavramı kapsamında yer almaktadır. Özdeşleşme kapsamında birey benliğinin yerine farklı kişinin benliğini kullanmaktadır. Empatide iki kişi farklı benlikte bulunmaktayken, özdeşleşmede iki kişi aynı benlikte bir araya gelmektedir (Uğur, 2007). Özdeşleşme kavramı ile bireyin tutumları ve duyguları karşısındaki bireyin tutumları ve duyguları olmaktadır. Bunun yanında karşısındaki bireyi rol-model olarak görmektedir. Bu yaşanan durumlar neticesinde bireyin özgün bir fikirler ortaya koymasına ve söz konusu mevcut şartlar altında empati kurmasına engel olacaktır (Uğur, 2007).

2.1.5.3. Empati ve İçtenlik

İçtenlik açık olma ve saydam olma anlamında kullanılmaktadır. Bireysel görüşmelerde danışanın kendi iç dünyasını algılayabilmesini ve danışmanlık ilişkisi içerisinde yaşamasını sağlar. İçtenlik ve empati birbirini kapsayan kavramlardır. Danışmanlık görüşmesinde içtenlik empatinin ön koşullarındandır.

İçtenlik için üç önemli basamak bulunmaktadır:

1. Zihnindeki düşünceleri susturup, karşısındaki insanı tüm içtenliğiyle algılayabilmek.
2. Karşısındaki bireyi tüm kalbiyle dinlemek.
3. Kendi şahsi çıkarlarından vazgeçip karşısındaki insanın çıkarlarını ön planda tutmak (Katman, 2010).

2.1.5.4. Empati ve Sezgisel Tanı

Empati ile sezgisel tanı birbirine tezat kavramlardır. Bir kimsenin gereksinimlerini çözümleme ve düzenleme yönelimlerini ortaya çıkarma yeteneği sezgisel tanı ile ilgilidir. Burada diğer bir bireyin yaşam alanına kasıtlı müdahale olmamasıyla birlikte süreç içerisinde gözlenen olayları yorumlama durumu vardır. Burada doğrudan doğruya bir değerlendirme söz konusudur (Akkoyun, 1982; Akt., Aksak, 2020).

2.1.6. Sporda Empati Kavramı

Geçmişten günümüze sporun insan yaşamı ve sağlığı üzerinde olumlu etkisi olduğu bilinmektedir. Spor yapmak bir bireyin fizyolojik gelişiminin yanında bilişsel ve psikolojik olarak da gelişimini olumlu etkilemektedir (Keskin 2006). Bunların yanında spor yapan bireyin kişilik gelişimini olumlu etkilenmektedir (Salar ve ark., 2012).

Bir takım içindeki birlik beraberlik seviyesinin yüksek olması empati seviyesinin yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Grupların empatik eğilim seviyeleri ile sporcuların empatik eğilim seviyeleri arasında görülen bir benzerlik görülmektedir. Bu durum empatik eğilimleri güçlü olan takımların başarılı olma düzeylerine katkısı sağlamaktadır (Dorak ve Vurgun, 2004). Yapılan başka bir çalışmada ise empatik hassasiyet kapsamında yapılan çalışmada takım sporuna antrenörlük yapan bireylerin, bireysel sporculara antrenörlük yapan bireylerden daha az empati kurduğu sonucuna varılmıştır (Lorimer ve Jowett, 2009).

2.1.7. Spor ve Empati İlişkisi

Empatik eğilimin spora katılım düzeyi üzerinde etkisini araştıran çalışmalar azdır. Yarışma kavramının sporun içinde bulunması bazı zamanlarda antipatik duyguların bazı zamanlar empatik duyguların ortaya çıkmasına yol açabilmektedir. Kazanma hırısı sporcuları çoğu zaman empati duygusundan uzaklaştırabilirken, gerekli bilgi ve beceriye sahip ehil insanlar için bu his çok yalın bir şekilde kullanabilir (Gülle, 2015; Akt., Duygu, 2022).

Mücadelenin etkisinden dolayı maç esnasında sporcu, taraftar, antrenör ve idareci müsabaka esnasında yaşanan olumsuz havanın etkisi ve stresten dolayı fairplay ruhuna aykırı davranış ortaya koyabilmektedir. Yaşanan olumsuz davranışlar saldırganlık boyutuna ulaşabilmektedir. Dolayısıyla bu durum spor ortamındaki olumlu davranışları

ve empatik eğilimi azaltabilir. Hakemin müsabaka esnasında oyunu yönetirken ve oyuncunun rakip oyuncuya mücadele ederken stres ve baskıya maruz kaldığı dönemde bilinçli hareket etmesi hem oyuncu hem de hakem için oyunu eğlenceli bir hale dönüştürülebilir (Özbalta, 2018). Futbol maçında rakip oyuncu sakatlanıp acı içinde kıvrandığı zaman futbolcunun durup topu avuta ya da taca atması bir empati örneğidir. Fairplay ruhunun bir başka örneği ise futbolcu gole giderken mücadele ettiği rakip oyuncunun sakatlandığını görüp topu dışarı atmasıdır. Spor müsabakalarında sporcuların empati ruhunu canlı tutması sporcuların her yolu deneme anlayışından uzaklaşıp sportif bir anlayışı ön planda tutmasını sağlayacaktır. (Salmış, 2011; Akt., Duygu, 2022).

2.2. SALDIRGANLIK ve ŞİDDET

2.2.1. Saldırganlık

Saldırganlık ve şiddet insan tarihinin başlangıcından bu yana var olmuştur. Yaşanan olumsuz durumlara rağmen toplum tarafından sıradan karşılanmış ve kabul edilmiştir. Bunun yanında zaman zaman yaşanan bazı olaylarda şok etkisi oluşturmuştur (Acet ve Gümüşgöl, 2016).

Saldırganlık ifadesi Latince'de bir tarafa yönelmek ve gitmek anlamında kullanılan "aggression" kelimesinden dilimize girmiştir. Saldırganlık kelimesi asıl anlamıyla ifade edilirse, kişide öfkenin yönlendirilmesi ve harekete geçirilmesidir (Eren, 2018). TDK'ya göre saldırganlık, kişinin kendi davranış ve düşüncelerini dıştaki direnmelere karşı, karşısında bulunan bireye benimsetme uğraşıdır (TDK, 2020).

2.2.2. Şiddet

Latince'de şiddet kelimesinin kökeni "violentina" sözcüğünden gelmektedir. Şiddet kelimesi katı, sert ve acımasız anlamlarına gelmektedir (Mil ve Şanlı, 2015). Şiddet kelimesinin bir diğer anlamı ise Arapçadan dilimize geçmiş olan sertlik, peklik ve sıkılık anlamları vardır (Dursun, 2011).

Toplumda şiddet eğilimine bakıldığında eşe ve aileye yönelik şiddet eğiliminin daha ön planda olduğu ortaya çıkmaktadır. En yaygın şiddet biçimi kadına yönelik gerçekleştirilen şiddettir. Yapılan araştırmalarda kadın kurbanların yüzde 40 ve 70'inin, genellikle sevgilisi ya da eşi tarafından öldürülmüştür. Çocuklara uygulanan şiddetin

çocuk istismarı kapsamında değerlendirilmesinin yanında çocukların maruz kaldığı ihmal, sömürü ve şiddetin 18 yaşın altındaki çocukların gelişimine, sağlığına ve yaşamına zarar vermektedir (Lee, 2016).

2.2.3. Saldırganlığın Nedenleri

Saldırganlık davranışını tek bir durum ve tek bir psikolojik faktör üzerinden ifade edemeyiz. Saldırganlığı tetikleyen birden çok patolojik olay vardır. Hormonal, travmatik, fizyolojik ve genetik yapılarının yanında aile yapısı, zihinsel özellikler ve çevresel etmenlerde saldırganlık durumunun ortaya çıkmasında ve tecrübe edilmesinde etkili olmaktadır (Huesmann, 1987; Akt., Çelik, 2006). Saldırganlık nedenlerini genel olarak “Engelleme”, “Mensubiyet Duygusu”, “Cinsiyet Faktörü”, “Kitle Faktörü” ve “Kültür” olarak 5 ayrı başlığa ayrılır.

2.2.3.1. Engellenme

Tanım olarak engellenme belirlenmiş bir hedefe ve amaca odaklanan bireyin bu hedefinden uzaklaşması olarak ifade edilebilir. İhtiyaç ve arzuları engellenen canlılarda saldırgan davranışlar gözlenir. Geçmişten günümüze kadar insanların ihtiyaç ve arzularının sürekli ertelenmesi şiddet ve saldırganlığın ortaya çıkıp sergilenmesine yol açabilir. (Fromm, 1994; Akt., Zor, 2021). Bireyin engellenme durumunda gösterdiği tepkiler, geçmiş deneyimlerinden ve kişilik yapısından kaynaklı olabilir. Engellenmenin farklı deneyimlerinde, benzer engelleme eğilimleriyle karşılaştığında farklı saldırgan tepkilere neden olabilir (Cüceloğlu, 2005).

2.2.3.2. Mensubiyet Duygusu

Uluslararası müsabakalarda özellikle mensubiyet duygusu dikkat çekmektedir. Mücadeleyi seyretmeye gelen ülkenin seyircileri oyunun gidişatına ve sonucuna göre fairplay ruhuna ayrı hareket ederek, milli ve dini duyguları ön plana çıkararak ırkçı söylemleri ortaya çıkarmaktadır (Kara Süleymanoğlu, 1992; Akt., Yuttaş, 2016).

2.2.3.3. Cinsiyet Faktörü

İnsanın yaratılışından gelen testosteron hormonu erkeklerin vücudunda saldırganlığa daha fazla yatkın olduğu, dişilik hormonu olan östrojeni salgılayan bayanlarda ise saldırganlığı nötr hale getirdiği bilinmektedir. Testosteron hormonunun fazla salgılanması durumunda erkeklerin daha fazla saldırganlaştığı fakat kadınlarda bu

etki ortaya çıkmadığı bilinmektedir. Bu durumun erkek beyinin testosteron hormonuna karşı fazla duyarlı olmasından kaynaklı olduğu söylenebilir (Dervent, 2010).

2.2.3.4. Kitle Faktörü

Bireylerin gelişi güzel bir araya gelmesinden oluşan topluluğa kitle denir. Kişilerin böyle bir ortamda bilinçli hareket etmesi beklenemez. Topluluk olarak tamamen birleşmiş bireylerin düşünce ve duyguları tek bir noktaya odaklanır. Geçici olarak bir arada olmalarına rağmen genellikle ortak bir bilinç oluşur (Dervent, 2007). Kalabalık ortamlarda sorumsuzca davranışların ortaya çıkma ihtimali yüksektir. Bu nedenle kalabalık ortamda iletişimi zayıf olan bireylerin oldukça ilkel ve yavaş hareket ettiği görülür. Spor müsabakasını seyreden taraftar topluluğunda ortamın kalabalık olması nedeniyle oldukça gürültülü ve yakın temaslı bir durum ortaya çıkar. Yaşanan bu durum bireyin davranışını yönetmesinde büyük bir etkiye sahiptir. Farklı özelliklere sahip bireylerin bir arada olması bireylerin adrenalin ve heyecan seviyesini yükseltir. İnsanların bir arada olması çekim kuvveti rolünü üstlendiğini gösterebilir (Koruç ve Bayar, 1989; Akt., Tutkun vd., 2010).

2.2.3.5. Kültür

Bireyin düşüncelerini ve hislerini geliştirerek, kendi ruhsal bütünlüğü ve doğal çevresiyle bağlantı kurarak oluşturduğu ve sonraki nesillere aktardığı davranışların bütünü olarak ifade edilmektedir (Kurtiç, 2006). Bireyin ilerlemesini sağlayan en önemli unsurlardan biri kültürdür. Birey içinde bulunduğu yaşam şekline ve toplumun kültürel yapısına göre şekillenmektedir. Fakat bireyin yaşadığı toplum saldırgan ve sapkın davranışlara diğer kültürlerle nazaran hoşgörü ile yaklaşıyorsa, bu davranışla yetişen birey farklı bir kültür ortamına girdiğinde problemle karşılaşabilir. Toplum belirlemiş olduğu örf, adet, gelenek ve görenekleri onların sosyo-kültürel yapıları üzerinde etkili olmasının yanında yaşam biçimini düzenlemekte ve etkilemektedir. Bireyin davranış şekilleri, doğru-yanlış algıları ve çevre faktörü kültürle ilişkilidir (Karaca, 2007).

2.2.4. Saldırganlığın Türleri

Yapılan çalışmalarda saldırganlık farklı türlere ayrılarak incelenir. Saldırganlık, pasif saldırganlık ve aktif saldırganlık olmak üzere kısma ayrılır. Pasif Saldırganlık; küsmek ve varlığını yok saymak gibi davranışları içerir. Aktif saldırganlık ise, bilerek

ve kasıtlı zarar vermek, hor görmek, alay etmek ve zarar vermek gibi davranışlardır (Gülbaktı, 2017).

Saldırganlık türleri genel olarak “Amaç Yönelimli Saldırganlık”, “Araçsal (Edilgen) Saldırganlık”, “Emir Altında Saldırganlık”, “Düşmanca (Yıkıcı) Saldırganlık” ve “Atılğanlık” olarak 5 ayrı başlığa ayrılır.

2.2.4.1. Amaç yönelimli Saldırganlık

Kişilerin düşündükleri başka bir hedefe yönelik, düşmanca ve acımasız bir şekilde davranmasına amaç yönelimli saldırganlık denir. Amaç yönelimli saldırganlık bir birey tarafından uygulandıktan sonra davranış türü olarak sosyal hayatın içinde deneyimlenerek uygulanmaktadır (Beşkat, 2016). Futbol müsabakası esnasında futbolcunun sarı kart ya da kırmızı kart gördüğünde hakeme gereksiz yere sözlü hakaret ve el hareketiyle kaba davranışlarda bulunması amaç yönelimli saldırganlık türüne örnek olarak verilebilir. Futbol müsabakası esnasında yaşanan bu durum diğer futbolcular için örnek teşkil ettiğinden dolayı hakem üzerinde baskı kurma girişiminde bulunacaklardır. Spor müsabakalarında buna benzer emsallerin olduğunu söyleyebiliriz. Basketbolda rakip oyuncuyu elle itme, boksta birbirini yenmek için öldürücü darbeler vurma ve buzhokeyi müsabakasında sporcunun diğer sporcuya omuz atması amaç yönelimli saldırganlık kapsamında verilen örneklerdir (Çobanoğlu, 2006).

2.2.4.2. Araçsal (Edilgen) Saldırganlık

Saldırganlık türleri içinde olan araçsal saldırganlığı sportif faaliyet kapsamında şu şekilde tanımlayabiliriz; spor dallarında özellikle karşılıklı temas gerektiren spor branşlarında, özel durumlardan doğan ihtiyaçların yanında bireyin veya takımın yararına olan özel şartlardan doğan durumlar araçsal (edilgen) saldırganlığı ifade etmektedir (Shokoufeh, 2014; Akt., Yavuz, 2015). Kabul edilmiş saldırgan davranışlar da araçsal saldırganlık olarak ifade edilir. Bir hedefe ulaşmak için planlı bir şekilde yapılır. Belirli bir plan çerçevesinde yapılan araçsal saldırganlık plansız bir şekilde de gerçekleştirilebilir. Sporda ulaşmak istenen ya da varılmak istenen noktalar; başarı, şöhret, para, prestij ve ünlü olma gibi hedeflerdir. Bir kişi saldırganlıkla bir kez hedefine ulaşmışsa, saldırgan davranış pekiştirici görevi görür. Bu devam eden döngü kişide her zaman amacına ulaşabileceği izlenimi bırakır (Açak, 2011).

2.2.4.3. Emir Altında Saldırganlık

Spor müsabakalarında karşımıza sıkça çıkan emir altındaki saldırganlık müsabaka esnasında karşımızda bulunan bireye zarar verme ve engelleme amacı taşır. Özellikle futbol maçlarında teknik direktörün futbolcuya ne yaparsan yap takıma hiçbir şekilde gol yedirme demesinden sonra oyuncuyu saldırgan bir tutum sergilemesine yol açar. Daha önceki maçlarda hiçbir saldırgan tutum sergilememiş futbolcu, antrenöründen aldığı talimatlar doğrultusunda rakip oyuncunun spor hayatını tehlikeye koyacak

Üniversitelerde yapılan maçlarda tek amacı kazanmak ve egosunu rahatlatmak için her yolu tercih eden antrenörler, oyuncularına etkili bir şekilde rol-model olamamıştır. Öğrencilerin önceliklerinin doğru bir şekilde belirlenmesi için çıktıkları müsabakaların eğlence, spor ve sportmenlik duygularının gelişimine katkı sağlamak olduğu söylenmelidir.

2.2.4.4. Düşmanca (Yıkıcı) Saldırganlık

Yıkıcı saldırganlıkta amaç galip gelmek değil karşıda bulunan kişiye zarar vermektir. Bu davranış sinir, öfke, nefret ve kızgınlık vb. duygularla kendini gösterir. Davranış amacı başarı elde etmek ya da kazanmak değil zarar verme niyeti taşımaktadır. Tekvando maçında yapılan belden aşağı diskalifiye edici vuruşlar, judo branşında rakibe dirsek, tekme ve yumruk atmak vb. düşmanca (yıkıcı) saldırganlığa örnektir (Açak, 2011).

Düşmanca (yıkıcı) saldırganlıkta amaç bireyin kazanma arzusu, takımın galip gelmesi ya da kupa kazanma düşüncesi değil, aksine rakibine bilinçli bir şekilde zarar verme düşüncesi taşıyan davranışlardır.

2.2.4.5. Atılganlık

Toplumdaki insanların kendi çıkarlarını korumak amacıyla herhangi bir kaygı içinde kalmadan düşünce ve duygularını rahat bir şekilde belirtmesi, kendi hakkını savunmasının yanında başka insanların hakkının olduğunu bilerek ortaya koyulan her türlü davranışa atılganlık denmektedir (Tutkun, Güner ve Ağaoğlu, 2006).

Atılganlık, etkili yöntemlerden yararlanarak yapılan doğru, samimi ve açık bir iletişim kanalıdır. Toplumda bireyin kendini rahatlıkla ifade edebiliyor olması atılgan olduğunu gösterir. Her atılgan olan kişi saldırgan değildir. Atılgan olan kişi başka birine

hakaret etmeden, hakkını gasp ettirmeden kendi hakkını savunabilmesidir (Bostan ve Kılıcıl, 2008).

2.2.5. Saldırganlığı Etkileyen Faktörler

2.2.5.1. Aile

Toplumun temel dinamiğini oluşturan aile kavramı çocuğun anne rahmine düştüğü andan itibaren başlamaktadır. Çocuklarının fiziksel ve ruhsal ihtiyaçları karşılayan aile bu konuda en önemli kurum görevini üstlenmektedir (Şimşek, 2017). Anne ve babaların çocuklarıyla ılımlı ve sağlıklı bir ilişki geliştirebilmesinde ebeveynlerin etkisi çok büyüktür. Örneğin; eşlerin çocukları terk etmesi, ihanet, işsizlik, yoksulluk ve ekonomik sorunlar çocukların ilerleyen yaşamlarında saldırgan bir tutum sergilemelerine yol açmaktadır (Erdoğan, 2017). Çocukların günlük hayatlarında sosyalleşmesinde ebeveynler etkilidir. Temel becerilerin çocuğa öğretilmesi, çocuk-ebeveyn ilişkisi ve anne ve babanın çocuğuna rehberlik etmesi çocukların sağlıklı gelişebilmesi açısından önemlidir. Saldırgan davranış sergileyen ebeveynler bu davranışı çocuğun öğrenmesine ve çocuk herhangi bir problemle karşılaştığında akranlarına karşı şiddet eğilimi göstermesine yol açacaktır (Avcı, 2010).

Aile içinde psikolojik ve fiziksel şiddete maruz kalan çocuklar ilerleyen yaşlarda sosyal hayatlarında kalıcı bir etki bırakabilir. Aile içinde uygulanan şiddetin yanı sıra hayattaki olumsuz şartlar, anne ve babanın eğitim durumu, ekonomik kriz ve eşlerin anlaşamaması gibi durumlar saldırganlığı etkileyen faktörlerdir.

2.2.5.2. Okul ve Eğitim

Bireyin benliğinin şekillenmesi aile ortamı etkilidir. Bu algısının gelişmesinde ailenin yanı sıra kişinin aldığı eğitim seviyesi de önemli bir paya sahiptir. Okul ortamında öğretmenin çocuğa karşı gösterdiği tavır, tutum ve davranışlar algılarını etkilemesinin yanında, okula yönelik bir benlik olgusu oluşturmaktadır (Topaloğlu, 2013). Okulların asli görevi, toplumun çekirdeği olan öğrencileri topluma faydalı bir birey olarak yetiştirmek ve öğrencileri hayata güzel bir şekilde hazırlanması noktasında hocaların rehberlik etmesini sağlamaktır (Gökkyer ve Namlı, 2015). Okuldaki öğretmenler ve yöneticiler bu değişimin mimarları oldukları için zor hayat şartlarına karşı öğrencileri hazır hale getirmek asli görevleridir (Taymaz, 2019). Eğitim ise toplumu ve bireyi sağlıklı bir yaşam kalitesine ulaşmasının yanında, bilgi, beceri ve

hedeflerinin sonraki nesillere aktarma yolunda insan davranışlarını yaşantılar yoluyla değiştirebilme çabasıdır (Yetim, 2011).

2.2.5.3. Davranış Türü

Dünyada geniş kitleler tarafından oynan futbol, farklı ruh hallerine sahip insanları bir arada tutan spor karşılaşması, seyirci ruhu, kültürel baskılar, gelir düzeyi arasındaki farklılık ve toplum yapısındaki ani değişimler toplumun davranış yapısının şekillenmesinde etkili olmaktadır. Saldırganlığı taraftarlıktan, taraftarlığı da spordan fazla seven insanlar, tartışma neticesinde aşırı derecede şizofrenik görünüm sergilemesinin yanında, alkol kullanımdan dolayı taşkınlık ve engellenme duygusu yaşayan saldırgan davranışlar sergilemesine yol açabilmektedir (Şahin, 2003).

Taraftarlığı, holiganlıktan ayıran önemli yanlardan biri eğlenceli, hoş ve mutlu etmesidir. Tribünlerdeki görseller, izleyen taraftarlara bir futbol resitali sunmaktadır. Taraftarlar tezahürat yaptıklarında hep önde ve ortada durma durumu söz konusudur. Taraftarların futbol takımlarına olan bağlılıkları onlara çok şey verir. Bazen taraftar bütün hayatını takımına adar. Fakat verdiği mücadele ve emeğin karşılığını alamaz. Buna rağmen yoluna yılmadan devam etmeye çalışır. Kimseyi takmadığı gibi kolay kolay lafta dinlemez. Çünkü bütün ruhuyla kendini takımına adanmıştır (Kozanoğlu, 1996).

2.2.5.4. Holiganlık

İnsanların en temel ihtiyaçlarından biride, içinde bulunduğu gruba aidiyet duygusu hissetmesidir. Bu durum gençlerde daha ön plandadır. Dolayısıyla gençlerin arkadaş grubu içinde var olma düşüncesi, onların arkadaş çevresindeki görüşlerini öğrenmek açısından önemlidir. Toplum içinde aidiyet duygusu, bireylerin kendisini kıymetli hissettiğini, toplumda yalnız olmadığını ve toplum içinde bir konumları olduğunu gösterir. Bu bağlamda duygusal olarak kendilerini daha değerli hissederler (Doğan, 2005). Toplum içinde azınlık fikirlerini savunan gruplar psikolojik olarak toplumdan kopmuş kişiler olarak ifade edilir. Bu kişilerin görüşleri toplumun geneline aykırı olduğu için küçümsenir. Müsabaka izleyen holigan grupları da bu çerçevede kapsamda değerlendirilen gruplardır (Kuru, 2000).

2.2.5.5. Çevresel Nedenler

Yaşam tarzı ve çevresel koşullar sosyal yapının dış özellikleri arasındadır. İnsanlar sosyal bir ortamda ya da bir topluluk içinde mutlaka bulunmaktadır. Dolayısıyla çevresel nedenler sosyal yapıyla karşılıklı bir ilişki halindedir (Topuz, 2008). Bireyin çevresinde sergilediği saldırgan davranışı tetikleyen en önemli hususlardan biride çevresiyle olan ilişki durumudur. Bazı durumlarda yakınındaki kişiler tarafından yalnız bırakılma ve istenmeme korkusuyla baş başa kalabilmektedir. Bu yaşanan durum utanma ve sosyal yalnızlık ile ortaya çıkan saldırganlığın daha tehlikeli boyutlara ulaşmasına yol açmaktadır. Bilimsel çalışmalarda, istenmeme duygusu yaşayan kişilerin diğer arkadaşlarına nazaran daha fazla saldırgan tutum sergilediği ortaya çıkmaktadır (Çavdar, 2018).

Çevre faktörü, tek bir neden değil, birden fazla çevresel nedenin bir araya gelmesiyle ortaya çıkan kızgınlık ve öfke gibi duyguların saldırganlık davranışını ortaya çıkardığı bilinmektedir (Kuru, 2000). Alanla ilgili yapılan literatür araştırmalarında, kızgınlık, sinirlilik, kendini kontrol edememe ve güç kullanma gibi durumlar çevresel nedenler kapsamında değerlendirildiği görülmektedir.

2.2.5.6. Kitle İletişim Araçları ve Medya

Medya ve iletişim araçları çocuklar üzerinde olumsuz bir etki bırakmaktadır. Bazı gazete haberlerinde verilen vahşet haberler, televizyonda çocukları etkileyen saldırgan içerikli görüntüler ve sosyal medyada paylaşılan şiddet içerikli haberler çocukları ve gençleri olumsuz etkileyip şiddete başvurmalarına neden olmaktadır. İlimli toplumlarda dahi nefret söylemleri şiddeti tetikleyebilir (Bayram, 2012).

Günümüzde teknolojiye yaşanan hızlı gelişmelerle birlikte iletişim, küreselleşen dünyanın en önemli unsurlarından biri olmuştur. Bu bağlamda, araştırmacı insanlar bu yılı teknoloji ve iletişim yılı olarak ifade etmektedirler. İletişim araçlarının saldırganlık davranışı üzerinde etkisine yönelik yapılan çalışmalarda, telefon ve televizyonun ön planı çıktığı görülmektedir. Şiddeti sıradanlaştıran televizyon kanalları, şiddet uygulanan kişileri rol model olarak göstermektedir. Bu alanda yapılmış bilimsel çalışmalarda savaş, katliam, doğal afet, kavga ve deprem vb. şiddet içerikli yayınların toplumda yıkıcı ve yıpratıcı bir etki bıraktığı görülmektedir (Zorlu, 2016)

2.2.5.7. Alkol ve Uyuşturucu

Alkol ve madde kullanan bireyler çevreye zarar verme, toplumsal kuralları tanımama ve kendine zarar verme gibi davranışlara yönelmesinin yanında, yaşanan bu durum suça, saldırganlığa ve şiddete sebep olmaktadır (Altuner ve ark., 2009).

İnsanın zihinsel sürecini olumsuz etkileyen ve saldırgan davranışlara neden olan zararlı maddelerden biri de alkoldür. Alkol, insanın düşünme yetisini olumsuz etkileyen ve saldırgan davranışlara yol açan bir maddedir. Alkolün birey üzerindeki etkisine göre miktarı da değişmekte olup, alkolün az tüketilmesi ve bırakılması saldırgan davranışları azaltabilirken, alkol fazla tüketilmesi ise bireyde saldırgan davranışlara yol açmasının yanında davranış kontrolünü kaybetmesine neden olarak olumsuz davranışları tetikleyebilmektedir. Alkol aldıktan sonra meydana gelen saldırgan davranışların temelinde alkol alınmadan önceki duygu durumu ve engellenme durumu yatmaktadır. Yaşanan durumlar kişiyi olumsuz etkileyerek alkol kullanımını artırmakta ve teşvik etmektedir (Yaman, 2015). Alkol kullanımının yanında diğer bir zararlı madde olan uyuşturucu kullanımı da saldırgan davranışların ortaya çıkmasında etkili olmaktadır. Zararlı ve kimyasal etkileri fazla olan maddelerin insan beynini kontrol eden mekanizmanın işleyişine zarar verdiği ve depolanan fazla miktarda enerjisinin insan beynin çalışmasını yavaşlattığı sonucuna ulaşarak, bu durum bireyin davranışlarının daha şiddetli ve kontrol edilemez bir durumda olmasına yol açabilmektedir (Bayram, 2012).

2.2.6. Saldırganlık Kuramları

Saldırganlık ile ilgili birçok kuram ve görüş mevcuttur. Her kuram saldırganlık davranışlarının nasıl ortaya çıktığını, temel kaynaklarını ve saldırganlığın neden kaynaklandığını bilimsel çerçevede açıklamaya çalışmıştır (Ay, 2021). Saldırganlık kuramları genel olarak 4 ayrı başlığa ayrılır.

2.2.6.1. İçgüdü Kuramı

Batılı düşünürlerin yirmi birinci yüzyıldaki görüşlerine göre, insanların yaşamlarını sürdürebilmeleri için tıpkı hayvanlar gibi kavgaya, çatışmaya ve mücadele eğilimine sahip olduklarını belirtmişlerdir. Dolayısıyla saldırganlık, içgüdüsel olarak meydana gelen bir eylemdir (Tülüce, 2017). Saldırgan davranışlarda mevcut bir içgüdüsel mekanizmadan bahsedemeyiz. Çünkü mevcut çevresel şartlar ve sosyo-

kültürel faktörler hayvanları etkilemezken, insanların saldırgan davranışları bu durumdan etkilenmektedir (Ciccarelli ve White, 2018).

2.2.6.2. Biyolojik Kuram

Bireyin tüm davranışlarının temelinde merkezi sinir sistemi ve beyin olduğunu belirten biyolojik kuram, saldırganlığın sebeplerinin merkezi sinir sistemi ve beyin yapısıyla ilişkili olduğunu ileri sürmektedir. Alanla ilgili yapılan bilimsel çalışmalar daha çok cinsiyete bağlı kromozon, hormonlar, nörotransmitterler ve beyin yapısının işleyişiyle ilgili çalışmalarla açıklanmaktadır (Derwent, 2007).

Saldırganlığın biyolojik temelli yaklaşımı saldırganlığın biyolojik ve kalıtsal nedenlerde kaynaklandığı açıklarken saldırganlığın evrimsel ve içgüdüsel yaklaşımlarla açıklanmasına karşı çıkmaktadır. Biyolojik yaklaşım saldırganlığın oluşum ve kaynağını genetik ve biyokimyasal faktörlere dayandırırken evrimsel yaklaşım da saldırganlığın temelini neslin devamlılığını sağlamaya çalışan değişikliklere dayandırmaktadır. Saldırganlığı etkileyen biyolojik faktörler; nöronlar, genetik yapı, kromozon sayısı ve biyokimyasal faktörler oluşmaktadır. Genetik yapının saldırganlıkla ilişkisi tek ve çift yumurta ikizleri üzerinde yapılan çalışmalarla açıklanmaya çalışılmıştır. Yapılan bu çalışmalarda aynı genetik yapıya sahip tek yumurta ikizlerinin, çift yumurta ikizlerine oranlara saldırganlık eğiliminin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Fakat ailede bulunan tek yumurta ikizlerinin çift yumurta ikizlerine oranlara çocuklarının benzer davranışlar sergilemesinde çevresel faktörlerin mi yoksa genetik faktörlerin mi etkili olduğu konusunda tartışmalara neden olmuştur. Yapılan tartışmayı destekler nitelikte olması açısından hayvan üzerinde benzer çalışmalar yapılmaktadır (Fronzoi, 2005).

2.2.6.3. Engellenme- Saldırganlık (Dürtü) Kuramı

Saldırganlık nedenlerinin ortaya çıkmasında Engelleme (Dürtü) kuramı çok büyük bir etkiye sahiptir. Devamlı engellenme durumu saldırgan davranışlar ortaya çıkarır. Kısıtlanan her türlü davranış sonuçta saldırgan davranışa dönüşecektir (Burger, 2006).

Bireyde öfke olarak adlandırılan bir duygusal uyarılmışlık durumu engellenme halinde ortaya çıkar. Uyarılmışlık hali bireyi duygusal olarak hazır hale gelmesini sağlar. Engellenme durumu her zaman saldırgan davranışa neden olmaz. Sosyal normlar, bilişsel faktörler saldırganlığı ortadan kaldıracaktır (Cüceloğlu, 2010). Bireyi engelleyen durumlar arttıkça saldırganlaşma eğilimi de artar. Fakat engellerin

aşlamayacak boyutta olduğunu öğrendiğinde saldırganca eğilimler bastırılabilir ya da azaltılabilir. Çünkü engellenen birey ceza alacağını bildiğinden uygun ortam oluşana kadar saldırgan tutumlarından uzaklaşır. Birey karşındaki kişi tarafından engellendiği zaman saldırganca eğilimlerin ortaya çıkmasına yol açabilir. Örneğin; Basketbol maçında isteği gibi atış yapmasına izin verilmeyen oyuncu saldırgan davranış sergileyebilir.

2.2.6.4. Öğrenme Kuramı

Albert Bandura saldırganlığın sosyal öğrenme ile bağı olduğunu ortaya koyan kişidir. Ona göre saldırganlık genetik olarak ya da içgüdüsel olarak değil öğrenme, yaşantı ve edimsel koşullanma yoluyla ortaya çıkmaktadır. Yalnızca bireyin yaptığı olumlu ya da olumsuz davranışlar pekiştirilir. Pekiştirilen bu davranışlar bir döngü içinde tekrarlanmaktadır. Spordaki pekiştirmeler üç gruba ayrılmaktadır. İlk grup sporcular, takım arkadaşları, aileler ve teknik heyetten oluşan gruplar, ikinci grup sporun kuralları ve yapısını uygulamadan sorumlu idareciler ve hakemler kurulu, üçüncü grup ise medya, taraftarlar, hakemler ve toplumda bulunan insanlardır (Tiryaki, 2000; Akt., Taşdemir, 2021).

Saldırganlık davranışı belli bir amaca yönelik bir hedef olarak kullanılması sosyal öğrenme kuramının ilk özelliklerindendir. Bu kuramda saldırganlık düşmanca bir davranış değildir. Diğer kuramlardan saldırganlık kuramını ayıran ikinci özellik, saldırgan davranışların ortaya çıkmasında bireyin aktif rol oynamasıdır. Bu durumda bireyin içinde yaşadığı toplumun fertlerinin etkisi altında kalmaktadır. Dolayısıyla bu etkileşim öğrenmeyi de kolaylaştırmaktadır. Saldırganlık kuramı duygusal olarak açığa çıkması neticesinde saldırganlığın evrensel pekiştireçlerle kontrol altına alınacağını ortaya koymaktadır. Bireyler olumlu duygularla saldırganlığı azaltabilmektedir. Buna istinaden sosyal öğrenme kuramında bireyin saldırgan davranışlar yerine olumlu ve pozitif davranışlarda bulunmasını da öğrenebileceğini savunmaktadır. Yapılan bazı yorumlara göre saldırganlığın temelinde rol-model olma davranışının ve pekiştireçlerin etkili olduğunu, aynı zamanda bireyin davranışlarının değiştirebileceğini de ortaya koymaktadır (Tiryaki, 1996; Akt., Taşdemir, 2021).

2.2.6.4.1. Davranışçı Kuramı

Davranışçı kuramın savunucuları saldırganlığı koşullanma, yoksun bırakma, ceza, model alma, genel uyarılmışlık hali ve rol-model olma gibi kavramlarla açıklamıştır. Bahsedilen kavramlardan ceza durumu saldırganlığa karşı bir önlem olmasının yanında saldırganlığı artmasına neden olur. Fakat davranışın onay görmesi ve ödüllendirilmesi saldırgan davranışının azalmasına yol açar. Dolayısıyla ceza saldırganlığın sebebi olmasının yanında, bir tedbir de olabilir (Karabıyık, 2003).

2.2.6.4.2. Sosyal Öğrenme Kuramı

Saldırganlık, sosyal öğrenme kuramına göre yaşantı yoluyla öğrenilen bir davranıştır. Gözlemler ve deneyimler neticesinde birey saldırgan davranışlar ortaya koyabilir. Sosyal öğrenme üzerinde çevre, aile ve kültürel faktörlerin yanında sosyal medyanın da üzerinde büyük bir etkisi olduğu savunulmaktadır (Myers, 2010). Saldırganlık doğuştan öğrenilmeyen sonradan bireyin bilişsel gelişimi ve çevresel faktörlerin etkisiyle öğrenilen bir davranış olarak yorumlanmıştır. Sosyal öğrenme kuramı saldırganlığın öğrenilebilir bir durum olduğunu ifade etmesi nedeniyle engellenebilir ve kontrol edilebilir bir durum olduğunu açıklamaktadır (Hasta, 2013; Meydan, 2019). Başkasını gözlemleyip çevresinden öğrenmek şeklinde tanımlanan bu kuramda en önemli başlıklardan biri rol-model değildir. Davranış kalıplarının insanlar tarafından kolay bir şekilde öğrenilebilmesi için başka modeller tarafından nasıl yapıldığını görmeleri gerekir (Shokoufeth, 2018).

2.2.7. Sporda Saldırganlık Kavramı

Kişinin kasıtlı olarak çevresinde bulunan canlılara fiziksel ve zihinsel olarak zarar verici eylemlerde bulunmasına “Saldırı” denir. “Saldırganlık” ise, kişinin saldırgan davranışları devamlı şekilde kasıtlı yapma eğiliminde olmasıdır. Rakip oyuncuya kötü söz söylemek, sinir etmek ya da sert hareketlerde bulunmak saldırganlığa örnek teşkil etmektedir. Sporcular rakip oyuncuya küfür etme, yumuk atma, kasıtlı vurma, tekme atma gibi hareketler yaptığında takımlar seyirci üzerinde negatif bir etki bırakır. Fakat sporcular oyun içinde rakip oyuncuya karşı fairplay ruhuna uygun hareket ederse seyircide pozitif izlenim oluşturur (Acet, 2005).

Spor bireyin stresini ortadan kaldırabilmesi ve sinirli halini ortadan kaldırabilmesi için önemli bir araç olarak görülür. Kendini teslim etme, psikolojik şiddet ve dayatma

gibi durumları kabul etmektense spor aktivitelerine katılan birey sert davranışta bulunarak bireyi cezalandırmaktan mutluluk duyar. Bu tarz davranışta bulunan sporcular rakibi mental ve fiziksel olarak olumsuz etkilendiklerinde istedikleri hazzı kavuşurlar. Fakat bazı sporcular da stresini ve sinirini atmak yerine normalinden daha üst seviyeye çıkmaya çalışmaktadır (Şahin, 2003).

2.2.8. Spor ve Saldırganlık İlişkisi

Spor karşılaşmalarının asıl amacı, bireyin bedensel, ruhsal gelişim sağlamasının yanında bireyi zihinsel olarak diri tutup hayata olumlu bakmasını sağlasa da bazen şiddet ve saldırganlık olaylarıyla gündemden düşmüyor (Erden, 2007). Her türlü spor branşında öne çıkan saldırganlığın sebebi; rakip oyuncuya karşı üstünlük sağlamak amacıyla sporun belirlemiş olduğu kurallarının dışında hareket etmektir (Çavdar, 2018). Spor müsabakalarında her davranışı saldırgan tutum olarak değerlendirmek yanlıştır. Saldırgan davranışın amacına bakıldığında oynanan spor dalının kuralları çerçevesinde uygun oynanıp oynanmadığına bakılmalıdır (Acet, 2005).

Spor müsabakalarının gidişatına baktığımızda sporcularla birlikte taraftar arasında saldırganca tutumlar gözlemlenebilmektedir. Sargınca tutum sergileyenlerin çoğu sporcu ya da taraftar haklı gerekçelerinin olduğunu iddia etmektedirler. Sporun asıl felsefesi birey ve toplum arasında dayanışma, kardeşlik, huzur ve barış kavramını sürekli vurgulamaktır. Tarih boyunca dünyanın en büyük organizasyonu olarak kabul edilen olimpiyatlar olduğu zaman dahi savaşlarda geçici bir süre ateşkes imzalanmaktadır (Özbaydar, 1983; Akt., Oda, 2014). Sonuç olarak spor ve saldırganlık ilişkisine bakıldığında günlük hayatta sert hareketler içeren ve genelde rakibe zarar verdiği düşünülen muay thai, boks, judo ve tekvando gibi spor dalları, kazanma amacı güden bir spor branşı olarak kabul edilebilir. Bu tarz sportif aktiviteler bireyin saldırganlığını azaltarak topluma uyumlu bir birey haline gelmesini sağlayabilir.

2.3. EMPATİ VE SALDIRGANLIK İLE İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALAR

2.3.1. Empati İle İlgili Yapılan Ulusal ve Uluslararası Araştırmalar

Dökmen'in (1987) yılında Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi'nde gerçekleştirilen çalışmasında, empati kurma becerisi ile sosyometrik statü arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yapılan çalışmada 50 öğrenciye ulaşılmış ve bu öğrencilerin empatik becerileri üç soruluk bir ölçekle ölçülmüş, sosyometrik statüde ise öğrencilerin

sorunlarını paylaşmak istedikleri arkadaşlarını yazılı olarak belirtmeleri istenerek değerlendirilmiştir. Ancak yapılan analizler sonucunda sosyometrik statü ile empati kurma becerisi arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı anlaşılmıştır.

Yılmaz ve Akyel'in (2008) çalışması, beden eğitimi öğretmen adaylarının empatik eğilim düzeyleri çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, beden eğitimi öğretmen adaylarının empatik eğilim puanlarının genel olarak iyi düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, cinsiyet, sınıf, yaş ve sporla uğraşma düzeyi gibi incelenen değişkenlere göre empatik eğilimde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur.

Sezen-Belçikanlı ve Yıldırım'ın (2011) yılında 130 erkek profesyonel futbolcu ile gerçekleştirdikleri çalışmada, sporcuların sportmenlik yönelimleri ve empatik eğilim düzeyleri incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, sporcuların empatik düşünce düzeyleri çok boyutlu sportmenlik yönelimi ölçeğinin sosyal inanışlara uyum alt boyutuna göre anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir. Bu farklılık incelendiğinde, sosyal inanışlara uyum puanı yüksek olan bireylerin empatik düşünce puanlarının, sosyal inanışlara uyum puanı düşük olanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, empatik düşünce düzeylerinin sportmenlik yönelimi ölçeğinin kurallara ve yönetime saygı alt boyutuna göre de farklılaştığı belirlenmiştir. Bu farklılık incelendiğinde ise, kurallara ve yönetime saygı puanı yüksek olan bireylerin empatik düşünce puanlarının, düşük olanlara göre daha yüksek olarak ortaya çıktığı görülmektedir.

Arslanoğlu'nun (2012) yılında gerçekleştirdiği çalışmada, Farklı Bölümlerde Öğrenim Gören Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencilerinin saldırganlık ilişkisi ve empatik eğilim düzeyleri incelendiği çalışmaya toplam 993 kişi gönüllü olarak katılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre, kadın öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla empati kurma düzeylerinde anlamlı derecede farklılık olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca, öğretmenlik bölümünde öğrenim gören öğrencilerin daha yüksek empatik eğilim puanlarına sahip olduğu tespit edilmiştir.

Kırımoğlu vd. tarafından (2014) yılında gerçekleştirilen araştırmaya, farklı bölümlerde spor yapan ve yapmayan toplam 535 öğrenci gönüllü olarak katılım göstermiştir. Bulgulara göre, öğrencilerin genel olarak empatik eğilim düzeyleri orta

düzeydedir. Ancak, empati açısından cinsiyet grupları arasında anlamlı farklar olduğu belirlenmiştir. Spor eğitimi almayan öğrencilerle alan öğrencileri karşılaştırıldığında, spor yapmanın veya yapmamanın öğrencilerin empatik eğilim düzeyleri ve saldırganlık alt boyutları açısından anlamlı bir fark yaratmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Özen (2015) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, sınıf öğretmenlerinin empati eğilim düzeylerini ve empatiye yönelik görüşlerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırmaya, Aydın-Efeler bölgesinde görev yapan 289 öğretmen katılım göstermiştir. Bulgular sonucunda, cinsiyet değişkeni açısından kadın öğretmenlerin empati eğilim düzeylerinin erkek öğretmenlere kıyasla daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca, öğretmenlerin empati eğilimleri ile hizmet içi eğitime katılma durumları arasında anlamlı bir farklılık olduğu gözlemlenmiştir.

Aslan ve Çoknaz (2016) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, toplamda 101 sporcu üzerinde empati puanlarının incelendiği bu çalışmada sporcuların 51'i takım sporuyla uğraşan sporculardan oluşurken, diğer 50 sporcu bireysel sporlarla uğraşmaktadır. Araştırma verilerine göre, sporcuların empati puanları cinsiyet değişkenine bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir. Cinsiyete bağlı yapılan analizlerde, takım sporuyla uğraşan kadın sporcuların empati puanlarının, takım sporuyla uğraşan erkek sporculardan daha yüksek olduğunu ortaya çıkmıştır. Ayrıca, bireysel sporcular ile takım sporcuları arasında empati puanı açısından belirgin bir farklılık gözlemlenmemiştir.

Bayındır (2018) yılında takım sporları bazında basketbol, futbol, hentbol; bireysel spor bazında da yüzme, tenis ve okçuluk branşlarındaki antrenörlerin liderlik davranışı ile empati eğilim düzeyleri çalıştırıcının deneyim yılı, eğitim düzeyi ve branş bazında görev yaptığı süreye göre pozitif yönde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Arslan ve Balçıklı tarafından (2019) yılında yapılan araştırmada, elit seviyedeki kadın voleybolcuların fiziksel performansı ile empati ve sportmenlik becerileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, fiziksel performansı üst seviyede olan sporcuların empati ve sportmenlik becerilerinin aynı oranda yükselmediği ortaya çıkmıştır.

Beyaz, Yalız-Solmaz ve Miçooğulları (2020) tarafından yapılan araştırmada, Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenliği bölümünde okuyan 60 kadın, 81 erkek olmak

üzere toplamda 141 üniversite öğrencisiyle empatik eğilim ve empatik beceri düzeyleri incelenmiştir. Araştırmada elde edilen sonuçlarına göre, üniversite öğrencilerinin empatik beceri düzeyleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Ayrıca, başka bir araştırma bulgusunda ise, üniversitede okuyan öğrencilerin empatik eğilim düzeyleri puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Ottinowski (2000) tarafından yapılan çalışmada, empati eğitiminin akran kabulündeki etkisi incelendiği çalışmada üçüncü sınıf öğrencilerine yönelik olarak, öğrencilerden sevdikleri ve sevmedikleri arkadaşlarının isimlerini sosyometrik bir formatla yazmaları talep edilmiştir. Uygulama sonucunda sosyometri uygulamasında adı olmayan öğrencilere empati eğitimi verilmiştir. Eğitim sürecinde, Bryant'ın Empati Ölçeği kullanılarak öğrencilerin empatik beceri seviyeleri ölçülmüştür. Öğrencilere verilen empati eğitimi, Feshbach tarafından geliştirilen bir program temel alınarak oluşturulmuştur. Eğitim sürecinde, öğrencilere karşılarındaki kişinin duygusal durumunu anlama ve empatik tepki verme becerilerini öğreten uygulamalar yapılmıştır. Empati eğitimi sonrasında ölçülen empati düzeylerinde anlamlı bir artış olduğu gözlemlenmiştir.

Kavussanu ve Roberts'un (2001) yaptığı araştırmada, sporda ahlaki işleyişin incelendiği çalışmada sporcuların 56'sı erkek, 143'ü ise kadın olmak üzere toplamda 199 basketbolcu katılım göstermiştir. Çalışma bulgularına göre, erkek sporcuların sportmenlik dışı davranışları onaylama eğilimlerinin kadın sporculara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Loudin, Loukas ve Robinson tarafından (2003) yılında yapılan araştırmada, üniversite öğrencileri arasındaki kaygı ve empati ilişkisini ve bu faktörlerin saldırganlık üzerindeki etkilerini incelemişlerdir. Çalışmaya 300 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, kaygının saldırganlığı artırdığı, empatinin ise saldırganlığı azalttığı bulunmuştur. Ayrıca, saldırgan olan erkek öğrenciler ile daha fazla negatif değerlendirme korkusu olan öğrencilerin akranlarına göre daha fazla ilişkisel saldırganlık gösterdikleri tespit edilmiştir. Yaşıtlarına göre perspektif alma düzeyleri daha yüksek olan öğrencilerin ise daha az ilişkisel saldırganlık davranışı sergiledikleri görülmüştür.

Tsai ve Fung'un (2005) yılında yaptığı araştırmada, basketbol ve voleybol sporcuların sportmenlik düzeyleri incelenmiştir. Bu sporcuların 154'ü kadın, 148'i erkek toplamda 302 kişiye ulaşılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, sporcuların sportmenlik yönelimi puanları cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermektedir. Elde edilen bulgularda kadın sporcuların sportmenlik yönelimi puanlarının erkek sporcuların sportmenlik yönelimi puanlarından anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, voleybol sporcularının sportmenlik yönelimi puanlarının basketbol sporcularının puanlarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Atan (2017) tarafından yapılan araştırmada, farklı fakültelerde okuyan öğrencilerin spor yapma ve yapmama durumlarına göre empati düzeyleri incelenmiştir. Çalışmaya 200 Spor Bilimleri Fakültesi öğrencisi ve 200 diğer fakülte öğrencisi olmak üzere toplamda 400 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, üniversite öğrencilerinin empati düzeyleri yaş, spor yapma durumu ve yaşadıkları yer değişkenlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. Fakat, öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre empati düzeylerinde farklılaşma olduğu belirlenmiştir. Bulgular, kadın üniversite öğrencilerinin empati düzeyleri, erkek üniversite öğrencilerinin empati düzeylerine göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Kozdras tarafından (2019) yılında yapılan çalışmada, judo sporu yapan bireylerle spor yapmayan bireylerin empatik becerilerini incelemek amacıyla bir çalışma yapılmıştır. Elde edilen bulgu sonuçlarına göre, judo ile en az iki yıl uğraşan bireylerin empati becerileri, spor yapmayanlara göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Bu sonuçlar, judo sporunun empati becerileri üzerinde olumlu bir etkisinin olduğunu işaret etmektedir. Benzer bir araştırmada, empatik eğilim düzeyinin yaş, antrenör, antrenman süresi ve geçen zamana göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Bu bulgu, empatik eğilimin belirli demografik faktörlere veya antrenman deneyimine bağlı olarak değişmediğini göstermektedir.

Shima ve ark. tarafından (2021) yılında 189 bireysel sporcu, 128 sporcu olmayan ve 187 takım sporcusu olmak üzere 308'i erkek, 196'sı kadın toplam 504 birey ile yaptıkları çalışmada genç yetişkinlerin empati düzeylerini incelemişlerdir. Araştırmanın bulgularına göre, spor türüne göre empati düzeyi puanları anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Bu farklılaşmanın kaynağı olarak, takım sporcularının empati

puanlarının bireysel sporcuların empati puanlarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

2.3.3. Saldırganlıkla İlgili Yapılan Ulusal ve Uluslararası Araştırmalar

Araştırmalar

Dervent tarafından (2007) yılında yapılan çalışmada, spor ve şiddet ilişkisini kapsamlı bir şekilde incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonuçlarına göre, spor yapan bireylerin spor yapmayan bireylere göre daha atılgan olduğu belirlenmiştir. Fakat, spor yapan ve yapmayan bireyler arasında cinsiyete değişkenine göre yıkıcı, edilgen ve genel şiddet özellikleri açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Spor yapan kız ve erkek öğrenciler arasında atılganlık özelliklerinde belirgin bir fark bulunmuş, kızların daha atılgan olduğu gözlemlenmiştir. Ancak, diğer şiddet özelliklerinde benzerlik görülmüştür. Kız öğrenciler arasında spor yapanların, yapmayanlara kıyasla daha atılgan oldukları belirlenmiştir. Ancak, diğer şiddet özelliklerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Babalarının eğitim düzeyi incelendiğinde, spor yapan bireylerin yıkıcı şiddet envanterinde anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Ortaokul seviyesinde eğitim almış babalara sahip olan bireylerin daha yüksek yıkıcı şiddet özelliklerine sahip olduğu tespit edilmiştir. Diğer şiddet özelliklerinde ise fark bulunamamıştır. Ayrıca, babalarının eğitim durumlarına göre spor yapmayan bireyler arasında, babalarının lise düzeyinde eğitim almış olanların edilgen şiddet özelliklerinin diğer bireylerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Kaba tarafından (2009) yılında yapılan çalışmada, üniversite öğrencilerinin spor yapma durumlarının, saldırgan davranışlar üzerindeki etkileri incelemiştir. Araştırma, spor yapan ve yapmayan öğrenciler arasındaki saldırganlık düzeylerinin karşılaştırıldığı çalışmaya 600 öğrenci gönüllü olarak katılmıştır. Kocatürk tarafından geliştirilen "Saldırganlık Ölçeği" uygulanmıştır. Elde edilen bulgu sonuçlarına göre cinsiyet ve ailenin aylık gelir düzeyine bağlı olarak öğrencilerin saldırganlık düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Erkek öğrencilerin kızlara göre daha yüksek saldırganlık puanlarına sahip olduğu, aile gelirinin 600 TL ve altında olan öğrencilerin ise diğerlerine göre daha düşük saldırganlık puanlarına sahip olduğu belirlenmiştir.

Tutkun vd. (2010) çalışması, takım ve bireysel spor yapan sporcuların saldırganlık düzeylerini, saldırganlığı etkileyen belirli faktörler açısından değerlendirmeyi amaçlamıştır. Çalışmaya 120 takım sporu, 120 bireysel spor yapan toplam 240 sporcu katılım sağlamıştır. Araştırma bulgularında, bireysel spor yapan oyuncuların yıkıcı saldırganlık, edilgen saldırganlık ve genel saldırganlık ortalama puanlarının, takım sporu yapan oyuncuların saldırganlık ortalama puanlarından istatistiksel olarak farklı olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar, sporun bireyleri ve grupları karşılıklı mücadele ve yarışma içine soktuğunu gösterirken, rakiple doğrudan temas gerektiren sporların takım sporlarına göre saldırganlık ve şiddete daha yatkın olduğunu ortaya koymaktadır.

Erdoğdu tarafından (2010) yılında yapılan çalışmada, 981 öğrencinin saldırganlık eğilimlerini çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Yapılan çalışmada, öğrencilere "Saldırganlık Envanteri" ve bireysel, aile ve okul ile ilgili faktörleri içeren kişisel bilgi formu uygulanmıştır. Bulgu sonuçlarında, spor tatmininin stresi ve saldırganlığı azalttığını göstermiştir. Ayrıca, çalışmada ortaya çıkan bir diğer bulgu ise stres ile saldırganlık arasında pozitif bir ilişkinin olduğudur. Spor yapan öğrencilerim stres düzeyleri arttıkça, saldırganlık düzeylerinin de arttığı tespit edilmiştir.

Tekin ve ark. (2011) çalışmasında, kick-boks sporuyla uğraşan lisanslı sporcuların öfke ve saldırganlık düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Çalışmaya 50'si kadın ve 155'i erkek toplamda 205 sporcu katılım sağlamıştır. Araştırma sonuçlarına göre, yaş, cinsiyet ve kuşak derecesine bağlı olarak yıkıcı saldırganlık, atılğanlık, edilgen saldırganlık ve toplam saldırganlık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Duyar tarafından (2011) yılında yapılan çalışmada, Adana ilinde futbolla yakından ilgilenen seyircilerin saldırganlık düzeylerini belirlemesinin amaçlandığı çalışmanın araştırma örneklemini, 2010-2011 sezonunda Adana ilinde futbol ile ilgilenen, tesadüfi örneklem yöntemiyle seçilen 328 futbol seyircisi oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak Kiper (1984) tarafından geliştirilen "Saldırganlık Envanteri" ve araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu araştırmada kullanılmıştır. Bulgu sonucuna göre; Adana'daki futbol seyircileri ile anne-baba eğitim seviyeleri arasında saldırganlık açısından anlamlı farklılık bulunmamıştır. Ancak, anne-baba meslek grubunda, atılğan saldırganlıkta anne mesleğinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık

tespit edilmiştir. Anne ve babanın eğitim seviyesinin yüksek ya da düşük olması seyircilerin saldırgan davranışlarında etkili olmamıştır. Ancak atılğanlıkta, anne mesleği işçi, memur ve ev hanımı olanların atılğan davranışlar sergileyebileceği sonucuna varılmıştır.

Şenyüzlü (2013) tarafından yapılan çalışmasının amacı, üniversite öğrencilerinin spor yapma durumlarının saldırgan davranışlar üzerindeki etkisini araştırmaktır. Çalışmaya, Bilecik Üniversitesi'nde 2010-2011 eğitim öğretim yılında öğrenim gören ve gönüllü olarak çalışmaya katılan 181 spor yapan, 236 spor yapmayan toplam 417 öğrenci katılmıştır. Araştırmada, Kiper tarafından geliştirilen "Saldırganlık Envanteri" ve araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Elde edilen bulgu sonuçlarına göre, öğrencilerin spor yapma durumlarına ve cinsiyetlerine bağlı olarak genel saldırganlık düzeylerinde farklılık bulunmaktadır. Fakat anne-baba eğitimi, yaş ve ailenin aylık gelir durumlarına göre genel saldırganlık düzeylerinde farklılık tespit edilmemiştir.

Özen vd. (2013) tarafından yapılan çalışmasının amacı, “Üniversite Öğrencilerinin Sporda Şiddet ve Saldırganlık Algıları” adlı çalışmada üniversite öğrencilerinden oluşan taraftar gruplarının futbolda şiddet ve saldırganlık eğilimlerini etkileyebilecek faktörlerin nedenlerini araştırmak ve çözüm önerileri geliştirmektir. Araştırmaya, Atatürk Üniversitesi'nde öğrenim gören 360 öğrenci gönüllü olarak katılım sağlamıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Bulgu sonuçlarına göre, bazı ifadelerde katılımcıların yaşları ve destekledikleri takım arasında anlamlı bir ilişkisi olduğu tespit edilmiştir.

Doğan ve ark. tarafından (2017) yılında yapılan çalışmada, beden eğitimi öğretmeni adaylarının saldırganlık düzeylerini incelendiği çalışmanın örneklem grubunu, Batı Karadeniz bölgesinde öğrenim gören 508 öğretmen adayı oluşmaktadır. Elde edilen bulgu sonuçlarına göre, cinsiyet değişkeni ile fiziksel, sözlü ve genel saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca yaş, gelir durumu ve anne-baba eğitim düzeyi değişkenleri ile öfke düzeyleri, fiziksel saldırganlık, düşmanlık ve genel saldırganlık arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Diğer bulgular arasında, araştırmaya katılan erkeklerin kadınlara göre saldırganlık düzeylerinin daha yüksek olduğu, düşük anne-baba eğitim düzeyine sahip bireylerin ise

fiziksel saldırganlık ve düşmanlık düzeylerinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla, bu çalışmaya katılan beden eğitimi öğretmeni adaylarının sözlü ve genel saldırganlık, öfke ve düşmanlık düzeylerinin orta düzeyde, fiziksel ve dolaylı saldırganlık düzeylerinin ise düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Karataş ark. (2019) tarafından yapılan çalışmada, Türkiye'de saldırganlık üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde, araştırmacılar genellikle çocukluk ve ergenlik dönemlerine odaklanmaktadır. Ancak, yetişkinlik dönemini içeren fazla sayıda çalışma olmasına rağmen sınırlı olduğu ve bu nedenle demografik ve kişisel değişkenler açısından tüm olası etkenlerin incelenmediği öne sürülmektedir. 409 üniversite öğrencisinin katıldığı bu çalışmada, yetişkinlik döneminde saldırganlık ile çeşitli risk faktörleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Elde edilen bulgu sonuçlarına göre, saldırganlıkla ilişkili risk unsurları taşıyan faktörler olarak ailenin ekonomik durumu, cinsiyet, problemlerle baş etme becerisi, psikolojik destek alıp almama durumu, travma yaşama durumu, ebeveynlerin eğitim düzeyi, ebeveynlerin bireye karşı davranışları, sosyal medya kullanımı, sigara kullanımı ve duygusal ilişki durumu gibi risk durumlarını barındıran değişkenler ortaya çıkmıştır.

D'zurilla & ark. tarafından (2003) yılında yapılan çalışmada, üniversite öğrencileri üzerinde yürütülmüş olup, öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin belirlenmesinde özsaygı ile sosyal problem çözme durumunun ilişkisini incelemiştir. Toplamda 205 üniversite öğrencisi çalışmaya katılım sağladığı araştırmada öğrenciler üzerinde Sosyal Sorun Çözme Envanteri ve Saldırganlık Envanteri kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar, ölçeklerin alt boyutları arasında anlamlı farklılıklar olduğunu göstermiş, ayrıca sosyal sorun çözme davranışı, benlik saygısı ve saldırganlık davranışı arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

Bidgoli (2011) tarafından yapılan bir çalışmada, sporcu ve sporcu olmayan erkek ve bayan öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın temel sorusu, spor ve yarışmalara katılımın saldırganlığı azaltıp azaltmadığı veya tamamen ortadan kaldırıp kaldırmadığıdır. (Sporcu erkek (SE), sporcu olmayan erkek (SOE), sporcu bayan (SB), sporcu olmayan bayan (SOB) dahil 4 grup) istatistiksel örnekleme dahil edilen Kashmar'daki 697 rehberlik okulu öğrencisi ve kriz, şiddet ve inatçılık gibi 3 alt faktörde (KŞİ) incelenmiştir. Veri analizleri, sporcu olan ve

olmayan öğrenciler arasında saldırganlıkta önemli farklılıklar olduğunu göstermiştir. Sonuç olarak, bayan ve erkek öğrenciler arasında büyük bir saldırganlık farkının olmadığını, ancak kriz, şiddet ve inatçılık alt faktörleri açısından cinsiyetler arasında önemli farklar bulunduğunu tespit etmiştir. Sonuç olarak, spormenlik ve cinsiyetin etkileşimli olarak saldırganlık, kriz ve şiddet alt gruplarını etkilediği ortaya çıkmıştır.

Reza (2012) tarafından yapılan çalışmasının amacı, Tiran üniversitesindeki çeşitli spor dallarındaki (judo, tekvando, voleybol ve futsal) sporcu öğrencilerin saldırganlık oranlarının karşılaştırmaktır. Çalışmaya 19-23 yaş arasında 90 erkek sporcu katılım sağlamıştır. Sporcular, basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilmiş ve tanımlayıcı istatistikler belirlenmiştir. Judo, tekvando, voleybol ve futsal sporcuları için tek yönlü varyans analizi (One way ANOVA) testi kullanılarak analiz yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar, judo, tekvando, voleybol ve futsal sporcuları arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermiştir. Ayrıca, sporcuların şiddet eğilimlerinin sporla ilişkili olmadığı belirlenmiştir.

Oproiu tarafından (2013) yılında, "Spor ve Saldırganlık Arasındaki İlişki Üzerine Bir Çalışma" adlı çalışmada, ulusal takımlarda oynayan 106 futbolcunun spor ve saldırganlık arasındaki ilişki incelenmiştir. 14-15 yaş ile 17-18 yaş arasındaki karşılaştırmada, 17-18 yaş grubunun saldırganlık düzeylerinin önemli ölçüde daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Gençlerin ergenlik döneminde, kendilerini diğer yaş grubuyla kıyasladıkları, grup içinde kabul görmek için kuralsız davranışlara yönelebilecekleri ve saldırganlığın bu nedenle arttığı düşünülmektedir. Ayrıca, sporda agresif davranışların başarı elde etmek amacıyla yapıldığı, zafer kazanmada agresifliğin yararlı olduğu ve bir zaferin ardından çevredeki insanların onayını almanın beklendiği için agresif davranışların sergilendiği sonucuna varılmıştır.

Spaaij (2014) tarafından yapılan araştırmada "Sporda Topluluk Şiddeti: Disiplinler Arası Bir Sentez" çalışmasında, farklı temaları ve konuları bir araya getirerek, sporda topluluk şiddetinin uzak ve yakın nedenlerini araştırmışlardır. Topluluk kavramı üzerine yapılan araştırmalara bakıldığında şiddetin çeşitliliği ve karmaşıklığını tanımlamış olsa da geniş kapsamlı çalışmalar yetersiz kalmıştır. Yapılan çalışmada, sosyo-çevresel yöntem kullanarak, taraftar şiddetinin bireysel, bireylerarası, durumsal, sosyal çevre ve sosyal yapı faktörlerinin arasındaki dinamik bağlantısından

doğduğunu ortaya koymuştur. Bunun yanında, sporda topluluk şiddeti sürecinin amaç, hedef ve sosyal normlar ile ilişkisini tekrar gözden geçirerek, gelecek araştırmalar için farklı öneriler ortaya koymuştur.

Ibañez vd. tarafından (2019) yılında yapılan araştırma, 12-15 yaş aralığındaki 595 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Yapılan araştırmada, sportmenlik düzeyi yüksek olan ve şiddet eğilimi düşük olan öğrencilerin kişisel ve sosyal sorumluluk düzeylerinin yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca, en düşük kişisel sorumluluk düzeylerinin şiddet eğilimi yüksek olan öğrencilerde olduğu tespit edilmiştir.

Killgore vd. (2021) yaptığı araştırmada, COVID-19 salgını sebebiyle uygulanan karantina sürecinin saldırganlıkla ilişkisi incelenmiştir. Araştırmanın örneklemine Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşayan 5928 kişi katılım göstermiştir. Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği kullanılarak katılımcılardan 6 ay boyunca veri toplanmıştır. Çalışmanın hipotezine göre, pandemi dönemi boyunca yaşanan sosyal izolasyonun serbest zaman etkinliklere, geziye, normal çalışmaya yönelik ciddi kısıtlamalara yol açması, diğer bireylerle ilişkili olma hissinin, bağımsızlık duygusunun ve öz yeterliliğin azalmasına neden olacaktır. Elde edilen bulgular, pandemi koşullarının artmasıyla birlikte karantinada olan bireylerin daha fazla kuşku içinde olma, kötü muamele görme, öfkesine yenik düşme, sözlü olarak başkalarına hakaret etme ve hatta fiziksel saldırganlık gösterme eğilimine sahip olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla saldırganlığın fiziksel saldırganlık, sözel saldırganlık, öfke ve düşmanlık gibi tüm alt boyutlarıyla ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca, araştırma sonuçları bakıldığında, pandeminin ilk aylarında saldırganlığın arttığı ve özellikle karantina altında olanlar arasında belirgin olduğu ortaya çıkmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM VE BULGULAR

Bu bölümde; Araştırmanın evren ve örnekleme, protokol, veri toplama araçları, araştırmanın modeli ve verilerin analizine yer verilmiştir.

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırma betimsel yöntem ve ilişkisel tarama modeline göre modellenmiştir. Deneklerin var olan özelliklerine hiçbir değişim yapmadan veri toplanıp, var olan durum hakkında deneklerin görüşleri alınmaya çalışılmıştır. Betimleme yaklaşımı, halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yöntemidir (Şenyüzlü, 2013). Bu doğrultuda spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin empati ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir.

3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM YÖNTEMİ

Bu araştırmanın evrenini, Muş Alparslan Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören yaklaşık 650 öğrenci oluşturmaktadır. Evrenden tabakalı örnekleme yöntemi ile seçilen ve 2023-2024 Eğitim-Öğretim yılında Spor Bilimleri Fakültesinin farklı bölümlerinde öğrenim gören toplam 408 öğrenciden (166 kadın 242 erkek) oluşmaktadır. Bu kapsamda 5 farklı bölümde öğrenim gören öğrencilerin (Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, Antrenörlük Eğitimi, Spor Yöneticiliği, Rekreasyon, Engellilerde Egzersiz ve Spor Bilimleri) tümüne ulaşılarak anket uygulandı.

3.2.1. Protokol

Araştırma konusu dâhilinde araştırmacı tarafından araştırmaya katılanların demografik özelliklerin belirlenmesi için gerekli olan kişisel bilgi formu oluşturuldu ve araştırmaya uygun Empati ve Saldırganlık Envanterleri belirlendi. Tez danışmanı ile birlikte uygulamanın yapılacağı Muş Alparslan Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinin tüm bölümleri belirlenerek uygulamanın ne zaman ve nasıl yapılacağına karar verildi. Spor Bilimleri Fakültesi ve etik kuruldan 30/04/2024 tarih ve E.140029 sayılı kararıyla gerekli izinler (Ek.3.) alındıktan sonra ders programları incelendi. Dersin öğretim elemanlarıyla iletişime geçilerek çalışma içeriği anlatıldı. Anketleri uygulamak için ders saatinden önce sınıflara gidildi. Öğrenciler derse başlamadan önce çalışmamızın amacı ve önemi anlatıldı. Uygulama için gerekli ortam oluşturularak 408 öğrenciye uygulandı.

Bu şekilde bir ay içerisinde anket formları tüm bölümlere uygulandı. Toplanan veriler analiz çalışması için kullanılacak olan SPSS 25.0 (Statistical Package for Social Sciences) programına girildi.

3.2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada kişisel bilgiler formu ve iki farklı ölçek kullanılmıştır. Öğrencilerin saldırganlık puanlarını belirlemek için “Saldırganlık Envanteri” ölçeği ve empatik eğilim puanlarını belirlemek için “Empatik Eğilim Ölçeği” kullanılmıştır. Öğrencilerin kişisel özellikleriyle ilgili bilgi elde etmek için kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

3.2.3. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu 10 sorudan oluşmaktadır. Kişisel bilgiler formu katılımcıların cinsiyet, bölüm, sınıf, kardeş sayısı, gelir durumu, aktif spor yapma, sporculuk geçmişi, spor türü, tuttuğu takım ve maçlara katılım düzeyine ilişkin bilgileri toplamak amacıyla hazırlanmıştır.

3.2.4. Empati Eğilim Ölçeği

Bireylerin günlük yaşamdaki empati kurma potansiyellerini ölçmek amacıyla Empatik Eğilim Ölçeği Dökmen (1988) tarafından geliştirilmiştir. Dökmen (1988) Empatik Eğilim Ölçeği’ni, kendisinin “Aşamalı Empati Sıralaması Modeli’nin teorik özünden hareketle ortaya çıkarmıştır. (EEÖ) Likert tipi bir ölçek olarak hazırlanmış, 20 maddeden oluşan empatik eğilim ölçeğinin maddelerinin yaklaşık yarısı (evet) deme eğilimlerini dengelemek için negatif ifadeler içermektedir. Beş likertli olarak kullanılan her bir maddenin karşısına 1’den 5’e kadar sayılara karşılık gelen ‘tamamen aykırı, oldukça aykırı, kararsızım, oldukça uygun, tamamen uygun’ maddelerinden birini işaretleyerek, o maddedeki görüşe ne ölçüde katıldığını ölçmektedir. Yetmiş kişilik üniversite grubuna üç haftalık ara ile iki defa uygulanan Empatik Eğilim Ölçeği ve her ikisinden elde edilen puanlar arasındaki korelasyon, testin güvenirlik katsayısı .82 olarak bulunmuştur. Ölçeğin tek ve çift maddelerinden alınan puanlar arasındaki korelasyon .86 olarak bulunmuştur (Dökmen, 1988). Bu çalışmada güvenirlik katsayısı .61 olarak bulunmuştur.

3.2.5. Saldırganlık Envanteri Ölçeği

Araştırmada, geçerlilik ve güvenirlik çalışması Kiper (1984) tarafından geliştirilmiş 30 maddeden oluşan "Saldırganlık Envanteri" kullanılmıştır. Envanter, yıkıcı saldırganlık, atılganlık ve edilgen saldırganlık olmak üzere üç alt testten oluşmaktadır. Yıkıcı saldırganlıkla ilgili maddeler 1, 2, 3, 13, 14, 15, 22, 23, 24, 29., atılganlıkla ilgili maddeler 4, 5, 6, 10, 11, 12, 19, 20, 21, 28., edilgen saldırganlıkla ilgili maddeler ise 7, 8, 9, 16, 17, 18, 25, 26, 27, 30. numaralı maddeleri içermektedir. Her alt test 10 sorudan oluşmaktadır ve sorular, "bana hiç uymuyor" ile "bana çok uyuyor" arasında değişen 7'li likert tipinde ölçülen maddelerdir. Kurumsal olarak, her bir alt testte, "bana çok uyuyor" yanıtını veren katılımcılar 70 puan, "bana hiç uymuyor" yanıtını verenler ise 10 puan almaktadır. Envanterin tümüne ilişkin elde edilen Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .83 olacak şekilde puanlanmıştır (Derwent, 2007). Bu çalışmanın güvenirlik katsayısı. 81 olarak bulunmuştur.

3.2.6. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 25.0 programı kullanılmıştır. Katılımcıların demografik bilgileri frekans ve yüzde tabloları şeklinde açıklanmıştır. Ölçek ve alt boyutları puanlarının ortalaması ve standart sapma betimsel istatistik tablosu şeklinde görselleştirilmiştir. Ölçek ve alt boyut puanlarının normallik sınavında Çarpıklık (Skewness) ve Basıklık (Kurtosis) katsayısı kullanılmıştır. Yapılan normallik sınavında ölçek ve alt boyut puanlarının normal dağılım gösterdiği tespit edildiği için (Tablo 2) demografik değişkenlere göre karşılaştırmada iki alt gruplu olan demografik değişkenler için Bağımsız İki Örneklem t Testi; ikiden fazla alt gruplu olan demografik değişkenler için Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way ANOVA) tercih edilmiştir. Varyans analizinde anlamlı farklılık görüldüğünde farkın hangi iki grup arasında olduğunu belirlemek amacıyla Post Hoc TUKEY testi uygulanmıştır. Ölçekler arasındaki ilişki için Pearson Korelasyonu kullanılmıştır. Ayrıca araştırma kapsamında regresyon varsayım kriterleri incelenmiştir. Tabachnick & Fidell (2013) modele dahil olan değişkenler arasındaki korelasyon değerinin. 70'in altında, varyans artış faktörünün (VIF) 10'un altında ve Durbin Watson değerinin ise, 0.2'nin altında olması gerektiğini belirtmektedir. Araştırma kapsamında ilgili varsayımlar incelenmiş ve bu kapsamda çoklu bağlantı (multicollinearity) probleminin olmadığı tespit edilmiş ve empatinin

saldırganlığı ne düzeyde etkilediğini tespit etmek için Basit Doğrusal Regresyon analizi ve Uç Değer analizi yapılmıştır. 20 kişi veri setinden çıkarılmıştır. Analizlerde güven aralığı %95 (anlamlılık düzeyi 0,05 $p<0.05$) olarak kullanılmıştır.

3.3. BULGULAR

Tablo 3.1. Katılımcıların Demografik Değişkenlerine Göre Yüzdelik Dağılımı

	Grup	F (frekans)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	166	40.7
	Erkek	242	59.3
Bölüm	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	64	15.7
	Antrenörlük	119	29.2
	Spor Yöneticiliği	121	29.7
	Rekreasyon	65	15.9
	Engellilerde Egzersiz ve Spor Bilimleri	39	9.6
Sınıf	1. sınıf	119	29.2
	2. sınıf	107	26.2
	3. sınıf	80	19.6
	4. sınıf	102	25.0
Kardeş Sayısı	5 ve altı	232	56.9
	6 ve üzeri	176	43.1
Gelir Durumu	Kötü	50	12.3
	Orta	316	77.5
	İyi	42	10.3
Aktif Spor Yapma Durumu	Evet	225	55.1
	Hayır	183	44.9
Sporculuk Geçmişi	Evet	269	65.9
	Hayır	139	34.1
Spor Türü	Bireysel	202	49.5
	Takım	206	50.5
Takım Tutma Durumu	Evet	350	85.8
	Hayır	58	14.2
Maçlara Katılım	Hiç Katılmam	58	14.2
	Bazen	228	55.9
	Her zaman Katılıyorum	122	29.9

Tablo 3.1.'de katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımları yüzde ve frekans cinsinden belirtilmiştir. Katılımcıların 166'sı (% 40.7) kadın, 242'si (% 59.3) erkektir. Katılımcıların 64'ü (% 15.7) beden eğitimi ve spor öğretmenliği, 119'u (% 29.2) antrenörlük, 121'i (% 29.7) spor yöneticiliği, 65'i (%15.9) rekreasyon, 39'u (% 9.6) engellilerde egzersiz ve spor bilimleri bölümündedir. Katılımcıların 119'u (% 29.2) 1.sınıfta, 107'si (% 26.2) 2.sınıfta, 80'i (%19.6) 3. Sınıfta, 102'si (% 25.0) 4. Sınıftadır. Katılımcıların 232'si (% 56.9) 5 ve altı, 176'sı (% 43.1) 6 ve üzeri kardeşi vardır.

Katılımcıların 50'si (%12.3) kötü, 316'sı (% 77.5) orta, 42'si (% 10.3) iyi gelir durumuna sahiptir. Katılımcıların aktif spor yapma durumuna göre 225'inin (% 55.1) evet, 183'ünün (% 44.9) hayır dediği görülmektedir. Katılımcıların spor geçmişime göre 269'unun (% 65.9) evet, 139'nun (% 34.1) hayır dediği görülmektedir. Katılımcıların yaptığı spor türü bakımından 202'si (% 49.5) bireysel, 206'sı (% 50.5) takımdır. Katılımcıların takım tutma durumuna göre 350 (% 85.8) evet, 58 (% 14.2) hayır dediği görülmektedir. Katılımcıların maçlara katılım düzeyi 58'i (% 14.2) hiç katılmam, 228'i (% 55.9) bazen katılıyorum, 122'si (%29.9) her zaman katılıyorum dediği görülmektedir.

Tablo 3.2. Ölçek ve Alt Boyutları Ortalama ile Normallik Test Sonuçları

	Min.	Max.	Ort.	S.S	Çarpıklık	Basıklık	Cronbach Alpha
Yıkıcı saldırganlık	10,00	69,00	37,74	12,01	,122	-,444	,77
Atılğanlık	20,00	70,00	56,27	9,37	-,783	,407	,73
Edilgenlik	10,00	67,00	35,19	11,70	,209	-,414	,75
Saldırganlık Toplam	54,00	203,00	129,20	23,66	,288	,284	,81
Empati	40,00	90,00	67,81	9,44	,012	-,289	,61

Tablo 3.2.'de katılımcıların “yıkıcı saldırganlık” puan ortalaması ($37,74 \pm 12,01$), “Atılğanlık” puan ortalaması ($56,27 \pm 9,37$), “Edilgenlik” puan ortalaması ($35,19 \pm 11,70$), “Saldırganlık Toplam” puan ortalaması ($129,20 \pm 23,66$), “Empati” puan ortalaması ($67,81 \pm 9,44$) olarak saptanmıştır. Tabloda çarpıklık-basıklık değerlerinin -1,5 ile +1,5 arasında dağıldığından verilerin normal dağıldığı kabul edilmiştir. Buna karşın çarpıklık-basıklık değerlerinin -1,5'ten küçük veya +1,5'ten büyük olması durumunda verilerin normal dağılmadığı kabul edilir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Aynı zamanda ölçeklerin Alpha değerleri ,61 ile ,81 arasında olduğu görülmüştür.

3.3.1. Empati Ölçeği Puan Ortalamalarının İstatistik Sonuçları

Tablo 3.3. Empati Ölçeği Puan Ortalamalarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu

Ölçek	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Sd	t	p
Empati	Kadın	166	68,30	8,42	,86	,38
	Erkek	242	67,48	10,08		

Empati Ölçeğinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir ($p > 0,05$).

Tablo 3.4. Empati Ölçeği Puan Ortalamalarının Bölüm Değişkenine Göre Farklaşma Durumu

		Kareler Toplamı	df	Kareler ortalaması	F	p	Fark
Empati	Gruplararası	851,09	4	212,77	2,42	,05	-
	Grupiçi	35384,76	403	87,80			
	Toplam	36235,84	407				

Empati ölçeğinin bölüm değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 3.5. Empati Ölçeği Puan Ortalamalarının Sınıf Değişkenine Göre Farklaşma Durumu

		Kareler Toplamı	df	Kareler ortalaması	F	p	Fark
Empati	Gruplararası	482,78	4	160,93	1,82	,14	-
	Grupiçi	35753,06	404	88,50			
	Toplam	36235,84	407				

Empati ölçeği puan ortalamalarının sınıf değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 3.6. Empati Ölçeği Puan Ortalamalarının Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Farklaşma Durumu

Ölçek	Kardeş Sayısı	N	$\bar{X}$	Sd	t	p
Empati	5 ve altı	232	67,69	9,50	-,29	,77
	6 ve üzeri	176	67,97	9,38		

Empati Ölçeği puanlarının kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 3.7. Empati Ölçeği Puan Ortalamalarının Gelir Durumu Değişkenine Göre Farklaşma Durumu

		Kareler Toplamı	df	Kareler ortalaması	F	p	Fark
Empati	Gruplararası	438,50	2	219,25	2,48	,08	-
	Grupiçi	35797,35	405	88,39			
	Toplam	36235,84	407				

Empati Ölçeğinin gelir durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 3.8. Empati Ölçeği Puan Ortalamalarının Aktif Spor Yapma Değişkenine Göre Farklaşma Durumu

Ölçek	Aktif Spor Yapma	N	$\bar{X}$	Sd	t	p
Empati	Evet	225	68,52	9,70	1,69	,09
	Hayır	183	66,94	9,05		

Empati ölçeği puanın aktif spor yapma değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 3.9. Empati Ölçeği Puan Ortalamalarının Sporculuk Geçmişi Değişkenine Göre Farklaşma Durumu

Ölçek	Sporculuk Geçmişi	N	$\bar{X}$	Sd	t	p
Empati	Evet	269	69,02	9,89	3,65	,00*
	Hayır	139	65,47	8,01		

Empati ölçeği ($t=3,65$; $p<0,05$) puanın sporculuk geçmişi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulgusu elde edilmiştir. Puan ortalamalarına bakıldığında Empati ölçeğine ($\bar{X}= 69,02$) sporculuk geçmişi olan katılımcıların sporculuk geçmişi olmayan katılımcılara göre puan ortalamaları anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 3.10. Empati Ölçeği Puan Ortalamalarının Yaptığı Spor Türü Değişkenine Göre Farklaşma Durumu

Ölçek	Spor Türü	N	$\bar{X}$	Sd	t	p
Empati	Bireysel	202	67,67	9,58	-,29	,76
	Takım	206	67,95	9,31		

Empati ölçeği ($t=-,29$; $p>0,05$) puanın spor türü değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir.

Tablo 3.11. Empati Ölçeği Puan Ortalamalarının Takım Tutma Değişkenine Göre Farklaşma Durumu

Ölçek	Takım Tutma	N	$\bar{X}$	Sd	t	p
Empati	Evet	350	68,24	9,48	2,25	,02*
	Hayır	58	65,24	8,84		

Empati ölçeği ($t=2,25$; $p<0,05$) puanının takım tutma değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulgusu elde edilmiştir. Puan ortalamalarına bakıldığında Empati ölçeğinde ($\bar{X}= 68,24$) takım tutan katılımcıların takım tutmayan katılımcılara göre puan ortalamaları anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 3.12. Empati Ölçeği Puan Ortalamalarının Maçlara Katılım Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu

		Kareler Toplamı	df	Kareler ortalaması	F	p	Fark
Empati	Gruplararası	192,49	2	96,25	1,08	,34	-
	Grupiçi	36043,35	405	89,00			
	Toplam	36235,84	407				

Empati ölçeği puanlarının maçlara katılım değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir ($p>0,05$).

3.3.2. Öğrencilerin Saldırganlık Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin

Sonuçları

Tablo 3.13. Saldırganlık Ölçeği Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu

Ölçek	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Sd	t	p
Yıkıcı Saldırganlık	Kadın	166	35,01	11,90	-3,86	,00
	Erkek	242	39,61	11,74		
Atılğanlık	Kadın	166	56,66	8,47	,70	,47
	Erkek	242	56,00	9,95		
Edilgenlik	Kadın	166	32,68	11,65	-3,64	,00
	Erkek	242	36,91	11,45		
Saldırganlık Toplam	Kadın	166	124,36	23,34	-3,47	,00
	Erkek	242	132,52	23,35		

Saldırganlık Toplam ($t=-3,47$; $p<0,05$), Yıkıcı Saldırganlık ($t=-3,86$; $p<0,05$) ve Edilgenlik ($t=-3,64$; $p<0,05$) alt boyut puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulgusu elde edilmiştir. Puan ortalamalarına bakıldığında saldırganlık ölçeği ($\bar{X}= 132,52$), Yıkıcı saldırganlık ($\bar{X}= 39,61$) ve Edilgenlikte ($\bar{X}= 36,91$) erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Ancak, Atılğanlık alt boyut puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 3.14. Saldırganlık Ölçeği Puanlarının Bölüm Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu

		üyt	df	Kareler ortalaması	F	p	Fark
Yıkıcı saldırganlık	Gruplararası	1068,04	4	267,01	1,87	,12	-
	Grupiçi	57598,89	403	142,93			
	Toplam	58666,93	407				
Atılgenlik	Gruplararası	754,29	4	188,57	2,17	,07	-
	Grupiçi	34980,50	403	86,80			
	Toplam	35734,80	407				
Edilgenlik	Gruplararası	618,72	4	154,68	1,13	,34	-
	Grupiçi	55122,36	403	136,78			
	Toplam	55741,08	407				
Saldırganlık Toplam	Gruplararası	3779,84	4	944,96	1,70	,15	-
	Grupiçi	224115,68	403	556,12			
	Toplam	227895,52	407				

Saldırganlık Toplam, Yıkıcı Saldırganlık, Atılgenlik ve Edilgenlik alt boyut puanlarının bölüm değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 3.15. Saldırganlık Ölçeği Puan Ortalamalarının Sınıf Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu

		Kareler Toplamı	df	Kareler ortalaması	F	p	Fark
Yıkıcı saldırganlık	Gruplararası	1033,43	3	344,48	2,41	,07	-
	Grupiçi	57633,51	404	142,66			
	Toplam	58666,94	407				
Atılgenlik	Gruplararası	547,02	3	182,34	2,09	,10	-
	Grupiçi	35187,78	404	87,10			
	Toplam	35734,80	407				
Edilgenlik	Gruplararası	1606,91	3	535,64	4,00	,01	D>A>B>C
	Grupiçi	54134,18	404	134,00			
	Toplam	55741,09	407				
Saldırganlık Toplam	Gruplararası	6843,60	3	2281,20	4,17	,01	D>A>B>C
	Grupiçi	221051,92	404	547,16			
	Toplam	227895,52	407				
Sınıf	A: 1.Sınıf B:2.Sınıf C:3.Sınıf D:4.Sınıf						

Yıkıcı Saldırganlık ve Atılgenlik alt boyut puanlarının sınıf değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir ($p>0,05$). Saldırganlık Toplam puanı ($F=4,17$; $p<0,05$) ve edilgenlik alt boyut puanlarının ($F=4,00$; $p<0,05$) sınıf değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulgusu elde edilmiştir. Farkın kaynağına ilişkin yapılan Post Hoc TUKEY sonuçlarına göre 4. sınıf öğrencilerinin edilgenlik ve toplam saldırganlık puanları 1. sınıf öğrencilerinden, 2. sınıf öğrencilerinin ise 3. sınıf öğrencilerinin puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 3.16. Saldırganlık Ölçeği Puan Ortalamalarının Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Farklaşma Durumu

	Kardeş Sayısı	N	$\bar{X}$	Sd	t	p
Yıkıcı saldırganlık	5 ve altı	232	38,09	12,36	,69	,49
	6 ve üzeri	176	37,27	11,54		
Atılgenlik	5 ve altı	232	56,68	9,38	1,01	,31
	6 ve üzeri	176	55,73	9,36		
Edilgenlik	5 ve altı	232	35,30	12,06	,22	,83
	6 ve üzeri	176	35,05	11,25		
Saldırganlık Toplam	5 ve altı	232	130,08	24,14	,86	,89
	6 ve üzeri	176	128,05	23,04		

Yıkıcı Saldırganlık ($t=0,69$; $p>0,05$), Atılgenlik ($t=1,01$; $p>0,05$), Edilgenlik ($t=0,22$; $p>0,05$) alt boyutları ve Saldırganlık Toplam ($t=0,86$; $p>0,05$) puanlarının kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 3.17. Saldırganlık Ölçeği Puan Ortalamalarının Gelir Durumu Değişkenine Göre Farklaşma Durumu

		Kareler Toplamı	df	Kareler ortalaması	F	p	Fark
Yıkıcı saldırganlık	Gruplararası	293,69	2	146,84	1,02	,36	-
	Grupiçi	58373,25	405	144,13			
	Toplam	58666,94	407				
Atılgenlik	Gruplararası	694,95	2	347,48	4,02	,02	C > B > A
	Grupiçi	35039,85	405	86,52			
	Toplam	35734,80	407				
Edilgenlik	Gruplararası	1091,17	2	545,59	4,04	,02	A > C > B
	Grupiçi	54649,92	405	134,94			
	Toplam	55741,09	407				
Saldırganlık Toplam	Gruplararası	767,36	2	383,68	,68	,51	-
	Grupiçi	227128,16	405	560,81			
	Toplam	227895,52	407				

Tablo 3.17. Saldırganlık Ölçeği Puan Ortalamalarının Gelir Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu (Devamı)

Gelir Durumu	A: İyi B: Orta C: Kötü						
--------------	------------------------------	--	--	--	--	--	--

Saldırganlık Toplam ve Yıkıcı Saldırganlık alt boyut puanlarının gelir durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir ($p>0,05$). Atılğanlık alt boyutu ($F=4,02$; $p<0,05$) ve edilgenlik alt boyut puanlarının ($F=4,04$; $p<0,05$) gelir durumu değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulgusu elde edilmiştir. Farkın kaynağına ilişkin yapılan Post Hoc TUKEY sonuçlarına göre kötü gelir durumuna sahip öğrencilerin atılğanlık alt boyutu toplam puanlarının iyi ve orta gelir durumuna sahip olan öğrencilerin puanlarından anlamlı düzeyde yüksek, iyi gelir durumuna sahip öğrencilerin edilgenlik alt boyutu toplam puanlarının orta ve kötü gelir durumuna sahip öğrencilerin puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir.

Tablo 3.18. Saldırganlık Ölçeği Puan Ortalamalarının Aktif Spor Yapma Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu

	Aktif Spor Yapma	N	$\bar{X}$	Sd	t	p
Yıkıcı saldırganlık	Evet	225	39,01	12,44	2,38	,02
	Hayır	183	36,17	11,29		
Atılğanlık	Evet	225	57,92	9,20	4,02	,00
	Hayır	183	54,24	9,20		
Edilgenlik	Evet	225	36,13	12,38	1,81	,07
	Hayır	183	34,03	10,74		
Saldırganlık Toplam	Evet	225	133,07	24,48	3,72	,00
	Hayır	183	124,45	21,76		

Yıkıcı Saldırganlık ($t=2,38$; $p<0,05$), Atılğanlık ($t=4,02$; $p<0,05$) alt boyutları ve Saldırganlık Toplam ($t=3,72$; $p<0,05$) puanlarının aktif spor yapma değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulgusu elde edilmiştir. Puan ortalamalarına bakıldığında aktif spor yapan katılımcıların yapmayan katılımcılara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. Ancak, Edilgenlik alt boyut puanlarının aktif spor yapma değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 3.19. Saldırganlık Ölçeği Puan Ortalamalarının Sporculuk Geçmişi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu

	Sporculuk Geçmişi	N	$\bar{X}$	Sd	t	p
Yıkıcı saldırganlık	Evet	269	37,70	12,61	-,09	,93
	Hayır	139	37,81	10,78		
Atılgenlik	Evet	269	57,31	9,33	3,15	,00
	Hayır	139	54,26	9,15		
Edilgenlik	Evet	269	35,37	11,91	,43	,67
	Hayır	139	34,84	11,32		
Saldırganlık Toplam	Evet	269	130,38	24,34	1,41	,16
	Hayır	139	126,91	22,20		

Atılgenlik ($t=3,15$; $p<0,05$) alt boyut puanının sporculuk geçmişi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulgusu elde edilmiştir. Puan ortalamalarına bakıldığında Atılgenlik ($\bar{X}= 57,31$) alt boyut puanının sporculuk geçmişi olan katılımcıların sporculuk geçmişi olmayan katılımcılara göre puan ortalamalarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür ($P<0,05$). Ayrıca Saldırganlık Toplam Puanı ile Yıkıcı Saldırganlık ve Edilgenlik alt boyutlarında anlamlı farklılık görülmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 3.20. Saldırganlık Ölçeği Puan Ortalamalarının Spor Türü Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu

	Spor Türü	N	$\bar{X}$	Sd	t	p
Yıkıcı saldırganlık	Bireysel	202	37,92	12,08	,30	,77
	Takım	206	37,56	11,96		
Atılgenlik	Bireysel	202	56,05	10,07	-,46	,64
	Takım	206	56,49	8,65		
Edilgenlik	Bireysel	202	34,86	12,25	-,56	,57
	Takım	206	35,51	11,16		
Saldırganlık Toplam	Bireysel	202	128,83	25,21	-,31	,76
	Takım	206	129,56	22,09		

Saldırganlık ölçeği puan ortalamalarının spor türü değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemiştir ($p>0,05$).

Tablo 3.21. Saldırganlık Ölçeği Puan Ortalamalarının Takım Tutma Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu

	Takım Tutma	N	$\bar{X}$	Sd	t	p
Yıkıcı saldırganlık	Evet	350	38,20	12,07	1,92	,06
	Hayır	58	34,95	11,29		
Atılgenlik	Evet	350	56,58	9,44	1,63	,10
	Hayır	58	54,41	8,81		
Edilgenlik	Evet	350	35,54	11,73	1,48	,14
	Hayır	58	33,09	11,42		
Saldırganlık Toplam	Evet	350	130,32	23,45	2,36	,02
	Hayır	58	122,45	24,02		

Saldırganlık ölçeği alt boyut puanlarının takım tutma değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir ($p>0,05$). Ancak Saldırganlık Toplam puanının takım tutanlar lehine anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($p<0,05$).

Tablo 3.22. Saldırganlık Ölçeği Puan Ortalamalarının Maçlara Katılım Değişkenine Göre Farklılaşma Durumu

		Kareler Toplamı	df	Kareler ortalaması	F	p	Fark
Yıkıcı saldırganlık	Gruplararası	1127,52	2	563,76	3,97	,02	A>B>C
	Grupiçi	57539,41	405	142,07			
	Toplam	58666,94	407				
Atılgenlik	Gruplararası	517,62	2	258,81	2,98	,05	-
	Grupiçi	35217,18	405	86,96			
	Toplam	35734,80	407				
Edilgenlik	Gruplararası	384,68	2	192,34	1,41	,25	-
	Grupiçi	55356,41	405	136,68			
	Toplam	55741,09	407				
Saldırganlık Toplam	Gruplararası	5168,56	2	2584,28	4,70	,01	A>B>C
	Grupiçi	222726,96	405	549,94			
	Toplam	227895,52	407				
Maçlara Katılma Durumu	A:Hiç Katılmam B:Bazen Katılırim C:Her zaman Katılırim						

Atılgenlik ve Edilgenlik alt boyut puanlarının maçlara katılım değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir ($p>0,05$). Yıkıcı Saldırganlık alt boyutu ($F=3,97$; $p<0,05$) ve Saldırganlık Toplam puanlarının ($F=4,70$; $p<0,05$) maçlara katılım değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulgusu elde

edilmiştir. Farkın kaynağına ilişkin yapılan Post Hoc TUKEY sonuçlarına göre maçlara hiç katılmayan öğrencilerin saldırganlık toplam puan ve yıkıcı saldırganlık alt boyutu toplam puanlarının bazen katılan ve her zaman katılan öğrencilerin puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir ($p<0,05$).

3.3.3. Öğrencilerde Empati İle Saldırganlık Davranışları Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular

Tablo 3.23. Öğrencilerde Empati ile Saldırganlık Davranışları Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Analizi Sonuçları

		Yıkıcı saldırganlık	Atılgenlik	Edilgenlik	Saldırganlık Toplam
Empati	R	-,275**	,197**	-,218**	-,169**
	P	,000	,000	,000	,001
	N	408	408	408	408

Empati puanları ile Yıkıcı Saldırganlık puanları arasında düşük düzeyde ($0,30<|r|=-,28|<0,70$) negatif yönlü ($r<0$) ve anlamlı ($p<0,05$) bir ilişki vardır. Empati puanları ile Atılgenlik puanları arasında düşük düzeyde ($0,30<|r|=-,20|<0,70$) pozitif yönlü ($r<0$) ve anlamlı ($p<0,05$) bir ilişki vardır. Empati puanları ile Edilgenlik puanları arasında düşük düzeyde ($0,30<|r|=-,22|<0,70$) negatif yönlü ($r<0$) ve anlamlı ($p<0,05$) bir ilişki vardır. Empati puanları ile Saldırganlık Toplam puanları arasında düşük düzeyde ($0,30<|r|=-,17|<0,70$) negatif yönlü ($r<0$) ve anlamlı ($p<0,05$) bir ilişki vardır.

Tablo 3.24. Empatinin Yıkıcı Saldırganlık Davranışları Üzerindeki Etkisine Ait Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız değişkenler	B	SH _B	β	t	p
(Sabit)	61,498	4,156		14,796	,000
Empati	-,350	,061	-,275	-5,771	,000
Bağımlı Değişken: Yıkıcı Saldırganlık					
R= ,275		R ² = ,076			
F _(1,406) =33,309		p= ,000			

Tabloya göre, Empati ile Yıkıcı Saldırganlık davranışları arasındaki ilişkiyi gösteren modelin uygun olduğu görülmektedir ($F_{(1,406)}= 33,309$; $p<0,05$). Yıkıcı saldırganlık ile empati değişkenleri ilişkisinin (açıklayıcılık gücünün) zayıf olduğu

görülmüştür ($R^2 = ,076$). Öğrencilerin empati düzeyi yıkıcı saldırganlık düzeyini azaltmaktadır ($B = -,350$).

Tablo 3.25. Empatinin Atılganlık Davranışları Üzerindeki Etkisine Ait Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız değişkenler	B	SH _B	β	t	p
(Sabit)	43,002	3,308		12,999	,000
Empati	,196	,048	,197	4,050	,000
Bağımlı Değişken: Atılganlık $R = ,197$ $R^2 = ,039$ $F_{(1,406)} = 16,401$ $p = ,000$					

Tabloya göre, Empati ile Atılganlık davranışları arasındaki ilişkiyi gösteren modelin uygun olduğu görülmektedir ($F_{(1,406)} = 16,401$; $p < 0,05$). Atılganlık ile empati değişkenleri ilişkisinin (açıklayıcılık gücünün) zayıf olduğu görülmüştür ($R^2 = ,039$). Öğrencilerin empati düzeyi atılganlık düzeyini arttırmaktadır ($B = ,196$).

Tablo 3.26. Empatinin Edilgenlik Davranışları Üzerindeki Etkisine Ait Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız değişkenler	B	SH _B	β	t	p
(Sabit)	53,504	4,113		12,008	,000
Empati	-,270	,060	-,218	-4,495	,000
Bağımlı Değişken: Edilgenlik $R = ,218$ $R^2 = ,047$ $F_{(1,406)} = 20,205$ $p = ,000$					

Tabloya göre, Empati ile Edilgenlik davranışları arasındaki ilişkiyi gösteren modelin uygun olduğu görülmektedir ($F_{(1,406)} = 16,401$; $p < 0,05$). Edilgenlik ile empati değişkenleri ilişkisinin (açıklayıcılık gücünün) zayıf olduğu görülmüştür ($R^2 = ,047$). Öğrencilerin empati düzeyi edilgenlik düzeyini azaltmaktadır ($B = -,270$).

Tablo 3.27. Empatinin Saldırganlık Davranışları Üzerindeki Etkisine Ait Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız değişkenler	B	SH _B	β	t	p
(Sabit)	158,004	8,398		18,814	,000
Empati	-,425	,123	-,169	-3,463	,001
Bağımlı Değişken: Saldırganlık Toplam $R = ,169$ $R^2 = ,029$ $F_{(1,406)} = 11,90$ $p = ,001$					

Tabloya göre, Empati ile Saldırganlık Toplam davranışları arasındaki ilişkiyi gösteren modelin uygun olduğu görülmektedir ($F_{(1,406)}=11,90$; $p<0,05$). Saldırganlık Toplamı ile empati değişkenleri ilişkisinin (açıklayıcılık gücünün) zayıf olduğu görülmüştür ($R^2= , 029$). Öğrencilerin empati düzeyi saldırganlık toplam düzeyini azaltmaktadır ($B=-,425$).

SONUÇ VE TARTIŞMA

Katılımcıların demografik değişkenlerine göre Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin empatik eğilim düzeyleri ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Yapılan tez çalışmamızda Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin empatik eğilim düzeyleri ile saldırganlık düzeylerinin cinsiyet, bölüm, sınıf, kardeş sayısı, gelir durumu, aktif spor yapma, sporculuk geçmişi, spor türünü, takım tutma, ve maçlara katılım durumu gibi demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmış ve çalışmaya toplamda 5 bölümden 408 öğrenci katılım sağlamıştır. Ayrıca saldırganlık ile empati ölçekleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bulgular doğrultusunda konumuzla ilgili literatür taraması sonucunda hipotezler yorumlanmıştır (Tablo 3.1).

Empati ölçeğinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir (Tablo 3.3) ve Hipotezimiz (H_1) reddedilmiştir. Literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde, Kiraz (2011) beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünde öğrenim gören ($n=150$) öğrencilerinin empatik eğilimleri ile narsistik kişilik özellikleri incelemiştir. Empati toplam puanlarının cinsiyete göre anlamlı biçimde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Garcia Lopezand Gutierrez (2015) tarafından İspanya spor merkezine giden ($n= 154$) öğrenciye yönelik yapmış oldukları çalışmada cinsiyet ile empatik eğilim arasında anlamlı farklılık olmadığını ifade etmişlerdir. Beyaz (2016) beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü öğretmen adaylarının ($n=141$) empatik eğilim ve empatik beceri düzeylerini incelemiştir. Araştırma bulgularına göre empati toplam puanlarının cinsiyete göre anlamlı biçimde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ekici (2022) öğretmen adaylarının ($n=379$) eleştirel düşünme ve empati kurma düzeyleri üzerinde sporun etkisini incelemiştir. Öğretmen adayının empatik eğilim düzeylerini araştırdıkları çalışmalarının sonucunda, cinsiyetin öğretmen adaylarının empatik eğilim düzeyine etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan bu çalışmalar araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Diğer taraftan, literatürde farklı bulgular elde eden ve çalışmamıza tezat olduğu düşünülen araştırmalar da bulunmaktadır. Toussaint ve Webb'in (2005) "Empati ve hoşgörülülük arasındaki cinsiyet farklılıkları" adlı çalışmasına katılan ($n=127$) öğrencinin empatik eğilim düzeylerine bakıldığında kadınların erkeklerden daha çok empatik eğilim içinde olduğunu ortaya koymuşlardır. Solak tarafından (2011) yılında yapılan çalışmada,

öğrencilerin empatik eğilim düzeyleri ve saldırganlık düzeyleri incelemiştir. Çalışmanın örneklem grubu, Çorum il merkezinde ortaöğretim kurumunda öğrenim gören 247 spor yapan, 267 spor yapmayan (n=514) öğrenciden oluşmaktadır. Kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre empatik eğilim düzeyleri daha yüksek olduğunu bulmuştur. Kırımoğlu ve ark. tarafından (2016) yılında yapılan çalışmada, spor eğitimi alan üniversite öğrencilerinin saldırganlık ve empatik eğilim düzeyleri incelemiştir. Mustafa Kemal Üniversitesinde 2013-2014 eğitim-öğretim döneminde okuyan (n=535) öğrenciden oluşmaktadır. Spor eğitimi almayan kadınların, spor eğitimi almayan erkeklere göre empatik eğilim puanlarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Gül (2019) Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri, saldırganlık eğilimleri ve karar verme eğilimleri arasındaki ilişki incelenmiştir. 2013-2014 eğitim-öğretim döneminde Hitit Üniversitesinde okuyan (n=581) katılımcıdan oluşmaktadır. Spor Bilimleri Fakültesinde okuyan kadın öğrencilerin empati düzeyleri erkeklerinkinden yüksek olarak bulmuştur. Bulgu sonuçlarına bakıldığında anlamlı farklılık çıkmamasının sebebi, üniversitede Spor Bilimleri Fakültesinde okuyan öğrencilerin aynı sosyo-kültürel çevreden gelmiş olması, aynı gelişim dönemine sahip olmaları, iletişim becerilerinin gelişmiş olması ve geçmiş dönemde aldıkları spor ahlakından dolayı öğrencilerin cinsiyet değişkeni açısından empatik eğilimleri arasında anlamlı farklılık çıkmadığını düşündürebilir.

Empati ölçeğinin bölüm değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir (Tablo 3.4) ve Hipotezimiz (H₂) reddedilmiştir. Literatürde yer alan çalışmalara bakıldığında, Şahin (2005) katılımcıların okudukları bölüme göre empatik eğilim düzeylerini incelemeye yönelik yapılan bilimsel araştırmalarda anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Mutlu vd. (2014) tarafından tenisçi öğrencilere yönelik yapılan çalışma sonuçlarına göre Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu öğrencileri ile diğer fakülte öğrencileri arasında empatik eğilim düzeyi açısından herhangi bir fark bulunmadığını belirtmiştir. Gül (2019) Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerine yönelik yapmış olduğu çalışmada bölüm değişkeni açısından anlamlı farklılığın olmadığı sonucuna varmıştır. Boyacı (2023) Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerin okudukları bölüme göre çok yönlü liderlik yönelimi ve empatik eğilim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Yapılan bu çalışmalar araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Diğer taraftan, literatürde farklı bulgular

elde eden ve çalışmamıza tezat olduğu düşünülen araştırmalar da bulunmaktadır. Myyry ve Helkama (2001) farklı bölümlerde okuyan üniversite öğrencilerinin empati düzeylerine baktıklarında sosyal bilimler öğrencilerinin spor bilimleri ve diğer bölüm öğrencilerine göre empati puanlarının farklılaştığını belirtmektedir. Erkmen (2007) tarafından yapılan çalışmada, Selçuk Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi üzerine yapılan çalışmada, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümü öğrencilerinin, Antrenörlük ve Spor Yöneticiliği bölümü öğrencilerine kıyasla empatik eğilim düzeylerinin daha yüksek olduğunu bulunmuştur. Aykora ve ark. (2010) yaptığı çalışmada, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencileri ile Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencilerinin iletişim becerileri ve empatik eğilimleri incelenmiştir. Elde edilen bulgu sonuçlarında, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencilerinin empatik eğilim puanlarının Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencilerinin puanlarından daha yüksek olduğunu sonucuna ulaşılmıştır. Arslanoğlu'nun (2012) yaptığı çalışmada, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerine ilişkin yaptığı çalışmada, bölüm değişkeni açısından anlamlı farklılıklar olduğu bulunmuştur. Bu farklılığın öğretmenlik bölümü öğrencileri lehine olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan araştırma neticesinde bulgu sonuçlarının hipotezden farklı çıkmasının nedeni; Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin öğrenim gördükleri üniversitede aynı eğitim düzeylerine sahip olmaları, müfredat kapsamında bütün öğrencilere etkili iletişim derslerinin verilmesi, uygulamaya yönelik derslerin ağırlıklı olmasından dolayı öğrenciler arasında iletişim becerilerinin gelişmiş olması ve ders dışında bölümler arasında sportif organizasyonlar yapılarak öğrenciler arasında uyumun güçlendirilmesi bölüm değişkeni açısından öğrencilerin empatik eğilimleri arasında anlamlı fark çıkmadığı sonucuna ulaşılabilir.

Empati ölçeği puan ortalamalarının sınıf değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir (Tablo 3.5) ve Hipotezimiz (H₃) reddedilmiştir. Literatürde yer alan çalışmalara bakıldığında, Warner (1984) yılında beden eğitimi öğretmen adaylarının empatik eğilim düzeylerini sınıf değişkeni açısından incelemiştir. Araştırmada beden eğitimi öğretmen adaylarının empatik eğilim düzeylerinde sınıf değişkeni açısından herhangi bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Ercoşkun (2005) tarafından yapılan çalışmada, sınıf değişkeninin empatik eğilim düzeyi açısından anlamlı farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yılmaz vd. (2008) beden eğitimi öğretmen adayları ve farklı bölümlerde öğrenim gören öğrencilerle

yaptığı çalışmada, empatik eğilim düzeyinin sınıf değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Tekin ve Güllü (2010) tarafından Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğretmenlik bölümü öğrencileriyle ilgili yapılan çalışmada, öğrencilerin 1., 2., 3. ve 4. sınıfta olmalarının empatik eğilim düzeylerinde anlamlı farklılık oluşturmamıştır. Beyaz'ın (2016) çalışmasında, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümünde okuyan 60 kadın, 81 erkek toplam n=141 öğrencinin sınıf düzeyi değişkenine göre empatik eğilim arasında bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır. Ekici (2022) tarafından yapılan çalışmada, beden eğitimi öğretmeni bölümü 1. sınıf öğrencilerinin empatik eğilim puanları ile 2., 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin empatik eğilim puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu sonuçlar, mevcut araştırma bulgularını destekleyici durumdadır. Diğer taraftan, literatürde farklı bulgular elde eden ve çalışmamıza tezat olduğu düşünülen araştırmalar da bulunmaktadır. Literatürde sınıf seviyesi yükseldikçe empati beceri düzeylerinin de yükseldiğine dair bulguların yer aldığı çalışmalar mevcuttur (Karakaya, 2001; Mete ve Gerçek, 2005; Akyel ve Yılmaz, 2008; Ekinci ve Aybek, 2010; Korur, 2014 ve Gül, 2019). Bulgu sonuçlarına bakıldığında anlamlı farklılık çıkmamasının sebebi, öğretmen adaylarının her ne kadar sınıf düzeyleri farklı olsa da yaşlarının birbirine yakın olması, birbirlerine benzer yaşantı, aynı kariyer hedefleri doğrultusunda eğitim almaları ve aynı deneyimlere sahip olmalarından kaynaklı olduğu düşünülebilir.

Empati ölçeği puanlarının kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir (Tablo 3.6) ve Hipotezimiz (H₄) reddedilmiştir. Literatürde yer alan çalışmalara bakıldığında, Kiraz (2011) tarafından yapılan bulgu sonucuna göre, katılımcıların empati puanları ile kardeş sayısı değişkeni arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Bu, grupların sıra ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı anlamına gelmektedir. Bu sonuç çalışma bulgularımızı destekler yönde olduğu düşünülebilir. Diğer taraftan, literatürde farklı bulgular elde eden ve çalışmamıza tezat olduğu düşünülen araştırmalar bulunmamaktadır. Bulgu sonuçlarına bakıldığında anlamlı farklılık çıkmamasının sebebi, üniversitede okuyan öğrencilerin birçoğu Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinden gelmektedir. Dolayısıyla ataerkil bir toplum yapısına sahip olan ailelerde çocukların fazla söz sahibi olmaması, ailede bütün kararları aile büyüklerinin vermesinden dolayı kardeş sayısının

azlığı ya da çokluğu empatik eğilim üzerinde anlamlı bir farklılığa neden olmadığı düşünülebilir.

Empati ölçeğinin gelir durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir (Tablo 3.7) ve Hipotezimiz (H₅) reddedilmiştir. Literatürde yer alan çalışmalara bakıldığında, Empati ölçeğinin gelir durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır (Erçoşkun, 2005; Çetin, 2008; Ekinci ve Ayberk, 2010; Derman, 2011 ve Kiraz, 2011). Yapılan bu çalışmalar araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Diğer taraftan, literatürde farklı bulgular elde eden ve çalışmamıza tezat olduğu düşünülen araştırmalar da bulunmaktadır. Diğer taraftan yapılan bazı araştırmalarda gelir düzeyi ile katılımcıların empati beceri düzeyleri arasında anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır (Ceyhan, 1994; Jolliffe ve Farrington, 2007; Pala, 2008; Filiz, 2009 ve Brown vd., 2010). Bulgu sonuçlarına bakıldığında anlamlı farklılık çıkmamasının sebebi, özellikle pandemi döneminden sonra ailelerin iş bulma noktasında yaşadığı problemlerden dolayı öğrencilerine ekonomik anlamda destek sağlayamamaları, bölgesel olarak iş sahasının kısıtlı olması, üniversitesi de okuyan öğrencilerinin mezun olduktan sonra iş bulma noktasında gelecek kaygısı yaşaması ve öğrencilerin kısmı zamanlı işlerde çalışması gelir durumu değişkeni açısından empatik eğilimlerde anlamlı farklılığın çıkmamasına neden olabilir.

Empati ölçeği puanının aktif spor yapma değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir (Tablo 3.8) ve Hipotezimiz (H₆) reddedilmiştir. Literatürde örneklem grubunun farklı ancak bulguların çalışma sonuçlarımızla benzer olduğu çalışmalar mevcuttur. Literatürde yer alan çalışmalara bakıldığında, Warner (1984) tarafından yapılan çalışmada, beden eğitimi öğretmen adaylarının empatik eğilim düzeylerini aktif spor yapma değişkenine göre incelemiştir. Elde edilen araştırma sonuçlarına göre, beden eğitimi öğretmen adaylarının empatik eğilim düzeylerinin aktif spor yapma durumuna göre herhangi bir farklılık göstermediğini ortaya çıkarmıştır. Arslan vd. (2006) tarafından, amatör ve profesyonel durumdaki öğrenciler ile spor yapmayan öğrencilerin empatik eğilim seviyelerinin incelendiği bir araştırma yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, spor yapan ve yapmayan öğrencilerin empatik eğilimleri arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Akyel (2008) tarafından yapılan çalışmada, amatör, profesyonel ve rekreatif seviyelerde spor yapan öğrencilerin

empatik eğilim puanları arasında anlamlı farklılık ortaya çıkmamıştır. Yiğiter ve ark. (2011) ile Solak (2011) yaptığı çalışmada, spor yapan ve yapmayan katılımcıların empatik eğilim seviyelerini incelenmiştir. Elde edilen bulgu sonuçlarında spor yapan ve yapmayan katılımcıların empatik eğilim seviyelerinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu çalışma sonuçları, mevcut araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Diğer taraftan, literatürde farklı bulgular elde eden ve çalışmamıza tezat olduğu düşünülen araştırmalar da bulunmaktadır. McDowell (2007) tarafından yapılan çalışmada, spor yapan bireylerin spor yapmayanlara kıyasla daha fazla empati kurma eğiliminde olduğunu ve sportif aktivitelerle kazanılan becerilerin sosyal yaşama aktarılabildiğini belirtmektedir. Erkmen (2007) Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada, aktif spor yapan öğrencilerin empatik eğilim düzeylerinin yüksek olduğunu bulmuştur. Yapılan bazı çalışmalarda empatik eğilim düzeylerinde aktif spor yapanlar lehine anlamlı farklılık olduğu sonucu bulunmuştur (Coopers, 2000; Kırımoğlu vd., 2014). Bulgu sonuçlarına bakıldığında anlamlı farklılık çıkmamasının sebebi, Spor Bilimleri Fakültesinde bulunan öğrencilerin çoğu aktif sporla uğraştığı, üniversiteler arası spor müsabakalarına katıldıkları ve aktif spor yapmayan öğrencilerin ise üniversite müfredatında bulunan zorunlu uygulamalı dersleri aldıklarından dolayı öğrencilerin empati becerileri arasında anlamlı bir fark çıkmadığı söylenebilir.

Empati ölçeği puanın sporculuk geçmişi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulgusu elde edilmiştir. Puan ortalamalarına bakıldığında Empati ölçeğinde sporculuk geçmişi olan katılımcıların sporculuk geçmişi olmayan katılımcılara göre puan ortalamaları anlamlı düzeyde daha yüksektir (Tablo 3.9) ve Hipotezimiz (H₇) kabul edilmiştir. Literatürde yer alan çalışmalara bakıldığında, öğrencilerin spor geçmişi ile empatik eğilimleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur (Erkmen, 2007; Elik, 2017; Ayaş ve ark., 2018; ve Ekici, 2022). Yapılan bu çalışmalar araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Diğer taraftan, literatürde farklı bulgular elde eden ve çalışmamıza tezat olduğu düşünülen araştırmalar da bulunmaktadır. Yapılan bazı araştırmalarda, spor geçmişinin empatik düşünme eğilimi üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Moralı, 1994; Aydın, 1996; Erkuş ve Yakupoğlu, 2001 ve Soyer ve ark., 2010). Bulgu sonuçlarına bakıldığında anlamlı farklılık çıkmasının sebebi, öğrencilerin küçük yaştan itibaren spor kültürü içinde

büyümleri ve uzun süre spor ahlakı ve fairplay ruhunun öğretilmesi empati becerinin gelişmesi katkı sağladığı düşünülebilir.

Empati ölçeği puanının spor türü değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir (Tablo 3.10) ve Hipotezimiz (H₈) reddedilmiştir. Literatürde yer alan çalışmalara bakıldığında, katılımcıların spor türüne göre empati düzeylerini incelemeye yönelik yapılan bilimsel araştırmalarda, Kalliopuska (1987) tarafından yapılan çalışmada, takım sporlarıyla veya bireysel sporlarla uğraşan öğrencilerin empatik eğilimleri açısından yapılan incelemede istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Aslan ve Çoknaz'ın (2016) çalışmasında, spor türü değişkenine bağlı olarak empatik eğilim puanlarında herhangi bir farklılık tespit edilmemiştir. Boyacı (2023) tarafından yapılan çalışmada, takım sporlarıyla ya da bireysel sporlarla uğraşan öğrencilerin empatik eğilimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Yapılan bu çalışmalar araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Diğer taraftan, literatürde farklı bulgular elde eden ve çalışmamıza tezat olduğu düşünülen araştırmalar da bulunmaktadır. Lorimer & Jowett (2009) çalışmasında, bireysel sporlarla uğraşan antrenörlerin, takım sporlarıyla uğraşan antrenörlere kıyasla empatik eğilimlerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Gençoğlu ve Namlı (2020) tarafından yapılan araştırmada, öğrencilerin sportif aktivite türleri ile empati düzeyi alt boyutlarından duygusal tepki ve sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılık olmadığı tespit edilirken, empati ölçeği alt boyutlarından bilişsel empati düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre bireysel spor yapan öğrencilerin bilişsel empati düzeyleri, takım sporları yapan öğrencilere göre istatistiksel olarak daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bulgu sonuçlarına bakıldığında Spor Bilimleri Fakültesinde bireysel veya takım sporuyla uğraşan öğrencilerin empatik eğilimleri arasında anlamlı farklılık çıkmamasının nedeni her iki grubunda sporcu kişiliğe sahip olması, öğrencilerin yapmış oldukları spor türlerinde gerekli liderlik ve empati ile ilgili derslerin veriliyor olması, takım sporlarıyla uğraşan öğrencinin takım arkadaşları ile uyum içinde çalışması, bireysel sporla ilgilenen öğrencilerin ise rakibinin hamlesini iyi analiz ederek doğru strateji belirlemesi ve iletişime açık olma becerilerinin gelişmiş olmasından dolayı empatik eğilimleri arasında anlamlı bir farklılığın çıkmamasına neden olabilir.

Empati ölçeği puanın takım tutma değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulgusu elde edilmiştir. Puan ortalamalarına bakıldığında empati ölçeğinde takım tutan katılımcıların, takım tutmayan katılımcılara göre puan ortalamaları anlamlı düzeyde daha yüksektir (Tablo 3.11) ve Hipotezimiz (H9) kabul edilmiştir. Literatürde takım tutma değişkeni ile ilgili bulguya ulaşılmaması çalışmamızın özgün değerini ortaya koymaktadır. Öğrencilerin sporla iç içe olmaları, sporu bir yaşam felsefesi olarak görmeleri ve takım tutarak kendilerinde bir aidiyet duygusu oluşturmaları öğrencilerin empati duygusunun yüksek olmasıyla açıklanabilir. Takım tutmayan öğrencilerin empatik eğilimlerinin düşük olmasının sebebi ise; teorik ve uygulamalı derslerinin yoğun olması, fakülteye yerleşen öğrenci grubunun bir kısmının lisanslı sporcu olmaması ve farklı sosyo-kültürel etkinliklere eğilimlerinin olması bu grubu oluşturan öğrencilerin empatik eğilimlerinin düşük olmasının sebebi olarak açıklanabilir.

Empati ölçeği puanlarının maçlara katılım değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir (Tablo 3.12) ve Hipotezimiz (H₁₀) reddedilmiştir. Literatürde maçlara katılım değişkeni ile ilgili bulguya ulaşılmaması çalışmamızın özgün değerini ortaya koymaktadır. Yapmış olduğumuz çalışmada maçlara katılım gösteren bireylerin empati eğilim puanlarının maça katılım göstermeyenlere göre anlamlı bir farklılık beklenirken, bu farklılığın ortaya çıkmadığı gözlemlenmiştir. Bu sonuçların nedeni, her ne kadar bazı bireyler maçlara katılım göstermese de sporu sevmesi, sporu takip etmesi, okuduğu bölüm gereği sporla iç içe olması ve bulunduğu sosyal ortamda arkadaş çevresinin sporla ilişkili olması bu bireylerin empati ölçeği puanlarının maça katılım gösteren bireyler arasında anlamlı farklılık çıkmamasının sebebi olarak açıklanabilir.

Öğrencileri Yıkıcı Saldırganlık, Edilgenlik ve Saldırganlık düzeyleri cinsiyet değişkeninde erkekler lehine anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Fakat, Atılgenlik düzeyinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir (Tablo 3.13) ve Hipotezimiz (H₁₁) kısmen kabul edilmiştir. Literatürde yer alan çalışmalara bakıldığında, Campano ve Munataka (2004) Güney Filipinler'deki ortaokul öğrencilerinden oluşan bir örnekleme öfke ve saldırganlığın boyutunun tanımlaması adlı çalışmada hem devlet okullarında hem de özel okullarda (n= 650) öğrencinin öfke ve saldırganlık düzeylerine ilişkin öz bildirim anketini tamamladı ve sınıf öğretmenleri onları saldırganlık konusunda derecelendirdi. Yapılan

Çalışma sonucunda rretmenler erkeklerin kadınlara göre daha yüksek düzeyde saldırganlığa sahip olarak değerlendirdiler. Karataş (2008) tarafından yapılan çalışmada, Adana Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı Seyhan ve Yüreğir ilçesinde bulunan lise 9. 10. ve 11. sınıflara devam eden öğrencilerin cinsiyet, alan türü, sınıf düzeyi ve istediği okula gidip gitmeme değişkenleri açısından öfke ve saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Katılımcılar Adana Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde bulunan orta ğretim okulları arasından toplam (n=260) ğrenciden oluşmaktadır. Erkek ve kız öğrencilerin saldırganlık toplam, sözel saldırganlık, öfke, düşmanlık ve dolaylı saldırganlık puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermediği fiziksel saldırganlık puanları bakımından ise anlamlı olarak farklılaştığı tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular neticesinde fiziksel saldırganlık puanına bakıldığında, erkeklerin fiziksel saldırganlık puan ortalamaları, kızların fiziksel saldırganlık puan ortalamalarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Okyaz (2017) tarafından yürütülen çalışmada, 18-24 yaş aralığındaki aktif Taekwondo ve yüzme sporuyla ilgilenen öğrencilerin saldırganlık düzeyleri incelenmiştir. Bu alışma, hiç spor yapmayan sağlıklı gönüllülerden (n=300) oluşan bir grupla geçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, cinsiyetler arasında düşmanlık ve sözel saldırganlık gibi saldırganlık alt faktörlerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık ortaya ıkmiştir. Sonuç olarak, erkeklerin kadınlara kıyasla düşmanlık ve sözel saldırganlık eğilimleri daha yüksektir, bu da erkeklerin genel olarak daha yüksek düzeyde saldırganlığa sahip olduğu gözlemlenmektedir. Akıl (2018) tarafından yürütülen bir araştırmada, niversite ğrencilerinde mizah eğiliminin saldırganlık düzeyi üzerindeki etkisi incelenmiştir. İstanbul Aydın niversitesi'nde 2016-2017 eğitim ğretim yılında farklı bölümlerde öğrenim gören (n=205) niversite öğrencisinin katılımıyla geçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, erkeklerin kadınlara kıyasla yüksek düzeyde saldırganlık eğilimine sahip olduğu ortaya ıkmiştir. Günay (2023) araştırmaya katılan 2022-2023 eğitim-ğretim yılında Ardahan niversite'sinde lisans düzeyinde öğrenim gören (n=391) birey oluşturmaktadır. Yapılan çalışmada araştırmaya katılan bireylerin fiziksel saldırganlık ve sözel saldırganlık alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar saptanmaktadır. ıkan sonuçla birlikte erkek katılımcıların kadın bireylere göre puan ortalamaları yüksek ıkmiştir. Sözel saldırganlık ve öfke alt boyutunda anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Dolayısıyla yapılan bu çalışmalar araştırma bulgularını

destekler niteliktedir. Diğer taraftan, literatürde farklı bulgular elde eden ve çalışmamıza tezat olduğu düşünülen araştırmalar da bulunmaktadır. Ağlamaz (2006) tarafından yürütülen bir çalışmada, lise öğrencilerinin saldırganlık eğilim düzeyinin cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-babanın eğitim düzeyi, okul türü, ailenin aylık gelir düzeyi ve kendini açma davranışı açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Çorum İli merkezinde bulunan özel ve kamuya ait orta öğretim kurumlarında 2005-2006 eğitim-öğretim yılında hazırlık, 1., 2. ve 3. sınıfta öğrenim gören (n=12955) lise öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada, lise öğrencilerinin cinsiyetleri ile Saldırganlık Ölçeği puanları karşılaştırıldığı çalışmada, erkek öğrenciler ile kız öğrenciler arasında Saldırganlık Ölçeği puanları bakımından anlamlı bir fark bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çobanoğlu ve Güner (2006) tarafından yapılan bir çalışmada, bireysel ve takım sporu yapan sporcuların saldırganlık düzeyleri incelenmiştir. Samsun ili içindeki kulüplerde 2005-2006 sezonunda spor yapan (n=240) birey katılım sağlamıştır. Araştırma bulgularında, takım sporları ve bireysel sporlar yapan sporcuların yıkıcı saldırganlık, atılmanlık, edilgen saldırganlık ve genel saldırganlık alt ölçeklerinde cinsiyet açısından ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Karakuzulu tarafından (2018) yürütülen bir araştırmada, Dövüş ve savunma sporu yapan sporcular ile diğer bireysel sporları yapan sporcuların saldırganlık düzeyleri incelenmiştir. 2016 ve 2017 yılları arasında (n=650) sporcu katılım sağlamıştır. Katılımcıların %59,1'i bireysel sporlarla uğraşırken %40,9'u savunma sporlarıyla ilgilenen lisanslı sporculardır. Yapılan araştırma bulgularına göre, cinsiyet değişkeni göre sporcuların yıkıcı saldırganlık ve atılmanlık alt boyutlarında anlamlı farklılık ortaya çıkmamıştır. Çalışma sonuçlarına bakıldığında saldırganlık düzeyinin cinsiyet değişkenine göre erkekler lehine anlamlı düzeyde farklılık çıkmasının nedeni cinsiyet normları, toplumsal beklentiler ve spor alanında cinsiyet rollerinde erkeklerin yıkıcı veya edilgen saldırganlık davranışları kadınlardan daha fazla olması, bulunduğumuz bölgenin sosya-kültürel özellikleri ve çevresel yapısından kaynaklı olduğu düşünülebilir.

Saldırganlık, Yıkıcı Saldırganlık, Atılmanlık ve Edilgen saldırganlık alt boyut puanlarının bölüm değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir (Tablo 3.14) ve hipotezimiz (H₁₂) reddedilmiştir. Literatürde yer alan çalışmalara bakıldığında, Erden (2007) ve Erşan ve ark. (2009) saldırganlık ile ilgili

yaptıkları araştırma sonuçlarında öğrencilerin bölümleri bakımından saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bahadır ve Erdoğan (2016) öğrenim görülen bölümlere göre öğrencilerin saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Yapılan bu çalışmalar araştırma bulgularımız ile paralellik göstermektedir. Diğer taraftan, literatürde farklı bulgular elde eden ve çalışmamıza tezat olduğu düşünülen araştırmalar da bulunmaktadır. Kula (2008) saldırganlık üzerine yaptığı araştırmada, öğrencilerin bölümleri göz önüne alındığında saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulmuştur. Çakmak ve ark. tarafından (2018) yılında yapılan çalışmada, farklı bölümlerde okuyan öğrencilerin saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Şeker ve Uslu (2020) tarafından yapılan çalışmada, üniversite öğrencilerinin fakülte değişkenleri açısından saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı düzeyde farklılık bulmuştur. Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin diğer fakülte öğrencilerine kıyasla saldırganlık tutumu düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çelik ve Kolayış (2023) tarafından yürütülen çalışmada, fakülteler arasında fiziksel saldırganlık, düşmanlık ve öfke alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Bulgu sonuçlarına bakıldığında anlamlı farklılık çıkmamasının sebebi, Spor Bilimleri Fakültesinde okuyan öğrencilerle yaptığımız çalışmada, farklı bölümlerde okuyan üniversite öğrencilerinin etkin bir şekilde diyalog kurması, teknolojideki gelişmelerle birlikte bireyin sosyal ortamlarda kendini rahat bir şekilde ifade edebilmesi ve kaliteli bir ortamında öğrencilerin eğitim görmesi saldırganlık ölçeğinin bölüm değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemesinin sebebi olarak gösterilebilir.

Yıkıcı Saldırganlık ve Atılganlık alt boyut puanlarının sınıf değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir. Saldırganlık toplam ve edilgenlik alt boyut puanlarının sınıf değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulgusu elde edilmiştir. Farkın kaynağına ilişkin yapılan LSD Post Hoc sonuçlarına göre 4. Sınıf öğrencilerinin edilgenlik ve toplam saldırganlık puanları 1. Sınıf öğrencilerinden 2. sınıf öğrencilerinin ise 3. Sınıf öğrencilerin puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir (Tablo 3.15) ve hipotezimiz (H_{13}) kısmen kabul edilmiştir. Literatürde yer alan çalışmalara bakıldığında, saldırganlık ile ilgili yapılan araştırma sonuçlarında öğrencilerin sınıf düzeyleri bakımından saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir farka rastlamamıştır (Ağlamaz, 2006; Öz, 2007; Yılmaz, 2008; Aracı, 2012

ve Kongur, 2015; Altın, 2017; Demir, 2020). Yapılan bu çalışmalar araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Diğer taraftan, literatürde farklı bulgular elde eden ve çalışmamıza tezat olduğu düşünülen araştırmalar da bulunmaktadır. Saldırganlık ile ilgili yapılan araştırma sonuçlarında öğrencilerin sınıf düzeyleri bakımından saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir farka rastlamışlardır (Efilti, 2006; Başaran, 2008; İzmir Karaduman, 2012; Sezer ve ark., 2013 ve Uluışık, 2015). Bulgu sonuçlarına bakıldığında Yıkıcı Saldırganlık ve Atılğanlık alt boyut puanlarının sınıf değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermese de Saldırganlık ve Edilgenlik ölçeğinin ortalama puanlarına bakıldığında anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla yapmış olduğumuz çalışma neticesinde öğrencilerin sınav stresi, gelecek kaygısı ve meslek seçimi gibi durumlar sınıf değişkenine göre anlamlı farklılık çıkmasına neden olabilir.

Yıkıcı Saldırganlık, Atılğanlık ve Edilgenlik Saldırganlık alt boyutları ve Saldırganlık Ölçeği puanlarının kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir (Tablo 3.16) ve Hipotezimiz (H₁₄) reddedilmiştir. Literatürde yer alan çalışmalara bakıldığında, Yıldız (2009) yaptığı çalışmada, spor yapan ve spor yapmayan ortaöğretim öğrencilerinin saldırganlık düzeylerini incelemiştir. Bulgu sonuçlarına bakıldığında, kardeş sayısının sporcuların saldırganlık düzeylerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı ortaya çıkmıştır. Kılıçarslan (2009) yaptığı çalışmada, ilköğretim 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin akılcı olmayan inançları ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Elde edilen çalışma bulgularında, kardeş sayısının tek ya da çok olmasının bu yaş grubunun saldırganlık eğiliminde anlamlı bir fark oluşturmadığını ortaya çıkmıştır. Ay (2021) tarafından yürütülen çalışmada, bireysel spor yapan sporcuların saldırganlık düzeyleri ile benlik saygısı düzeylerinin bazı değişkenler tarafından incelenmiştir. Araştırmaya katılan sporcuların ailelerinde bulunan toplam kardeş sayısının yıkıcı saldırganlık, edilgen saldırganlık ve atılğanlık boyutu puanlarına anlamlı bir şekilde etki etmediği bulunmuştur. Yapılan bu çalışmalar araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Diğer taraftan, literatürde farklı bulgular elde eden ve çalışmamıza tezat olduğu düşünülen araştırmalar da bulunmaktadır. Oda (2014) tarafından yapılan çalışmada, 11-13 yaş grubundaki spor yapan ve yapmayan öğrencilerin iyimserlik ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma bulgularında tek çocuk olan sporcuların saldırganlık

düzeylerinin daha düşük olduğunu, buna karşılık kardeş sayısının artmasıyla birlikte sporcuların saldırganlık düzeyinin de arttığı ortaya çıkmıştır. Erdoğan ve ark. (2018) tarafından yapılan çalışmada, sporcu kadınların sahip oldukları kardeş sayılarına göre atılgenlik ve edilgen saldırganlık alt boyutlarına ait puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır. Fakat yıkıcı saldırganlık alt boyutuna ve genel saldırganlık envanteri toplam puan ortalamalarına bakıldığında anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu tespit edilmiştir. Yıkıcı saldırganlık alt boyutunda, 2 ve 3 kardeşe sahip olan sporcu kadınların 5 ve daha fazla kardeşe sahip olan sporcu kadınlara göre daha yüksek puan ortalamasına sahip olduğu; genel saldırganlık envanterinde ise 2 kardeşe sahip olan sporcu kadınların 5 ve daha fazla kardeşe sahip olan sporcu kadınlara göre daha yüksek puan ortalamasına sahip olduğu bulunmuştur. Taşdemir (2020) yaptığı çalışmada ise sporcuların kardeş sayısına göre yıkıcı saldırganlık puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık tespit edilirken, atılgenlik ve edilgen saldırganlık puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Yıkıcı saldırganlıktaki farkın sebebi 3 ve üzeri kardeşe sahip olan sporculardan kaynaklandığı okunmaktadır. Kardeş sayısının fazlalığı sporcularda daha çok yıkıcı saldırganlığa sebep olmaktadır. Bulgu sonuçlarına bakıldığında, aile içinde ebeveynler tarafından ahlaki değerlerin kazandırılması, kardeşler arasındaki ilişkilerin sağlıklı olması ve öğrencilerin iyi bir çevrede oturması kardeş sayısı değişkenine göre saldırganlık düzeyi bakımından anlamlı bir farklılık çıkmadığı söylenebilir. Diğer taraftan Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde kardeş sayısı arttıkça aile bireylerinin birbiriyle uyumu da artabilir. Dolayısıyla aile ilişkileri iyi olan bireylerde saldırganlık düzeyinin az olduğu düşünülebilir.

Saldırganlık Ölçeği ve Yıkıcı Saldırganlık alt boyut puanlarının gelir durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir. Atılgenlik alt boyutu ve edilgenlik alt boyut puanlarının gelir durumu değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulgusu elde edilmiştir. Farkın kaynağına ilişkin yapılan LSD Post Hoc sonuçlarına göre kötü gelir durumuna sahip öğrencilerin atılgenlik alt boyutu toplam puanlarının iyi ve orta gelir durumuna sahip olan öğrencilerin puanlarından anlamlı düzeyde yüksek, iyi gelir durumuna sahip öğrencilerin edilgenlik alt boyutu toplam puanlarının orta ve kötü gelir durumuna sahip öğrencilerin puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir (Tablo 3.17) ve Hipotezimiz (H_{15}) kısmen

kabul edilmiştir. Literatürde yer alan çalışmalara bakıldığında, Afyon ve Metin (2015) tarafından yapılan çalışmada, Muğla ilindeki amatör futbolcuların saldırganlık düzeyleri bazı değişkenler açısından incelenmiştir. Çalışma sonucunda, katılımcıların gelir durumları ile saldırganlık puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Beşkat (2016) yaptığı çalışmada, futbol seyircilerinin saldırganlık ve şiddet düzeylerini bazı demografik değişkenler açısından incelemiştir. Elde edilen bulgu sonucunda, ailenin aylık gelir değişkeni ve saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık tespit etmemiştir. Güneş (2021) tarafından yapılan çalışmada, öğretmen adaylarının Saldırganlık Ölçeği toplam puanlarının gelir durumu değişkeni açısından farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılmıştır. Katılımcıların Saldırganlık Ölçeği toplam puanları, Yıkıcı Saldırganlık alt boyut puanları, Atılganlık alt boyut puanları ve Edilgen Saldırganlık alt boyut puanlarında gelir durumu açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır. Yapılan bu çalışmalar araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Diğer taraftan, literatürde farklı bulgular elde eden ve çalışmamıza tezat olduğu düşünülen araştırmalar da bulunmaktadır. Yıldız ve ark. (2007) tarafından yapılan çalışmada, gelir durumunun azaldıkça saldırganlık düzeyinin paralel bir şekilde arttığını, bu durumun insanların kişilikleri ve davranışları üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturduğunu bulmuştur. Morris ve Maisto (2014) tarafından yapılan çalışmada, araştırma grubunda yer alan ekonomik durumu düşük olan öğrencilerin fiziksel saldırganlık ve düşmanlık düzeylerinin yüksek olduğunu bulmuştur. Yurttaş (2016) yaptığı çalışmada, kişilerin gelir durumları ile saldırganlık ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğunu tespit etmiştir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında bulgularda her ne kadar anlamlı farklılık çıkmasa da saldırganlığın alt boyut puanına bakıldığında üniversite öğrencilerinin maddi imkansızlıklardan dolayı günlük yaşamlarında konfor alanlarını kısıtlamaları, ekonomik durumu kötü olan öğrenciler kendilerini ekonomi durumu iyi olan öğrencilerle kıyasladıklarında kendilerini yetersiz görmeleri ve bölgenin coğrafi ve ekonomik şartlarından dolayı ailelerin maddi anlamda kendilerini yetersiz hissetmesi gibi durumlardan dolayı anlamlı farklılık çıktığı düşünülebilir.

Yıkıcı Saldırganlık, Atılganlık alt boyutları ve Saldırganlık Ölçeği puanlarının aktif spor yapma değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Puan ortalamalarına bakıldığında Yıkıcı saldırganlık, Atılganlık, Edilgenlik alt boyutları

ve Saldırganlık ölçeğinde aktif spor yapan katılımcıların yapmayan katılımcılara göre puan ortalamaları anlamlı düzeyde daha yüksektir. Ancak, Edilgenlik alt boyut puanlarının aktif spor yapma değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir (Tablo 3.18) ve Hipotezimiz (H₁₆) kısmen kabul edilmiştir. Literatürde yer alan çalışmalara bakıldığında, Tiryaki (1996) üniversite öğrencileri üzerine yaptığı bir çalışmada, sporla ilgilenenlerle ilgilenmeyenler arasındaki saldırganlık düzeyleriyle ilgili bir inceleme yapmıştır. Çalışmada elde edilen bulgu sonuçlarına göre spor yapanların yapmayanlara göre daha saldırgan bir tutum içinde olduğunu saptamıştır. Dervent (2007) yaptığı çalışmada, lise öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri ile sportif aktivitelere katılımı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Elde edilen bulgu sonuçlarına göre, spor yapan bireylerin spor yapmayan bireylere göre daha atılgan olduğunu tespit etmiştir. Gökçeçek (2015) yaptığı çalışmada, sporla ilgilenenlerin, ilgilenmeyenlere göre daha saldırgan eylemlerde bulunduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç saldırganlıkla ilgili yapılan çalışmaları destekler niteliktedir. Şeker (2020) tarafından yapılan araştırmaya göre, spor yapma durumuna göre gruplar arasında saldırganlık tutumu düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Spor yapanların saldırganlık tutumu ortalaması, spor yapmayanların saldırganlık tutumu ortalamasından yüksektir. Diğer yandan üniversite öğrencileri arasında spor yapanlar ile yapmayanlar arasında toplam saldırganlık tutumu düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Yapılan bu çalışmalar araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Diğer taraftan, literatürde farklı bulgular elde eden ve çalışmamıza tezat olduğu düşünülen araştırmalar da bulunmaktadır. Kuru ve Var (2009) tarafından yapılan çalışmada, futbol seyircilerinin saldırganlık davranışlarının sporla uğraşan ve sporla uğraşmayan seyirci ortalamalarını karşılaştırdıklarında herhangi bir anlamlı fark bulamamışlardır. Şeker ve Uslu (2020) tarafından yapılan "Spor Yapan ve Spor Yapmayan Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Beceri, Saldırganlık ve Spor Ahlakı Düzeylerinin İncelenmesi: Urfa İli Örneği" adlı çalışmada, saldırganlık düzeyi ile aktif spor yapma durumu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Kaptan vd. (2023) tarafından yapılan çalışmada, spor yapan ve yapmayan bireylerin şiddet davranışı sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığını tespit etmiştir. Atatekin ve İstanbullu (2023) tarafından yapılan çalışmada, spor yapan ve yapmayan öğrencilerin şiddet eğilimleri ve saldırganlık düzeyleri incelenmiştir. Elde edilen çalışma bulgularında, öğrencilerin spor yapma

durumuna göre şiddet ve saldırganlık eğilimleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Fakat ortalamalar arasında bir farklılık bulunmamış olsa da "ortalamalar arasında az da olsa spor yapmayanlar lehine fark bulunmuştur" şeklinde bir tespit yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında bulgular kısmen farklı olsa da araştırmamıza ve diğer çalışmalara baktığımızda aktif spor yapan öğrencilerin saldırganlık düzeyinin yüksek olduğu görülmektedir. Bunun sebebi kazanmaya olan tutkularının yoğun olması ve aktif spor yapanların müsabaka esnasında türbindeki taraftarların etkisinden dolayı oluşan kazanma hırsı öğrencilerin saldırganlıklarını tetikledi söylenebilir. Ayrıca spor yapan veya yapmayan Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin diğer öğrencilere göre almış oldukları eğitimden dolayı edilgen davranışlarının olmaması beklenen bir durumdur. Dolayısıyla edilgen saldırganlık düzeyinde anlamlı bir farklılık çıkmaması beklenen bir durum olduğu söylenebilir.

Atılganlık alt boyut puanının sporculuk geçmişi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulgusu elde edilmiştir. Puan ortalamalarına bakıldığında Atılganlık alt boyut puanının sporculuk geçmişi olan katılımcıların sporculuk geçmişi olmayan katılımcılara göre puan ortalamalarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca saldırganlık ölçeği toplam puanı, yıkıcı saldırganlık ve edilgenlik alt boyutlarında anlamlı farklılık görülmemiştir (Tablo 3.19) ve Hipotezimiz (H₁₇) kısmen kabul edilmiştir. Literatürde yer alan çalışmalara bakıldığında, Bilir (2018) yapmış olduğu çalışmada saldırganlık düzeyleri toplam puan ortalamaları ile branşlarında spor geçmişine göre spor yapma durumu arasında anlamlı düzeyde fark olduğu tespit edilmiştir. Güneş (2021) tarafından yapılan çalışmada, öğretmen adaylarının saldırganlık ölçeği toplam puanlarının sporculuk lisans süresi değişkeni açısından incelenmiştir. Bu analizler sonucunda, sporculuk lisansı olmayan öğretmen adayları ile 1 yıldan az, 1-2 yıl, 3-4 yıl ve 5 yıl ve üzeri sporculuk lisans süresine sahip olan öğretmen adayları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Özellikle, 5 yıl ve üzeri sporculuk lisans süresine sahip olan öğretmen adaylarının saldırganlık ölçeği toplam puanlarının, lisans düzeyinde olmayan ve 1 yıldan az sporculuk lisans süresine sahip olan öğretmen adaylarından daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Kaptan vd. (2023) tarafından yapılan çalışmada, spor yapma yılına göre şiddet davranışı sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu farklılık, 1-2 yıl spor yapmış bireyler ile 5 yıl ve üzerinde spor yapmış bireyler arasında

gözlemlenmiştir. Spor yapma yılı 5 yıl ve üzeri olan kişilerin, 1-2 yıl spor yapmış kişilere kıyasla şiddet davranışı sıklıklarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Yapılan bu çalışmalar araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Diğer taraftan, literatürde farklı bulgular elde eden ve çalışmamıza tezat olduğu düşünülen araştırmalar da bulunmaktadır. Galata (2017) tarafından yapılan çalışmada, sporcularda testosteron ve serotonin düzeyleri ile saldırganlık düzeyi arasındaki ilişki incelenmiştir. Elde edilen bulgu sonuçlarında, branşlarındaki spor geçmişi değişkenine göre spor yapma durumu ile saldırganlık düzeyi arasında anlamlı düzeyde fark olmadığı tespit edilmiştir. Şahinler ve Ulukan (2020) tarafından yapılan çalışmada, öğrencilerin spor yapma süresine göre saldırganlık düzeyleri Anova testiyle incelenmiştir. Sonuçlar, katılımcıların "Yıkıcı Saldırganlık", "Atılğanlık" ve "Edilgen Saldırganlık" alt boyutlarında spor yapma süresi açısından anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında bulgular kısmen farklı olsa da araştırmamıza ve diğer çalışmalara bakıldığında sporculuk geçmişi olan katılımcıların daha atılğanlık davranışları sergilediği söylenebilir. Saldırganlık alt boyut puan ortalamalarına bakıldığında atılğanlık alt boyutuna bakıldığında spor geçmişi olan kişilerin atılğan davranışlarının fazla olmasının nedeni, kazanma hırısı, kendini gösterme, ispatlama ve takımda ön plana çıkma çabası içerisinde olmalarından kaynaklı olduğu, sporculuk geçmişi olmayan kişilerin saldırgan davranışlarının az olmasının sebebi ise spor ile kazanılan ahlaki davranışlar, rekabet, kaybetme, tecrübe ve mücadele duygusunu öğrenmelerinden kaynaklı olduğu düşünülebilir.

Saldırganlık ölçeği puan ortalamaları spor türü değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemiştir (Tablo 3.20) ve Hipotezimiz (H_{18}) reddedilmiştir. Literatürde yer alan çalışmalara bakıldığında, Çağlayan (2011) yaptığı çalışmada, bireysel spor branşıyla uğraşanlar ile uğraşmayanları karşılaştırdığında, saldırganlık puan ortalamaları bakımından anlamlı bir fark bulunmamıştır. Dalbudak ve ark. (2016) takım sporcuları ile bireysel sporcular arasında saldırganlık düzeyi bakımından anlamlı fark olmadığı sonucu tespit edilmiştir. Shokoufesh (2018) tarafından yapılan çalışmada, elit erkek ve kadın sporcuların, spor yapmayan kişilere kıyasla saldırganlık düzeyi puan ortalamaları bakımından anlamlı fark olmadığı tespit edilmiştir. Yapılan bu çalışmalar araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Diğer taraftan, literatürde farklı bulgular elde eden ve çalışmamıza tezat olduğu düşünülen araştırmalar da bulunmaktadır. Çakır (2014)

tarafından yapılan çalışmada, takım sporları branşlarıyla ilgilenen lise öğrencilerinin yıkıcı saldırganlık ve edilgen saldırganlık alt boyutlarının puan ortalamalarının, bireysel spor branşlarıyla uğraşan lise öğrencilerine kıyasla daha yüksek olduğunu saptamıştır. Karakuzulu (2018) tarafından yapılan çalışmada, savunma sporlarıyla ilgilenen katılımcıların diğer bireysel spor branşlarıyla ilgilenen katılımcılarla karşılaştırıldığında, yıkıcı saldırganlık, edilgen saldırganlık ve atılganlık alt boyutlarında anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur. Taşdemir (2020) tarafından yapılan çalışmada, bireysel spor branşıyla ve takım spor branşlarıyla uğraşan öğrencilerin yıkıcı saldırganlık ve edilgen saldırganlık puan ortalamalarının, spor yapmayan öğrencilere göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği saptanmıştır. Eryılmaz (2022) çalışmasında, katılımcıların uğraştıkları spor branşlarına göre saldırganlık alt boyutlarının puan ortalamalarını incelemiştir. Bireysel sporlarla uğraşan katılımcıların yıkıcı saldırganlık ve edilgen saldırganlık alt boyutlarında yüksek puana sahip olduğu belirlenirken, atılgan maddelerinde ise takım sporlarıyla uğraşan katılımcıların yüksek puan ortalamasına sahip olduğu bulunmuştur. Katılımcıların saldırganlık puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında bulgu sonuçlarımız her ne kadar hipotezimizi destekler nitelikte olmasa da yapılan literatür taraması sonucunda bulgularımızı destekleyen çalışmalara ulaşılmıştır. Dolayısıyla bireysel sporla uğraşan sporcuların kazanma arzusu, taraftar ve aile desteği, emeklerinin karşılığını alma düşüncesi, müsabaka öncesi verimli geçen antrenman süreci ve çevre beklentisi müsabaka esnasında sporcunun saldırgan ve agresif davranışlarının azalması sağlayabilir. Bunu yanında takım sporunda oyuncular arasındaki dayanışma ruhu, sporcunun takım arkadaşının hatasını telafi etmesi ve takım içindeki uyum saldırganlık eğilimini azaltabilir. Dolayısıyla bireysel sporla uğraşan sporcuların saldırganlık eğilimleri ile takım sporuyla uğraşan sporcuların saldırganlık eğilimleri arasında anlamlı fark olmadığı düşünülebilir.

Saldırganlık ölçeği alt boyut puanlarının takım tutma değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir. Ancak saldırganlık ölçeği toplam puanının takım tutanlar lehine anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. (Tablo 3.21) ve Hipotezimiz (H₁₉) kısmen kabul edilmemiştir. Literatürde takım tutma değişkeni ile ilgili bulguya ulaşılmaması çalışmamızın özgün değerini ortaya koymaktadır. Genellikle çalışma incelendiğinde, takım tutma değişkenine bağlı olarak belirgin bir farklılık

bulunmamıştır. Bu durumun, belki de takım tutanlar arasında saldırganlığın belirli alt boyutlarında bir farklılık olmadığını, ancak genel saldırganlık düzeyinin takım tutma durumundaki belirsizlikle açıklanacağı söylenebilir. Bu durum, takım tutan bireylerin genel saldırganlık düzeyinin daha yüksek eğilimine sahip olacağı düşündürülebilir. Tribün davranışlarındaki saldırganlıklara bakıldığında genellikle taraftarlar arasında olduğu görülmektedir. Dolayısıyla böyle bir farkın çıkması beklenen bir durum olduğu söylenebilir.

Atılgenlik ve Edilgenlik alt boyut puanlarının maçlara katılım değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir. Yıkıcı Saldırganlık alt boyutu ve saldırganlık puanlarının maçlara katılım değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulgusu elde edilmiştir. Farkın kaynağına ilişkin yapılan LSD Post Hoc sonuçlarına göre maçlara hiç katılmayan öğrencilerin saldırganlık toplam puan ve yıkıcı saldırganlık alt boyutu toplam puanlarının bazen katılan ve her zaman katılan öğrencilerin puanlarından anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. (Tablo 3.22) ve Hipotezimiz (H_{20}) kısmen kabul edilmiştir. Literatürde yer alan çalışmalara bakıldığında, Yavuz (2015) tarafından yapılan çalışmada, seyircilerin müsabakalara gitme sıklığı ile saldırganlık tutumları arasında anlamlı bir fark bulunmadığını ortaya koyarak çalışma bulgularımızı destekler niteliktedir. Can ve ark. (2020) araştırma bulgularına göre, haftada bir/birkaç kez, ayda bir/birkaç kez ve yılda bir/birkaç kez maç izleyen katılımcıların saldırganlık ile taraftarla özdeşleşme düzeyi arasında düşük ve orta düzeyde pozitif bir ilişki bulunurken, hiç maç izlemeyen katılımcılar arasında bu ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir. Yapılan bu çalışmalar araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Diğer taraftan, literatürde farklı bulgular elde eden ve çalışmamıza tezat olduğu düşünülen araştırmalar da bulunmaktadır. Uzun vd. (2012) tarafından yapılan çalışmada, müsabakalara gidenlerin gidiş sıklığının saldırganlık üzerindeki etkilerini inceleyerek, yıkıcı saldırganlık, edilgen saldırganlık ve atılgenlik maddeleri alt boyutlarında anlamlı düzeyde farklılık bulunmadığı saptanmıştır. Koyuncuoğlu ve ark. (2014) tarafından yapılan araştırmada, seyircilerin %67,8'inin takımlarını yanında olmak için stadyuma gittiğini, %32,2'sinin ise rahatlatma ve eğlence amacıyla stadyuma gittiğini bulmuştur. Sık sık stadyuma giden katılımcıların genellikle medyadan etkilendiğini, ara ara gidenlerin ise daha çok diğer taraftarlardan etkilendiğini saptamıştır. Literatürde yapılan araştırmalar, yerinde canlı maç izleme değişkeni ile

taraf tar özdeşleşme arasındaki ilişkinin saldırganlık düzeyi açısından incelediği çalışmada, yerinde canlı maç izleyen katılımcıların saldırganlık düzeyinde katılımcıların lehine anlamlı farkların ortaya çıktığını göstermektedir (Altınok ve ark., 2017; Polat ve ark., 2019). Yapılan benzer bir çalışmada, yerinde canlı maç izleme değişkeni ile taraftarla özdeşleşme arasında ilişkinin saldırganlık düzeyi açısından incelediği çalışmada, katılımcıların lehine orta ve yüksek düzeyde pozitif yönlü korelasyonlar olduğu görülmektedir (Polat vd., 2018; Polat vd., 2019). Araştırma bulgularına bakıldığında maçlara katılım değişkenine göre saldırganlık düzeyinde anlamlı farklılık çıkmada alt boyutlarına bakıldığında maçlara katılım değişkenine göre saldırganlığın engellenmesi ve kontrol edilmesi zor bir durumdur. Bu durum maçlara katılım sıklığı, duygusal bağlanma, aşırı sahiplenme ve taraftarlık duygusuyla açıklanabilmektedir. Bazı öğrenci gruplarının değişik sebeplerle stadyumda maç izlemeye gidemedikleri, gittiklerinde ise tribündeki taraftarın yaptığı tezahürat, takımın kazanması için taraftarların oyunculara verdiği destek ve hakeme saldırma durumu maçlara sık giden taraftarla benzer davranışlar sergileme olasılığını artırabilir. Dolayısıyla maçlara hiç katılmayan öğrencilerin saldırganlık ve yıkıcı saldırganlık durumunun maçlara bazen katılan ve her zaman katılan öğrencilere göre saldırganlık eğiliminin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin empati eğilimleri ile saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır (Tablo 3.23) ve Hipotezimiz (H₂₁) kabul edilmiştir. Empati puanları ile Yıkıcı Saldırganlık puanları arasında düşük düzeyde negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır. Empati puanları ile Atılganlık puanları arasında düşük düzeyde pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır. Empati puanları ile edilgenlik puanları arasında düşük düzeyde negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır. Empati puanları ile Saldırganlık toplam puanları arasında düşük düzeyde negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır. Literatürde yer alan çalışmalara bakıldığında, Filiz (2009) yaptığı çalışmada, farklı ortaöğretim kurumlarında bulunan öğrencilerin empatik eğilim ve saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelenmiştir. Sonuç olarak, lise öğrencilerinde saldırganlık düzeyi arttıkça empatik eğilim puanlarının azaldığı bulgusu elde edilmiştir. Solak (2011) ortaöğretim öğrencileri üzerinde yaptığı bir araştırmada, yıkıcı saldırganlık düzeyleri ile empatik eğilimler arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki, edilgen saldırganlık düzeyleri ile empatik eğilimler arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki

ve atılganlık ile empatik eğilim arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Arslanoğlu (2012) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, farklı bölümlerde öğrenim gören Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu öğrencileri üzerinde yapılan korelasyon analizi sonucunda, öğrencilerin empatik eğilimleri arttıkça yıkıcı saldırganlık düzeylerinin azaldığı, empatik eğilim düzeyleri arttıkça atılganlık düzeylerinin arttığı ve öğrencilerin empatik eğilim düzeyinin yükseldikçe genel saldırganlık düzeyinin azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Yılmaz'ın (2013) yaptığı çalışmada, spor yapan ve yapmayan ortaöğretim öğrencilerinin empatik eğilimleri ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bulgular, empatik eğilim ile yıkıcı saldırganlık arasında negatif yönlü, edilgen saldırganlık arasında negatif yönlü, genel saldırganlık puanları arasında negatif yönlü ve empatik eğilim ile atılganlık puanları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yani, empatik eğilim arttıkça spor yapan öğrencilerin yıkıcı saldırganlık, edilgen saldırganlık ve genel saldırganlık düzeyleri önemli ölçüde azalırken, atılganlık düzeylerinin arttığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlar araştırmamızla paralellik göstermektedir. Yapılan bu çalışmalar araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Diğer taraftan, literatürde farklı bulgular elde eden ve çalışmamıza tezat olduğu düşünülen araştırmalar da bulunmamaktadır. Bu çalışmanın sonuçlarına göre, Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin empati eğilimleri ile saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlar, Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin empati puanlarının yıkıcı saldırganlık, atılganlık, edilgenlik saldırganlık ve genel saldırganlık üzerinde etkisi incelendiğinde empati seviyesi ve empati yeteneği gelişmiş insanların karşısındaki insanları anlayarak ve dinleyerek saldırganlık düzeylerinin azalmasına ve atılganlık davranışlarının artmasına yardımcı olabileceği düşünülebilir.

Empatik eğilimin saldırganlık düzeyi üzerindeki etkisine bakılan bulgularımızda empati düzeyinin yıkıcı saldırganlığı azalttığı (Tablo 3.24), Empati düzeyinin atılganlığı artırdığı (Tablo 3.25), Empati düzeyinin edilgenlik davranışını azalttığı (Tablo 3.26), Empatik eğilim düzeyi arttıkça saldırganlık düzeyi azaldığı (Tablo 3.27) görülmektedir. Dolayısıyla empatik eğilimin saldırganlık düzeyini yordamaktadır yönündeki hipotezimiz (H_{22}) kabul edilmiştir. Bu çalışmanın sonuçlarına göre, demografik değişkenler bağlamında empatik eğilimin saldırganlık düzeyi üzerindeki etkisine bakıldığında, kadın ve erkek öğrencilerde ahlaki değerlerin aile ortamında gelişmesi, spor eğitimin alan

öğrencilerin etik değerlere sahip olma bilincinin aşılmasıyla birlikte empati becerilerinin gelişmesi, farklı bölümlerde okuyan öğrencilere müfredat kapsamında fairplay ve iletişim derslerinin verilmesinin yanı sıra bütün bölümlerde formasyon derslerinin olması ve onların bilişsel ve duyuşsal gelişimini olumlu yönde etkilemesi, öğrencilerin farklı sınıfta olsa bile aynı eğitim düzeyinde olması, Doğu ve Güneydoğu bölgesinde aile bireylerin arasında birlik ve beraberlik ruhunun olması, kardeşler arasında dayanışma gücünü arttırması, iyi gelir durumuna sahip olan öğrencilerin seminer, kongre ve sempozyumlara katılarak sosyo-kültürel alanda kendilerini geliştirmesi, Spor Bilimleri Fakültesinde aktif spor yapan öğrencilerin farklı branşlardan spor organizasyonlara katılarak aidiyet duygusunun güçlendirilmesi, spor geçmişine sahip olan öğrencilerin okul öncesi dönemden lisans eğitimine kadar olan dönemi sporla içi içe geçirmiş olması, takım sporuyla uğraşan öğrencilerin yaptıkları spor türü değişkenine göre takım arkadaşlarıyla görev dağılımı noktasında uyumlu olması, takım arkadaşlarıyla müsabaka esnasında iş birliği içinde olması, bireysel sporla uğraşan öğrencilerin ise antrenörün aktardığı ahlaklı sporcu olma ve fairplay ruhunu içselleştirmesi, takım tutan öğrencilerin ise sporu hayatlarının merkezinde görmesi ve tuttıkları takımda öne çıkan sporcuların onlar için rol- model teşkil etmesi, maçlara katılım gösteren öğrencilerin hayatlarında sporun vazgeçilmez bir tutku olması ve katıldıkları maçlarda takımlarının kazanması için verdikleri desteği artırması gibi durumlar göz önüne alındığında öğrencilerin empatik eğilim düzeyi artıkça saldırganlık düzeyinin azaldığı söylenebilir. Dolayısıyla empatik eğilim düzeyi saldırganlık düzeyini yordamaktadır.

Öneriler

- Yapılan tez konusuna benzer çalışmalar üniversitelerde farklı eğitim programlarında öğrenim gören öğrencilere de uygulanabilir.
- Spor Bilimleri Fakültesi öğrencileri ile farklı fakültede okuyan öğrencilerin empatik eğilimlerinin saldırganlık düzeyleri üzerindeki etkisine ilişkin çalışmalar yapılarak fakülteler arasındaki farka bakılabilir.
- Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin empatik eğilimleri ve saldırganlık düzeyleri arasında ilişkiyi inceleyen araştırmalarda; katılımcı sayısının fazla olması, yaş aralığının geniş olması ve farklı spor branşlarından oluşan

sporcuların katıldığı çalışmaların yapılması yapılacak olan çalışmaların niteliğini artırabilir.

- Empati ve saldırganlık ile ilgili çalışmalar öğretmen, antrenör ve öğrenci vb. çok farklı gruplarda da uygulanabilir.
- Empatik Eğilim ve Saldırganlık konularıyla ilişkili farklı çalışmalarda kullanılabilir.
- Üniversite öğrencilerinin empati becerilerinin geliştirilebilmesi ve saldırganlık düzeyinin azaltılması için toplumda hoşgörü, nezaket ve karşılıklı anlayış gibi iletişim kanallarını geliştirmeye yönelik sportif aktiviteler arttırılabilir.
- Eğitim öğretim kademesinin her basamağında fairplay ve empati dersleri verilmelidir.
- Eğitim öğretim kademesinin her basamağında 6222 şiddet yasası derslere konu olmalıdır.
- Tüm eğitim ve öğretim kurumlarının ders programı müfredatına saldırganlığı ve şiddeti ortadan kaldırmaya yönelik çeşitli sosyal, kültürel ve sportif organizasyonlar ilgili çalışmalar konulabilir.
- Empati düzeyinin gelişimini sağlamanın yanında saldırganlık ve şiddetin önüne geçebilmek için daha küçük yaş gruplarıyla çalışma yapılabilir.
- Saldırgan davranış ve tutum sergileyen sporcular spor dışında farklı sosyal aktivitelere yönlendirilerek saldırgan davranışlarının önüne geçilmesi sağlanmalı, saldırgan tutumlarının önüne geçmek için ise sağlıklı iletişim kurabileceği uzman psikolojik danışmandan ve bilimsel araştırma yayınlarından faydalanabilir.

KAYNAKÇA

- Aaltola, E. (2014). "Affective Empathy as Core Moral Agency: Psychopathy, Autism and Reason Revisited". *Philosophical Explorations*, Cilt 17, Sayı 1, 76-92.
- Acet, M. (2005). *Sporda Saldırganlık ve Şiddet*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Acet, M. ve O. Gümüşgül (2016). The open sore of football: Aggressive violent behavior And Hooliganism. *Physical Culture And Sport. Studies And Research*, Cilt 71, Sayı 1, 30-37.
- Açak, M. (2011). İşitme engelli ve işitme engelli olmayan futbolcuların benlik saygıları ve saldırganlık düzeylerinin incelenmesi. (*Yayımlanmamış Doktora Tezi*). Fırat Üniversitesi SBE.
- Afyon, Y. A. ve S. C. Metin (2015). Muğla Süper Amatör Ligindeki Futbolcuların Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, Cilt 6, Sayı 1, 5-11.
- Ağlamaz, T. (2006). Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Puanlarının Kendini Açma Davranışı, Okul Türü, Cinsiyet, Sınıf Düzeyi, Anne-Baba Öğrenim Düzeyi Ve Ailenin Aylık Gelir Düzeyi Açısından İncelenmesi, (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Ondokuz Mayıs Üniversitesi SBE.
- Akıl, M.A. (2018). Üniversite öğrencilerinde mizah eğiliminin saldırganlık üzerindeki etkilerinin incelenmesi. (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Aydın Üniversitesi SBE.
- Akkoyun, F. (1982). Empatik Anlayış Üzerine. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt 15, Sayı 2, 102.
- Aksak, M. C. (2020). Futbol Antrenörlerinin Ve Takım Kaptanlarının Empatik, Eleştirel Düşünme Yetenekleri İle Takım Liderliğinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi (*Yayımlanmamış Doktora Tezi*). Dumlupınar Üniversitesi LEE.
- Aksoyak, M. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Benlik Saygısı Yaşam Tatmini ve Saldırganlık Düzeyi Farklılıkları ve İlişkileri. (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Erciyes Üniversitesi SBE.

- Alçay, U. (2009). Farklı Okul Türlerinde Görev Yapan Yönetici ve Öğretmenlerin Empatik Beceriler Açısından Karşılaştırılması (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Yeditepe Üniversitesi SBE.
- Allen, J. J. ve C. Anderson (2017). *Aggression And Violence: Definitions And Distinctions*, Usa: Owa State University.
- Altın, M. O. (2017). Amatör Düzeyde Futbol Oynayan Sporcuların Bilişsel Duygu Düzenleme ve Saldırganlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Maltepe Üniversitesi SBE.
- Altınok, B., N. E. Ekinci vd. (2017). Lise Öğrencilerinin Taraftarı Oldukları Takım ile Özdeşleşme Düzeylerinin İncelenmesi. *Spor Eğitim Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 59-68.
- Altuner, D. ve N. Engin (2009). Madde Kullanımı ve Suç İlişkisi: Kesitsel Bir Araştırma. *Tıp Araştırmaları Dergisi*, Cilt 7, Sayı 2, 87-94.
- Aracı, A. (2012). Erken Ergenlik Dönemindeki Bireylerde Anne-Baba Ve Arkadaşlara Bağlanma İle Saldırganlık Düzeyinin İncelenmesi. (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). İstanbul Üniversitesi SBE.
- Arslan, F., G. Bayraktar ve S. Akdoğan (2006). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda Amatör ve Profesyonel Spor Yapan Öğrencilerle Aktif Spor Yapmayan Öğrencilerin Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, Cilt 8, Sayı 2, 40-47.
- Arslan, S. F. ve H. Çoknaz (2016). Takım ve Bireysel Sporlarla Uğraşan Sporcuların Empatik Eğilim Puanlarının Karşılaştırılması. *Marmara Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*. Cilt 1, Sayı 1, 97-106.
- Arslan, Y. ve G. S. Balçıkanlı (2019). Fiziksel Performans Düzeyi Empati ve Sportmenliği Etkiler mi?: Elit kadın voleybolcular üzerine bir araştırma. *Spor Ve Performans Araştırmaları Dergisi*, Cilt 10, Sayı 2, 140-148.
- Aslan, S. F. ve H. Çoknaz (2016). Takım ve bireysel sporlarla uğraşan sporcuların empatik eğilim puanlarının karşılaştırılması. *Marmara Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 97-106.

- Shima, T., K. Tai vd. (2021). Association between self-reported empathy and sport experience in young adults. *Journal of Physical Education and Sport*, Cilt 21, Sayı 1, 66-72.
- Atan, T. (2017). Empathy Levels of University Students Who Do and Not Do Sports. *Universal Journal of Education Research*. Cilt 5, Sayı 3, 500-503.
- Atatekin, B. ve A. İstanbullu (2023). Spor Yapan ve Yapmayan Öğrencilerin Şiddet Eğilimi ve Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, Cilt 21, Sayı 2, 73-83.
- Avcı, A. (2010). *Eğitimde Şiddet Olgusu Lise Öğrencilerinde Şiddet, Saldırganlık Ve Ahlaki Tutum İlişkisi Küçükçekmece İlçesi Örneği*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi SBE.
- Ay, M. (2021). Bireysel Spor Yapan Sporcuların Saldırganlık Düzeyleri İle Benlik Saygısı Düzeylerinin Bazı Değişkenler Altında İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi SBE.
- Ayaş, B. E. ve B. Çoban (2018). Bireysel Spor Branşı İle İlgilenen Sporcuların Empatik Eğilim Düzeylerini İncelenmesi. *Türk ve İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 5, Sayı 16, 420-429.
- Aydın, A. (1996). Empatik Becerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi SBE.
- Aykora, E., A. Tekin vd. (2010). Communication skills and empathic tendency: Physical Education and Fine Arts Students, Romania Ovidius University Annals. *Series Physical Education and Sport/Science, Movement and Health*, Cilt 10, Sayı 2, 106.
- Bahadır, Z. ve Ç. E. Erdoğan (2016). Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt 3, Sayı 7, 33-48.
- Balçıkınlı, G. S. (2009). Profesyonel Futbolcuların FairPlaye Yönelik Davranışları ile Empatik Eğilim Düzeyleri Arasındaki İlişki, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi SBE.

- Basch, M.F. (1983). Empathic Understanding: A Review of the Concept and Some Theoretical Considerations. *J Am Psychoanal Assoc.* Sayı 31, 101-126.
- Başaran, C. (2008). Çeşitli Tür Liselerde Öğrenim Gören Öğrencilerin Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Sakarya Üniversitesi SBE.
- Bayındır, M. (2018). Antrenörlerin Liderlik Özellikleri ile Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Akdeniz Üniversitesi, SBE.
- Bayram, Y., (2012). Spor Yapan ve Yapmayan 14-18 Yaş Grubu Öğrencilerin Saldırganlık Tutumlarının İncelenmesi. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Pamukkale Üniversitesi SBE.
- Berkowitz, L. (1988). Frustrations, Appraisals And Aversively Stimulated Aggression. *Aggressive Behavior*, Sayı 14, 3–11.
- Beşkat, M. (2016). Futbol seyircilerinin empatik eğilimleri ile sporda saldırganlık ve şiddet düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Şanlıurfa örneği). *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi SBE.
- Beyaz, Ö. (2016). Beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının empatik eğilim ve empatik beceri düzeylerinin incelenmesi Anadolu Üniversitesi Örneği. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Anadolu Üniversitesi SBE.
- Beyaz, Ö., D. Yalız-Solmaz ve B. O. Miçooğulları (2020). Öğretmen Adaylarının Empatik Eğilim ve Empatik Beceri Düzeylerinin İncelenmesi: Anadolu Üniversitesi Örneği. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. Cilt 18, Sayı 2, 178-190.
- Beyleroğlu, G. (2017). *Eleştirel Düşünme ve Empati: Eğitim ve Spor Alanı*. Ankara: Efil Yayınevi.
- Binici, R. (2019). Spor Yapan ve Yapmayan Bireylerin Benlik Saygısı ve Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Binali Yıldırım Üniversitesi SBE.

- Bostan, G. ve E. Kılıçgil (2008). Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu Öğrencisi Olan ve Olmayan Ankara Üniversitesi Öğrencilerinin Saldırganlık Boyutları. *Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Spor metre Dergisi*, Cilt 2, Sayı 3, 19-27.
- Bostancı, N., Ş. Çoban vd. (2006). Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Öfke İfade Etme Biçimleri. *Kriz Dergisi*, Sayı 14, 9-18.
- Boyacı, M. T. (2023). Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Liderlik Özellikleri ve Empati Düzeylerinin İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi SBE.
- Brown, T. A., J. A. Sautter vd. (2010). Ethics and Personality: Empathy and Narcissism as Moderators of Ethical Decision Making In Business Students. *Journal Of Education For Business*, Sayı 85, 203-208.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Büyükcebeci, A. (2017). Ergenlerde Sosyal Dışlanma, Yalnızlık ve Okul Öznel İyi Arasındaki İlişki: Empatik Eğilimin Aracı Rolü. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi SBE.
- Campano, J. P. ve T. Munakata (2004). Anger and Aggression Among Filipino Students. *Adolescence*, Cilt 39, Sayı 156, 757-764.
- Can, B., K. Kendirli ve E. Polat (2020). Basketbol ve Futbol Seyircilerinin Taraftar Özdeşleşme Düzeyi, İletişim Becerisi ve Saldırganlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, Cilt 6, Sayı 2, 243-264.
- Ceyhan, A. A. (1994). Ana Babaların Empatik Eğilim Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi SBE.
- Ciccarelli, S. K. ve J. N. White (2018). *Psikoloji*, Şahin, D. N. (çev.). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Cooper, L. (2000). Athletes, Activity And Personality: A Review of Literature. *Research Quarterly*, Sayı 40, 17-22.
- Cüceloğlu, D. (2005). *İnsan ve Davranışı*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

- Çakır, H. İ. (2014). Liseler Arası Müsabakalara Katılan Sporcu Öğrencilerin Saldırganlık Durumlarının Araştırılması Rize ili örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dumlupınar Üniversitesi SBE.
- Çakmak, A., F. Elibol vd. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Edilgenlik, Girişkenlik ve Saldırganlık Düzeyleri İle Benlik Saygıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *International Social Sciences Studies Journal*, Cilt 4, Sayı 24, 5097-5105
- Çavdar, S. (2018). Lise Öğrencilerinin Öfke Kontrolleri Saldırganlık Eğilimleri ve Tolerans Düzeylerinin Spora Katılım Açısından Değerlendirilmesi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Trabzon Üniversitesi LEE.
- Çelik, H. (2006). Üniversite Birinci Sınıf Öğrencilerinin Saldırganlık Tepkileri, Bağlanma Tarzları ve Kişilerarası Şemalarının İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi EBE.
- Çelik, N. ve H. Kolayış (2023). Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Karşılaştırılması, *Journal of Exercise and Sport Sciences Research*, Cilt 3, Sayı 1, 23-31.
- Çetin, C. N. (2008). İlköğretim Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Empatik Beceri Düzeylerinin Ana Baba Tutumları ve Özsaygı ile İlişkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi EBE.
- Çobanoğlu, G. B. (2006). Takım Sporları Ve Bireysel Sporlar Yapan Sporcuların Saldırganlık Düzeylerinin incelenmesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi SBE.
- D’Zurilla, T. J., E. C. Chang ve L. J. Sana (2003). Self-esteem and Social Problem Solving as Predictors of Aggression in College Students. *Journal of Social and Clinical Psychology*, Cilt 22, Sayı 4, 424-440.
- Dalbudak, İ., F. Ramazanoğlu vd. (2016). Spor Bilimleri Fakültesindeki Performans Sporcusu ve Spor Yapmayan Meslek Yüksekokulundaki Öğrencilerin Duygusal Zeka ve Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi Isparta Örneği. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, Cilt 18, Sayı 4, 51-66.
- Davis, C. M. (1990) What is Empathyand Can Empathy Be Taught? *Physical Therapy*, Cilt 70, Sayı 11, 707-711.

- Demir, Ş. (2020). Elit Düzey Boksörlerin Sporda GÜdülenme, Saldırganlık ve Öfke Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Bartın Üniversitesi LEE.
- Demirel, R. N. (2023). Tenis Antrenörlerinin Eleştirel Düşünme Ve Empatik Eğilimlerinin İncelenmesi. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Muş Alparslan Üniversitesi SBE.
- Derman, M. T. (2011). Sosyo-Ekonomik Düzeylerdeki 10-11 Yaş Çocuklarına Uygulanan Empati Eğitim Programının Saldırganlık Düzeyleri Üzerindeki Etkisi. *(Yayımlanmamış Doktora Tezi)*. Uludağ Üniversitesi EBE.
- Dervent, F., (2007). Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri ve Sportif Aktivitelere Katılımla İlişkisi. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Gazi Üniversitesi EBE.
- Dervent, F., E. Arslanoğlu ve Ö. Şenel (2010). Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri ve Sportif Aktivitelere Katılımla İlişkisi (İstanbul ili Örneği). *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, Cilt 7, Sayı 1, 521-533.
- Doğan, O. (2005). *Spor Psikolojisi*. Adana: Nobel Kitapevi.
- Dökmen, Ü. (1987). Empati Kurma Becerisi ile Sosyometrik Statü Arasındaki İlişki. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt 20, Sayı 1, 183–207.
- Dökmen, Ü. (1996). *İletişim Çatışmaları ve Empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dökmen, Ü. (2008). *Yaşama Yerleşmek; Küçük Şeyler 3*. Ankara: Remzi Kitabevi.
- Dökmen, Ü. (2013). *Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çalışmaları ve Empati*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Dökmen, Ü. (2017). *Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Dursun, Y. (2011). Şiddetin İzini Sürmek: Şiddet nedir?, *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 12, 33-45.
- Duyar, D. (2011). Futbol Seyircisinde Saldırganlık Davranışlarının İncelenmesi. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Selçuk Üniversitesi SBE.

- Duygu, N. (2022). Savunma Spor Yapan Bireylerde Sportmenlik Davranışları İle Empatik Eğilim Düzeylerinin İncelenmesi (Şırnak İli Örneği). *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Sakarya Üniversitesi EBE.
- Efili, E. (2006). Ortaöğretim Kurumlarında Okuyan Öğrencilerin Saldırganlık, Denetim Odağı ve Kişilik Özelliklerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. *(Yayımlanmamış Doktora Tezi)*. Selçuk Üniversitesi SBE.
- Ekici, B. (2022). Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Ve Empati Kurma Düzeylerine Sporun Etkisinin İncelenmesi. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Necmettin Erbakan Üniversitesi EBE.
- Ekinci, Ö. ve B. Aybek (2010). Öğretmen Adaylarının Empatik ve Eleştirel Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi, *İlköğretim Online*, Cilt 9, Sayı 2, 816-827.
- Elik, T. (2017). Güneydoğu Anadolu Bölgesi Futbol Takımlarında Amatör Olarak Futbol Oynayan Sporcuların Sportmenlik Yönelimleri ve Empatik Eğilim Düzeyleri. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. İstanbul Gelişim Üniversitesi SBE.
- Ercoşkun, M. H. (2005). Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin empatik becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Atatürk Üniversitesi SBE.
- Erden, N. K. (2007). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Öğretmenlik Bölümleri Birinci Öğretim Son Sınıf Öğrencilerinin Saldırganlık Türleri. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi SBE.
- Erdoğan, B. (2017). Yetişkinlerde mutluluğun merhamet ve saldırganlıkla ilişkisinin incelenmesi, *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Üsküdar Üniversitesi SBE.
- Erdoğdu, M., M. Koçyiğit vd. (2018). Futbol ve Futsal Branşlarında Spor Yapan Genç Kadınların Saldırganlık Yaklaşımları. *International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS)*, Cilt 4, Sayı 1, 1-14.
- Erdoğdu, M. Y. (2010). Öğrencilerin Saldırganlık Eğilimlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmeleri. *International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, 11-13 November, Antalya.

- Eren, M. (2018). Disiplin Cezası Alan Ve Almayan Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Empati Becerisi ve Anne-Baba Tutumları Açısından Değerlendirilmesi. *(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. İstanbul Gelişim Üniversitesi SBE.
- Erkmen, G. (2007). Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda öğrenim Gören Öğrencilerin Empatik Eğilimlerinin Sporda Tercih Ettikleri Liderlik Davranışları ile Karşılaştırılması. *(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Selçuk Üniversitesi SBE.
- Erkuş, A. ve S. Yakupoğlu (2001). Spor Ortamında Empati Ölçeği (SEM) Geliştirme Çalışması. *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi*, Cilt 12, Sayı 1, 22-31.
- Eroğlu, N. (1995). Empatik Eğilimi Düzeyleri Farklı Annelerin Çocuklarının Uyum Ve Başarı Düzeyleri. *(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Hacettepe Üniversitesi SBE.
- Eroğlu, S. Y. (2018). Hakemlerin Ahlaki Olgunluk ve Empati Düzeylerinin Karar Verme Stilllerine Etkisinin İncelenmesi, *(Yayınlanmamış Doktora Tezi)*. Dumlupınar Üniversitesi SBE.
- Ersoy, E. G. ve F. Köşger (2016). Empati: Tanımı ve önemi. *Osmangazi Tıp Dergisi*, Cilt 38, Sayı 2, 9-17.
- Erşan, E. E., O. Doğan ve S. Doğan (2009). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Sosyodemografik Açından Değerlendirilmesi. *Cumhuriyet Tıp Dergisi*, Sayı 31, 231-238.
- Ertürk, Y. D. (2010). *Halkla İlişkilerin İletişim Öznesi Empati*, İstanbul: Derin Yayınları.
- Esentaş, M., N. Dinçer vd. (2017). Erkek Güreş Hakemlerinin Öfke ve Kızgınlık Düzeyleri ile Empatik Eğilim Gösterme Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Ulusal Spor Bilimleri Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 20-28.
- Eryılmaz, A. (2022). Spor Yapan Ve Yapmayan Üniversite Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri İle Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki. *(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Dumlupınar Üniversitesi LEE.

- Filiz, A. (2009). Farklı Lise Türlerindeki Öğrencilerin Empatik Eğilimleri ve Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi (Kartal İlçesi Örneği). *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Yeditepe Üniversitesi SBE.
- Franzoi, S. L. (2005). *Social Psychology*: McGraw-Hill Higher Education, New York.
- Fromm, E. (1994). *Sevginin ve Şiddetin Kaynağı*. İstanbul: Papet Yayınevi.
- García-Lopez, L. M. ve D. Gutierrez (2015). The Effects of A Sport Education Season On Empathy And Assertiveness. *Physical Education and Sport Pedagogy*, Cilt 20, Sayı 1, 1-16.
- Genç, S. Z. ve T. Kalafat. (2008). Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumları İle Empatik Becerilerinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma. *Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 19, 211-222.
- Gençoğlu, C. ve S. Namlı (2020). Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Psikolojik Sağlık ve Empati Düzeyleri/Erzurum Teknik Üniversitesi Örneği, *Sport Sciences (NWSASPS)*, Cilt 15, Sayı 3, 33-43.
- Gökçiçek, S. (2015). Ortaöğretim Kurumlarında Spor Yapan ve Yapmayan Öğrencilerin Saldırganlık Tutumlarının Araştırılması (Samsun İli Örneği). *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Dumlupınar Üniversitesi SBE.
- Gökyer, N. ve A. Namlı (2015). Yöneticilerin Maarif Müfettişlerince Yapılan Kurum Denetimine Yönelik Algıları. *Turkish Studies*, Cilt 10, Sayı 11, 707-724.
- Gül, Ö. (2019). Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Eğilimleri, Empatik Eğilimleri ve Karar Verme Düzeylerinin İncelenmesi. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Hitit Üniversitesi SBE.
- Gülbaktı, E., (2017). Özel Eğitim Gereksinimli Çocukların Saldırganlık Düzeyleri ile Bu Süreçte Annelerin Eşlerinden Gördükleri Desteğin incelenmesi. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Beykent Üniversitesi SBE.
- Güldağ, S., (2007). Düzce Çakırlar İlköğretim Okulunda Okuyan Öğrencilerin Ebeveynlerinin Empatik Düzeylerinin Ailelerin Sosyo-Ekonomik Yapılarına Göre İncelenmesi. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Kocaeli Üniversitesi SBE.

- Gülle, M. (2015). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Bölümlerine Göre Eleştirel Düşünme ve Empati Kurma Düzeylerinin İncelenmesi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi EBE.
- Gülseren, S. (2001). Eş-Duyum (Empati): Tanımı ve Kullanımı Üzerine bir Gözden Geçirme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, Cilt 12, Sayı 2, 133-145.
- Gün, N. (2018). *Küçük Mavi Empati Kitabı*. İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık.
- Günay, Y. (2023). Üniversite Öğrencilerinin Spora Katılım Açısından Hoşgörü Eğilimleri İle Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. (Ardahan Üniversitesi Örneği). (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ardahan Üniversitesi SBE.
- Güneş, Ö. (2021). Spor Eğitimi Alan ve Almayan Öğretmen Adaylarının Saldırganlık ve Problem Çözme Becerilerinin Karşılaştırılması Olarak İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi SBE.
- Hanniball, K. B., J.I. Viljoen vd. (2018). The role of life Satisfaction in Predicting Youth Violence and Offending: A Prospective Examination. *Journal of Interpersonal Violence*, Cilt 1, Sayı 29. 103.
- Hasta, D. (2017). Saldırganlık: Kişilerarası İlişki Tarzları ve Empati Açısından bir İnceleme. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 4, Sayı 1, 126.
- Hatunoglu, A. (1994). *Ana-Baba Tutumları ile Saldırganlık Arasındaki İlişkiler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi SBE.
- Hoffman, M. L. (1990). "Empathy and Justice Motivation". *Motivation and Emotion*, Cilt 14, Sayı 2, 151-172.
- Ibañez, J.C., B.J. Alcaraz vd. (2019) The Moderating Role of Sportsmanship and Violent Attitudes on Social and Personal Responsibility in Adolescents. A Clustering Classification Approach. *Journal Plos one*, Cilt 14, Sayı 2, 1-11.
- İzmir, Karaduman, D. (2012). İlköğretim I. Kademe 4.ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri İle Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi SBE.
- Kabak, F. (2009). Ergenlerde Spora Katılımın Saldırgan Davranışlar Üzerine Etkilerinin İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi SBE.

- Kaptan, D., A.G. Aykın vd. (2023). Spor Yapan ve Yapmayan Bireylerde Şiddet Davranışı Sıklığının İncelenmesi. *Göbeklitepe Eğitim ve Spor Bilimleri Dergisi*, Cilt 2, Sayı 1, 24-31.
- Kara, Süleymanoğlu, A. (1992). *Yeni Boyutlarıyla Spor*. Ankara: Engin Yayınları.
- Karabıyık, Ç. (2003). Üniversite Öğrencilerinde Saldırganlığı Yordayan Bazı Değişkenler. (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Gazi Üniversitesi EBE.
- Karaca, M. (2007). Organizasyonlarda Saldırgan Davranışlara Maruz Kalma ve Mağdurların Kişiliğiyle İlişkisi. (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Erciyes Üniversitesi SBE.
- Karademir, T., Ü. Türkçapar vd. (2018). Bireysel ve Takım Sporü İle Uğraşan Sporcularda Hayal Etme Biçimlerinin İncelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, Cilt 20, sayı 3, 92-102.
- Karakaya, D. (2001). Akdeniz Üniversitesindeki Hemşirelik Öğrencilerinin Empati Becerileri. (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). İstanbul Üniversitesi SBE.
- Karakuzulu, Ç. E. (2018). Savunma ve Dövüş Sporları Yapan Sporcular İle Diğer Bireysel Sporları Yapan Sporcuların Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Gaziantep Üniversitesi SBE.
- Karataş, Z. (2008). Lise Öğrencilerinde Öfke ve Saldırganlık. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 17, Sayı 3, 277-294.
- Katman, H. A. (2010). Okul Yöneticilerinin Empatik Eğilimlerinin İncelenmesi: Isparta İş Merkezi Örneği. (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Süleyman Demirel Üniversitesi SBE.
- Kavussanu, M. ve G. C. Roberts (2001). Moral functioning in sport: An achievement goal perspective. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, Cilt 23, 37-54.
- Kılıçarslan, S. (2009). İlköğretim 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Akılcı olmayan İnançları İle Saldırganlık Düzeyleri Arasındaki İlişki, (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Çukurova Üniversitesi SBE.
- Killgore, W.D.S., S. A. Cloonan vd. (2021). Increasing aggression during the COVID-19 lockdowns. *Journal of Affective Disorders Reports*, Sayı 5, 100163.

- Kırımoğlu H., N. Parlak vd. (2008). Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Spora Katılım Düzeylerine Göre İncelemesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2, 147-154.
- Kırımoğlu, H., E. Gezer vd. (2014). Spor Eğitimi Alan ve Almayan Bireylerin Saldırganlık ve Empatik Eğilim Düzeylerinin İncelenmesi. *ERPA 2014. International Congresses on Education. İstanbul University*, Cilt 3, Sayı 8, 06-08.
- Kırımoğlu, H., E. Gezer vd. (2016). Spor Eğitimi Alan ve Almayan Bireylerin Saldırganlık ve Empatik Eğilim Düzeylerinin İncelenmesi. *ERPA 2014. International Congresses on Education. İstanbul University*, 06-08. İstanbul.
- Kiper, İ. (1984). Saldırganlık Türlerinin Çeşitli Ekonomik, Sosyal ve Akademik Değişkenlerle İlişkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi SBE.
- Kiraz, C. (2011). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Empatik Eğilimleri ile Narsistik Kişilik Özellikleri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi SBE.
- Kongur, D. (2015). İlköğretim 6. 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi SBE.
- Korur, E. N. (2014). Beden Eğitimi Öğretmeni Adaylarının Eleştirel Düşünme Ve Empatik Eğilimleri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi EBE.
- Koyuncuoglu, K., Z. Goktas ve E. Demir (2014). Effects of the Socio-Economic-Cultural Structure of Football Spectators on the Tendency Towards Violence (Manisaspor Case). *Turkish Journal of Sport and Exercise*, Cilt 16, Sayı 2, 41-49.
- Kozanoğlu, C. (1996). *Türkiye’de Futbol. “Bu Maçı Alıcaz.* İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Kozdras, GP. (2019). Empathy in Children Practising Judo Compared to Their non-Practicing Peers. *Revista de Artes Marciales Asiáticas*, Cilt 14, Sayı 2, 40-42.

- Kula, E. (2008). Endüstri Meslek Lisesi Öğrencilerinin Umutsuzluk Düzeyleri ve Saldırganlık Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Yeditepe Üniversitesi SBE.
- Kurtiç, N. (2006). Futbol Seyircisini Saldırganlığa İten Psiko-sosyal Nedenler. (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Sakarya Üniversitesi SBE.
- Kurtyılmaz, Y. (2005). Öğretmen Adaylarının Saldırganlık Düzeyleri ile Akademik Başarıları, İletişim ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkiler. (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Anadolu Üniversitesi EBE.
- Kuru, E. ve L. Var (2009). Futbol Seyircilerinin Spor Alanlarındaki Saldırganlık Davranışları Hakkında Betimsel bir Çalışma (Kırşehir İli Örneği). *Journal of Kirsehir Education Faculty*, Cilt 10, Sayı 2, 141-153.
- Kuru, E. (2000). *Sporda Psikoloji*. Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi.
- Lee, B. X, (2016). *Causes and Cures IX: Consequences of Violence, Aggression and Violent Behavior*.
- Lorimer, R. ve S. Jowett (2009). Empathic Accuracy in Coach–Athlete Dyads who Participate in Team and Individual Sports. *Psychology of Sport and Exercise*, Sayı 10, 152-158.
- Loudin, J., A. Loukas ve S. Robinson (2003). Relational Aggression in College Students: Examining The Roles of Social Anxiety and Empathy. *Aggressive Behavior*, Cilt 29, Sayı 5, 430- 439.
- McDowell, E. E. (2007). *An Exploratory Study of GTA's Attitudes Toward Aspects of Teaching and Teaching Style*. Paper Presented at the Annual Meeting of the Speech Communication Association. Miami Beach.
- Mete, S. ve E. Gerçek (2005). Pdö yöntemiyle eğitim gören hemşirelik öğrencilerinin empatik eğilim ve becerilerinin incelenmesi. *CÜ Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, Cilt 9, Sayı 2, 11-17.

- Meysam, R., B. Arabnarmi vd. (2011). Determining the Difference of Aggression in Male ve Female, athlete and non-athlete students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. Sayı 30, 2264–2267.
- Mil, H. ve S. Şanlı (2015). Sporda Şiddet ve Medya Etkisi: bir Maçın Analizi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 14, Sayı 55, 231-247.
- Moralı, S. (1994). Takım Sporlarında, Takım Birlikteliğinin ve Dayanışmasının Ölçülmesi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi SBE.
- Morris, C.G. ve A.A. Maisto (2014). The Science Of Psychology. In: *Understanding Psychology*, Edinburg: Pearson Education Limited, 15-54.
- Mutlu, T. O., E. Şentürk ve E. Zorba (2014). “Empathic Tendency of University Students in Tennis and Communication Skills”. *International Journal of Science Culture and Sport*, Cilt 2, Sayı 5, 129-137.
- Myers, D. G. (2010). *Social Psychology 10th Ed.* McGraw Hill.
- Myyry, L. ve K. Helkama (2001). University Students Value Priorities and Emotional Empathy. *Educational Psychology*, Cilt 21, Sayı 1, 25-40.
- Oda, B. (2014). 11–13 Yaş Grubundaki Spor Yapan ve Yapmayan Öğrencilerin İyimserlik İle Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). On dokuz Mayıs Üniversitesi SBE.
- Okyaz, B. (2017). 18- 24 Yaş Arası Teakwando ve Yüzme Sporunu ile Uğraşan Gençlerin Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi SBE.
- Oproiu, I. (2013). A Study On The Relationship Between Sports And Aggression. *Sport Science Review*, Cilt 22, Sayı 1-2, 33-48.
- Ottinowski, G. A. (2000) *Effects of Empathy Training on The Peer Approval of Third Graders*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). University of San Francisco.
- Öner, N. (2001). Farklı Cinsiyet Rol Yönelimli Kız ve Erkek Üniversite Öğrencilerinin Empatik Beceri Düzeylerinin Karşılaştırılması. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi SBE.

- Öz, E. S. (2007). İlköğretim I. Kademe 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Ege Üniversitesi SBE.
- Özbalta M. (2018). Spor Yapan ve Yapmayan Ortaöğretim Öğrencilerinin İletişim Becerileri İle Empatik Eğilim Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Marmara Üniversitesi EBE.
- Özdevecioğlu, M. ve Y. Yalçın (2010). Spor Tatmininin Sporcuların Stres ve Saldırganlık Düzeyleri Üzerindeki Etkisi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, Cilt 4, Sayı 1, 63-76.
- Özen, H. (2015). Sınıf Öğretmenlerinin Empatik Yönelimlerinin İncelenmesi. (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Adnan Menderes Üniversitesi SBE.
- Özodaşık, M. (2009). *Kişilerarası İletişim Sürecinde Algı-İkna ve Empatik İlişkiler*. Konya: Tablet Yayınları.
- Pala, A. (2008). Öğretmen Adaylarının Empati Kurma Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 1, Sayı 23, 13-23.
- Pedersen, P.B., H.C. Crethar ve J. Carlson (2008). *Inclusive Cultural Empathy*. Washington: American Psychological Association.
- Polat, E., U. Sönmezoğlu vd. (2019). Futbol Taraftarlarının Takım İmajı, Takım Sadakati ve Takımla Özdeşleşme Düzeylerinin Belirlenmesi. *Uluslararası Spor, Egzersiz ve Antrenman Bilimi Dergisi*, Cilt 5, Sayı 3, 143-153.
- Polat, E., K. Yoka vd. (2019). Taraftar Özdeşleşme Düzeyi, Yaşam Tatmini ve Serbest Zaman Tatmini Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, Cilt 13, Sayı 2, 116-127.
- Polat, E., K. Yoka ve H. Üzümlü (2018). Taraftar Özdeşleşme Düzeyi ve Yaşam Tatmini Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. 3. *Uluslararası Avrasya Spor Eğitim ve Toplum Kongresi*, 15-18 Kasım, Mardin-Türkiye.
- Reza, A. B. (2012). Comparing the Incidence of Aggression Among Student Athletes in Various Sports Disciplines at the University of Tiran. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, Sayı 47, 1869-1873.

- Salar, B., M. Hekim ve M. Tokgöz (2012). 15-18 Yaş Grubu Takım Ve Ferdi Spor Yapan Bireylerin Duygusal Durumlarının Karşılaştırılması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 6, 123-135.
- Salmış, F. (2011). *Tekno İnsan Çağında İletişim ve Empati Kaybı*. İstanbul: Elit Kültür.
- Sezen, B. G. ve İ. Yıldırım (2018). Elit Salon Hokeyi Oyuncularında Empatik Beceri ve Prososyal Davranışlar Arasındaki İlişki. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, Cilt 23, Sayı 1, 1-8.
- Sezer A., N. Kolaç ve S. Erol (2013). Bir İlköğretim Okulu 4, 5, ve 6. Sınıf Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Anne Baba Tutumları ve Bazı Değişkenler İle İlişkisi. *Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, MÜSBED, Cilt 3, sayı 4, 184-190.
- Shokoufeh, S. (2014). Erzurum'da Farklı Branşlarla İlgilenen Sporcular ile Spor Yapmayan Sedanterlerin Kişilik ve Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Atatürk Üniversitesi SBE.
- Shokoufeh, S. (2018). Türkiye'de Elit Erkek ve Bayan Güreşçiler ile Spor Yapmayan Bireylerin Zihinsel Yetenek, Liderlik ve Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. *(Yayımlanmamış Doktora Tezi)*. 19 Mayıs Üniversitesi SBE.
- Solak, N. (2011). Spor Yapan ve Yapmayan Ortaöğretim Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri ile Empatik Eğilim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi –Çorum ili Örneği. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Gazi Üniversitesi EBE.
- Soyer, F., Y. Can vd. (2010). Sporculardaki Başarı Motivasyonu ile Takım Birlikteliği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, Cilt 7, Sayı 1, 124.
- Spaaij, R. (2014). Sports Crowd Violence: an Interdisciplinary Synthesis. *Aggression and Violent Behavior*, Cilt 19, Sayı 2, 146-155.
- Şahin, Tezel, F. ve N. Ünver (2005). Okulöncesi eğitim programlarına aile katılımı. *Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt 13, Sayı 1, 23-30.
- Şahin, H. M. (2003). *Sporda Şiddet ve Saldırganlık*. Ankara: Nobel Yayınları.

- Şahinler, Y. ve M. Ulukan (2020). Spor Yapan Öğrencilerin Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. *International Sport Science Student Studies*, Cilt 2, Sayı 1, 16-24.
- Şeker, İ. ve T. Uslu (2020). Spor Yapan ve Spor Yapmayan Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Beceri, Saldırganlık ve Spor Ahlakı Düzeylerinin İncelenmesi: Harran Üniversitesi Örneği. *Spor Eğitim Dergisi*, Cilt 4, Sayı 2, 172-189.
- Şeker, İ. (2020). Harran Üniversitesinde Spor Yapan ve Spor Yapmayan Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Beceri, Saldırganlık ve Spor Ahlakı Düzeylerinin İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gedik Üniversitesi LEE.
- Şenyüzlü, E. (2013). Üniversite Öğrencilerinde Spora Katılımın Saldırgan Davranışlar Üzerine Etkilerinin İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dumlupınar Üniversitesi SBE.
- Şimşek, Duygu E. (2017). Yetişkin Bireylerde Çocukluk Çağı Travmaları ile Saldırganlık Düzeyleri Arasındaki İlişki. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Üsküdar Üniversitesi SBE.
- Tabachnick, B. ve L. S. Fidell (2013). *Using Multivariate Statistics*. Boston MA: Pearson.
- Tarhan N. (2016). *Toplum Psikolojisi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Tarhan, N. (2016). *Toplum Psikolojisi*, A. Meriç (ed). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Taşdemir, D. (2020). Spor Yapan Ortaokul Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hitit Üniversitesi SBE.
- Taşdemir, D. Ş. (2021). Spor Yapan Ortaokul Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hitit Üniversitesi SBE.
- Taymaz, H. (2019). *İlköğretim ve Ortaöğretim Okul Müdürleri İçin Okul Yönetimi*. İstanbul: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Tekin, A., G. Tekin ve M. Eliöz (2011). Kick-Boksörlerin Çeşitli Değişkenlere Göre Öfke ve Saldırganlık Düzeylerinin Araştırılması. *Türkiye Kickboks Federasyonu Spor Bilimleri Dergisi*, Cilt 4, Sayı 1, 34-48.

- Tekin, M. ve M. Güllü (2010). Analysis of empathic artifice level of teacher candidates who study in the school of physical education and sport. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, Cilt 2, Sayı 2, 1987-1992.
- Tiryaki, Ş. (1996). Spor Yapan Bireylerin Saldırganlık Düzeylerinin Belirlenmesi: Takım ve Bireysel Sporlar Açısından Bir İnceleme. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi SBE.
- Tiryaki, Ş. (2000). *Spor Psikolojisi*. Ankara: Eylül Kitap ve Yayınevi.
- Topaloğlu, Z. Ç. (2013). 4-5 yaş çocuklarının sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı düzeyleri ile anne-babalarının ebeveyn öz yeterliği algısı arasındaki ilişkilerin Apaçi” Alt kültür Grupları Üzerine Nitel Bir Çalışma, Türkiye Yeşilay Cemiyeti.
- Topçu, Y. (2019). *Farklı Statüdeki Lise Öğrencilerinin Spor Yapma Alışkanlıkları, Empatik Eğilim ve İletişim Becerilerinin İncelenmesi*. İstanbul: Efe Akademi Yayınları.
- Topuz, R. (2008). Amatör Futbol Oyuncularının Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi SBE.
- Toussaint, L. ve J. R. Webb (2005). Gender Differences in the Relationship Between Empathy and Forgiveness. *The Journal Of Social Psychology*, Cilt 145, Sayı 6, 673-685.
- Tsai, E. ve L. Fung (2005). Sportspersonship in Youth Basketball and Volleyball Players. *Athletic Insight*. Cilt 7, Sayı 2, 37-46.
- Tutkun, E., B. Ç. Güner vd. (2010). Takım Sporları ve Bireysel Sporlar Yapan Sporcuların Saldırganlık Düzeylerinin Değerlendirilmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 23-29.
- Tutkun, E., B.Ç. Güner ve S. A. Ağaoğlu (2006). Takım Sporları ve Bireysel Sporlar Yapan Sporcuların Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. 9. *Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Bildiri Kitabı* (s.1068-1071). Muğla: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tutkun, E., B.Ç. Güner vd. (2010). Takım Sporları ve Bireysel Sporlar Yapan Sporcuların Saldırganlık Düzeylerinin Değerlendirilmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 23-29.

- Tülüce, H. (2017). *İnsan ve Agresyon Enerjik Çatışmaların Psikolojik Yönleri*. Ankara: Barış Yayınevi.
- Türkçapar, M. H. (2018). *Bilişsel Davranışçı Terapi Temel İlkeler ve Uygulama*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Uğur, A. (2007). Oluşturmacı Sosyal Bilgiler Öğretiminde Örnek Olay İncelemesi Tekniğı Kullanımının Öğrencilerin Empatik Düşünme Becerilerine Etkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi EBE.
- Uluişik, V. (2015). Spor Yapan ve Yapmayan Ortaöğretim Öğrencilerinin Stres ve Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi: Burdur İli Örneğı. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi EBE.
- Ural, S. N. (2010). İlköğretim Öğrencilerinin Demokratik Tutum ve Empatik Eğilim Düzeylerine Sosyal Bilgiler Dersinin Etkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi SBE.
- Uzun, A., S. Eker vd. (2012). *Üniversite Öğrencileri Arasında Sporda Şiddetin Önlenmesine Yönelik Farkındalık ve Bilgi Düzeyi Araştırması. Değışen Dünyada Biyoetik*. İstanbul: Türkiye Biyoetik Derneğı Yayını.
- Warner, R. E. (1984). Can Teachers Learn Empathy. *Education Canada*, Cilt 24, Sayı 1, 39-41.
- Weinberg, R. S. ve D. Gould (2015). *Foundations of Sport and Exercise Psychology*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Yaman, Ö. M. (2014). *Apaçi Gençlik, Gençlerin Toplumsal Davranış ve Yönelimleri: İstanbul'da " 14-18 yaş grubu Öğrencilerin Saldırganlık Tutumlarının İncelenmesi*. İstanbul: Açılım Kitap.
- Yavuz, S. (2015). Farklı Spor Dallarındaki Sporcu, Seyirci ve Yöneticilerin Küresel Vatandaşlık ve Saldırganlık İlişkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dumlupınar Üniversitesi SBE.
- Yetim A. (2011). *Sosyoloji ve Spor*. Ankara: Berikan Yayın Evi.

- Yıldız, M., Ė. B. Fişekçioğlu vd. (2007). Futbol Seyircisinin Sosyo-Ekonomik Yapısının Şiddete Etkisi. (Karaman Spor Örneği). *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 9, Sayı 2, 145-158.
- Yıldız, S. (2009). Spor Yapan ve Spor Yapmayan Ortaöğretim Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Selçuk Üniversitesi SBE.
- Yılmaz, A. (2003). Empati Eğitim Programının İlköğretim Öğrencilerinin Empatik Becerilerine Etkisi. (*Yayınlanmamış Doktora Tezi*). Ankara Üniversitesi EBE.
- Yılmaz, İ. ve Y. Akyel (2008). Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Empatik Eğilim Düzeylerinin Çeşitli Değışkenler Açısından İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (Kefad)*, Cilt 9, Sayı 3, 27–33.
- Yılmaz, S. (2013). Spor Yapan ve Yapmayan Ortaöğretim Öğrencilerinin Empatik Eğilimleri İle Saldırganlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (İstanbul İli Bayrampaşa İlçesi Örneği). (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Yeditepe Üniversitesi SBE.
- Yiğiter, K., H. Kolayış vd. (2011). Kocaeli Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda Okuyan Öğrencilerin Empatik Becerilerinin Belirlenmesi. *International Journal of Human Sciences*, Cilt 8, Sayı 2, 936- 945.
- Yurttaş, H., (2016). Spor Yapan ve Yapmayan Üniversite Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Atatürk Üniversitesi EBE.
- Yusuf, Günay, Y. ve M. Aygün (2023). Üniversite Öğrencilerinin Spora Katılım Açısından Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, Cilt 25, Sayı 4, 89-92.
- Yüksel, İ. ve A. Adıgüzel (2012). “Atanan ve Atanamayan Öğretmenlerin Empatik Eğilim Düzeylerinin Bazı Değışkenler Yönünden İncelenmesi”. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, Cilt 1, Sayı 4, 287-293.
- Zor, S. (2021). Lisanslı Olarak Okul Sporlarına Katılan Ortaöğretim Öğrencilerinin Sportmenlik Yönelimi ve Sporda Saldırganlık-öfke Düzeyleri. (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Abant İzzet Baysal Üniversitesi EBE.

Zorlu, Y. (2016). Medyadaki Şiddet ve Etkileri. *Humanities Sciences*, Cilt 11, Sayı 1, 13-32.

EKLER

Sevgili Katılımcı,

“Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Empatik Eğilimleri ve Saldırganlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı bu araştırma, Muş Alparslan Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde Ömer ARSLAN tarafından yapılmaktadır. Araştırma Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin empatik eğilimleri ve saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesi amacıyla planlanmıştır. Sizin yanıtlarınızdan elde edilecek sonuçlarla literatüre katkı sağlanması planlanabilecektir. Bu nedenle soruların tümüne ve içtenlikle cevap vermeniz büyük önem taşımaktadır.

Araştırmaya katılmanız gönüllülük esasına dayalıdır. Bu form aracılığı ile elde edilecek bilgiler gizli kalacaktır ve sadece araştırma amacıyla veya “bilimsel amaçlar için” kullanılacaktır. Çalışmaya katılmamayı tercih edebilirsiniz veya anketi doldururken istemezseniz son verebilirsiniz.

Sorular iki bölümden oluşmaktadır. Sizden beklenen bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan içtenlikle cevaplamanızdır. Anketi yanıtladığınız için teşekkür ederiz.

Çalışmaya katılmayı kabul ediyorsanız aşağıdaki kutucuğu “X” ile işaretleyiniz ve devam ediniz.

☐

Kabul ediyorum.

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. **Cinsiyetiniz:** () Kadın () Erkek
2. **Bölümünüz:** () Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği
() Antrenörlük Eğitimi
() Spor Yöneticiliği
() Rekreasyon
() Engellilerde Egzersiz ve Spor Bilimleri
3. **Sınıfınız:** () 1 () 2 () 3 () 4
4. **Kardeş Sayınız:**
5. **Gelir Durumunuz:** () Kötü () Orta () İyi
6. **Annenizin çalışma durumu:** () Evet () Hayır
7. **Babanızın çalışma durumu:** () Evet () Hayır
8. **Aktif spor yapıyor musunuz? :** () Evet () Hayır
9. **Sporculuk geçmişiniz var mı? :** () Evet () Hayır
10. **Varsa hangi spor türünü yaptınız? :** () Bireysel () Takım
11. **Takım tutuyor musunuz? :** () Evet () Hayır
12. **Taraftarlık düzeyiniz ne derecedir?:** () Çok kötü () Kötü () Orta () İyi () Çok iyi
13. **Maçlara katılır mısınız? :** () Hiç Katılmam () Bazen () Her zaman katılırı

	Ek.1. ANKET FORMU: SALDIRGANLIK ÖLÇEĞİ	+ 3 Bana çok uyuyor	+ 2 Bana biraz uyuyor	+ 1 Bana uyuyor	0 Kararsızım	-1 Bana uyumuyor	-2 Bana biraz uyumuyor	-3 Bana hiç uyumuyor
1	Haklı olan kişi, karşısındakine doğal olarak herkesin içinde sert ve kırıncı davranabilir							
2	Beni öfkeliendiren kişiye genellikle öfkelenirim.							
3	Haksızlık karşısında kişinin hakkını araması kendi bilek ve dil gücüne kalmıştır							
4	Rahatsızlığımı içimde tutmaktansa bu duygumu beni rahatsız eden kişiye açabilirim. Örneğin; dumanından rahatsız oluyorsam, yanımda sigara içene rahatsız olduğumu söylerim.dumanındanrahatsızoluyorsam,yanımdasigara içenerahatsızolduğumusöylerim.							
5	Başarısızlık karşısında kolay kolay ümitsizliğe kapılmam.							
6	Satın aldığım, fakat sonradan içime sinmeyen bir malı değiştirmeye götürebilirim.							
7	Bir kişi beni küçük düşürürse içimden onunla alay eder ve ona küfür ederim.							
8	Bir şeyi çok istiyorsam, istediğimi açıkça belirtmem imada bulunurum.							
9	Bana haksızlık ettiğine inandığım kişilerin başına kötü işler geldiğini, mahvolduğunu hayal ederek avunurum.							
10	Eğer bir düşüncenin doğruluğuna inanıyorsam, bu düşüncüyü savunan tek kişi ben olsam bile yine de fikrimi savunurum.							
11	Yeni tanıştığım kişilerle rahatça konuşabilirim.							
12	Karşımdakilere gerek olumlu gerek olumsuz duygularımı rahatça açabilirim.							
13	Eğer bir insan beni çok sinirlendirmişse üzerine yürüyebilirim.							
14	Sinirlendiğimde bazen öyle kendimden geçerim ki ağzımdan çıkan sözlerin farkında olmam.							
15	Bu dünyada yaşayabilmeleri için insanların acımasız olmaları gerekiyor.							
16	Bir dükkân, bir butik veya markette, satıcının benimle ilgilenmediğine inanırsam, onun sonradan çok fazla vaktini alarak intikamımı alırım.							
17	Bana emretmeye hakkı olmadığına inandığım bir kişinin buyruğuna ses çıkartmasam da, verdiği işi yapmam ya da yapsam da bir şeye benzemez.							
18	Bir kişi beni kırsa fakat sonra özür dilese, beni ne kadar kırmış olduğunu en az birkaç kez üstü kapalı da olsa hatırlatmadan rahat edemem.							
19	Bir kimse görevini yapmadığında her kim olursa olsun bunu kendisine söylerim.							
20	Çok saygı duyduğum bir kişi benimkinin tersi bir düşüncüyü savunuyor diye kendi düşüncemi savunmaktan vazgeçmem.							
21	Topluluk karşısında konuşmaktan çekinmem.							
22	Benimkinin tersi olan görüş ve düşünceleri alt etmek bana keyif verir.							
23	Sinirlenirsem, tanımadığım kişilerle ağız dalaşına hatta tokalaşmaya ve ya yumruk kavgasına girişebilirim.							
24	Kişinin hakkını yedirmemek amacıyla başkalarının hakkını yemesi ters bir davranış değildir.							
25	Çevremdekiler istediklerimi yapana dek, imalar iğnelemelerle onları tedirgin ederim.							
26	İstemediğim bir şey yapmam istendiğinde ya o işi geciktiririm ya da baştan savma yaparım.							
27	Bir arkadaşım bir isteğimi yapmamakta direnirse ona, vaktiyle onun için yapmış olduğum iyilikleri hatırlatırım.							
28	Bir kimseden bir istekte bulunacaksam, araya bir aracı koymaktansa gider, yüz yüze görüşürüm.							
29	Birisi ben de bir hata bulursa, bende onun hatalarını bulur ve ortaya dökerim.							
30	İstemediğim bir yer ve toplantıya gitme vakti gelince hastalanı veririm.							

Ek-2. ANKET FORMU

EMPATİK EĞİLİM ÖLÇEĞİ		Tamamen Aykırı	Oldukça Aykırı	Kararsızım	Oldukça Uygun	Tamamen Uygun
1	Çok sayıda dostum var.					
2	Film seyrederken bazen gözlerim yaşarır.					
3	Sıklıkla kendimi yalnız hissederim.*					
4	Bana dertlerini anlatanlar yanımdan ferahlamış olarak ayrılırlar.					
5	Başkalarının problemleri, beni kendi problemlerim gibi ilgilendirir.					
6	Duygularımı başkalarına iletmede güçlük çekerim.					
7	İnsanların film seyrederken ağlamaları tuhafıma gider.					
8	Birisiyle tartışırken bazen dikkatim onun söylediklerinden çok vereceğim cevaplar üzerinde yoğunlaşır.					
9	Çevremde çok sevilen bir insanım.					
10	Televizyondaki filmler mutlu sonla bitince rahatlarım.					
11	Düşüncelerimi başkalarına iletmede güçlük çektiğim olur.					
12	İnsanların çoğu bencildir.					
13	Sinirli bir insanım.					
14	Genellikle insanlara güvenirim.					
15	İnsanlar beni tam olarak anlamıyorlar.					
16	Girişken bir insanım.					
17	Bir yankıma derdimi anlatmak beni rahatlatır.					
18	Genellikle hayatımdan memnunum.					
19	Yakınlarım bana sık sık dertlerini anlatırlar.					
20	Genellikle keyfim yerindedir.					

Ek-3.

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU

Tarihi: 08.11.2023	Toplantı Sayısı: 9	Karar Sayısı: 73
Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu, Kurul Başkanı Prof. Dr. Ekrem ALMAZ başkanlığında toplanarak aşağıdaki kararları almıştır. KARAR-43: Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğünün 02.10.2023 tarihli ve 110084 sayılı yazısı okundu ve ekleri incelendi. Yapılan incelemeler sonucunda; Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü danışmanlığı Doç. Dr. Sultan YAVUZ EROĞLU tarafından yürütülen Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı 220233002 numaralı tezli yüksek lisans öğrencisi Ömer ARSLAN'ın "Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Empatik Eğilimleri ve Saldırganlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu tez çalışması Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından uygun görülmüş olup, durumun Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne bildirilmesine, Oy birliği ile karar verildi.		
BAŞKAN (e-imzalıdır) Prof. Dr. Ekrem ALMAZ Kurul Başkanı		
ÜYE (e-imzalıdır) Doç. Dr. Canan DEMİR YILDIZ Eğitim Fakültesi Öğr. Üyesi	ÜYE (e-imzalıdır) Doç. Dr. Ramazan Şamil TATIK Eğitim Fakültesi Öğr. Üyesi	ÜYE (e-imzalıdır) Doç. Dr. Muhammed Fatih BİLİCİ Spor Bilimleri Fakültesi Öğr. Üyesi
ÜYE (e-imzalıdır) Dr. Öğr. Üyesi Yusuf AYDIN İslami İlimler Fakültesi Öğr. Üyesi	ÜYE (e-imzalıdır) Dr. Öğr. Üyesi Necmettin ÇİFTÇİ Sağlık Hizmetleri MYO Öğr. Üyesi	ÜYE (e-imzalıdır) Dr. Öğr. Üyesi Aysegül KILIÇLI Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğr. Üyesi
ÜYE (e-imzalıdır) Dr. Öğr. Üyesi Gökhan DEMİREL İletişim Fakültesi Öğr. Üyesi	ÜYE (e-imzalıdır) Dr. Öğr. Üyesi Gözde YETİM Spor Bilimleri Fakültesi Öğr. Üyesi	

MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULU DEĞERLENDİRME FORMU

Araştırmanın Başlığı:	“Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Empatik Eğilimleri ve Saldırganlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışma.
Başvuru Formunun Etik Kurula geldiği tarih:	02.10.2023
Başvuru Formunun Etik Kurulda incelendiği tarih:	08.11.2023
Karar tarihi	08.11.2023

SONUÇ

1.	☒ Kabul
2.	☐ Düzeltme gereklidir: Etik sorun olabilecek sorular/maddeler, süreçler ya da unsurlar bulunmaktadır. Açıklama:
3.	☐ Red Gerekçe, Görüş, Tavsiye ve Açıklamalar:

Başvuru dosyasının incelenmesinde hazır bulunan ve araştırmayla doğrudan veya dolaylı olarak ilişkisi

bulunmayan Etik Kurul başkan ve üyelerinin ad soyad ve imzaları.

Başkan

(e-imzalıdır)

Prof. Dr. Ekrem ALMAZ

Üye	Üye	Üye
(e-imzalıdır)	(e-imzalıdır)	(e-imzalıdır)
Doç. Dr. Canan DEMİR YILDIZ	Doç. Dr. Ramazan Şamil TATIK	Doç. Dr. Muhammed Fatih BİLİCİ

Üye	Üye	Üye
(e-imzalıdır)	(e-imzalıdır)	(e-imzalıdır)
Dr. Öğr. Üyesi Yusuf AYDIN	Dr. Öğr. Üyesi Necmettin ÇİFTÇİ	Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül KILIÇLI

Üye

Üye

(e-imzalıdır)

(e-imzalıdır)

Dr. Öğr. Üyesi Gökhan DEMİREL

Dr. Öğr. Üyesi Gözde YETİM